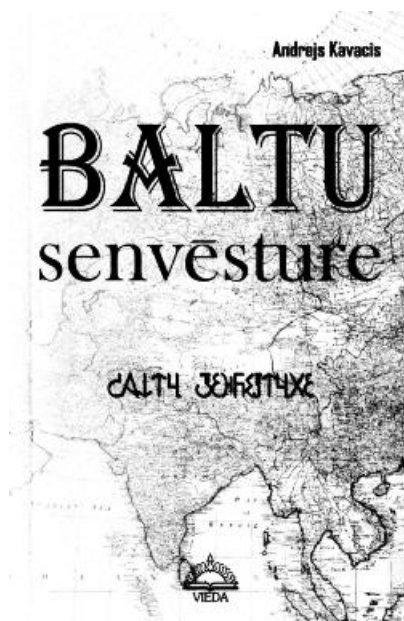

Andrejs Kavacis
BALTU SENVĒSTURE
„VIEDA”, 2008

Andrejs Kavacis

**BALTU
SENVĒSTURE**

Rīga „Vieda”
LATVIJAS EKOLÓGISKĀS IZGLĪTĪBAS APGĀDS

Priekšvārds

Tauta bez savas vēstures zināšanām ir kā bērns bez vecākiem, kuram var iestāstīt, ko vien grib. Kaut kas tāds ir noticis ar baltu tautām. Modernā vēsture tām ir nozagusi pirmsdzimības patiesību, līdz ar to laupot goda un cieņas pilnu stāvokli Eiropas attīstības vēsturē.

Jāteic gan, ka vēl visai nesen godprātīgi zinātnieki, kalpodami patiesībai, atzina, ka baltu tautas ir vissenākās Eiropā. Itāļu zinātnieks Džakomo Devoto jau XX gs. sākumā uzsvērti atgādināja vēsturisko patiesību par baltu senatnīgumu. Ar to tika pievērsta uzmanība baltu valodu un arheoloģijas pētniecībai.

Vēl īsu brīdi pēc II pasaules kara Padomju Savienības okupētajā Latvijā skolās seno laiku vēsturē mācīja, ka Grieķijas pirmiedzīvotāji bija pelasgi – sena baltu tauta. Taču vēlāk acīmredzamu politisku apsvērumu dēļ, lai vājinātu latviešu tautas nacionālo pašapziņu un veicinātu tās pārkrievošanu, vēsturiskā patiesība tika "apgraizīta"...

Pa to laiku brīvās pasaules zinātne ir gājusi uz priekšu un daudzos gadījumos radusi apstiprinājumus Džakomo Devoto patiesajam uzstādījumam. Starp objektīviem baltu vēstures pētniekiem jāmin lietuviešu ārsts Basanavičs, vēstures zinātniece Gimbuta, valodnieki Girdenis un Mažulis, vācu vēsturnieks Maijers, krievu zinātnieki Toporovs un Ivanovs, čehu zinātnieks Nīderle, vācbaltu vēsturnieks Rūtenbergs, itāļu valodnieks Dini u.c.

Ņemot vērā baltu senvēstures dziļumu un plašumu, autors necer sniegt visaptverošu un izsmelšu vēsturisku aprakstu, bet tikai konstruktīvu, droši zināmu faktu kopsavilkumu, kas dotu vispārīgu ieskatu baltu senvēsturē un būtu lietojams skolās vēstures programmas ietvaros.

Ir grūti atjaunot dziļas aizvēstures notikumu hronoloģisko secību. Tāpat jāņem vērā, ka mutvārdu tradīcijā glabātā informācija sniedz precīzas ziņas par notikumiem un faktiem, bet reti iezīmē to vietu uz laika ass. Arī arheoloģisko atradumu vecuma noteikšana ir tikai aptuvena, jo neviena zinātniskā metode negarantē 100% precizitāti. Tomēr arī maz ir vairāk kā nekas.

Seno baltu tautu nosaukumi

Kopš aizvēstures baltu tautas ir saukušās daudzos un dažādos vārdos. Pie vissenākās nosaukumu grupas pieder: kūri, sēļi, variņi, heti, umbri un pelasgi, kas bija kuģniecībai pievērsušos umbru nosaukums. Pēc mītu vēstīm, šīs tautas sevi uzskatīja par Letas bērniem vai – ziemeļu variantā – par Lotas bērniem. Šinī sakarībā radušies vārdi "leti" un "lotvīši".

No valstiskajiem veidojumiem jāmin aizvēsturiskā Kūru valsts. Atmiņas par tās esamību glabā Baktrijā iemantotās grieķu vēstis un indiešu mīti, kas vēstī, ka Kūru valsts princis Rāma bijis pirmais senās saules zemes iekarotājs un valdījis pār trim pasaulēm – triloku. Tiešām Āzijas, Eiropas un Āfrikas kontinentā ir saglabājušies daudzi ar kūru vārdu saistīti vietu un ūdeņu nosaukumi. Arī grandiozo pilsētu drupas Altaja un Tjanšana kalnos pieder aizvēsturiskajai kūru kultūrai. Jādomā, ka zem šī vārda bija apvienoti arī sēļi, variņi, heti, keti un umbri.

Ap 500. gadu pr.m.ē. aprītē ir budinu, neruvju, sēļu, kūru, variņu, heruļu, zemnonu, rugiešu, jātvingu un galindu baltiskās tautas un to nosaukumi. Tās šķir tikai pavisam nelielas valodu īpatnības.

Mūsu ēras pirmā un otrā gadu tūkstošu mijā Eiropā vēl ir saglabājušās vendu, liuticiešu, dravēnu, obru, Varnovas obru, ukru, rujānu un tollensu baltu tautas. Seno kūru atlikums pēc gallu ekspansijas ar prūšu-gutoņu un kuršu nosaukumu atspiežs uz Vislas lejteci pie Baltijas jūras. Bet tagadējo Krieviju apdzīvo seno kūru atlikums – galindi un somu tautas, kā arī pirmie slāvu ienācēji. O. Ziļickis min tambovus, valagus, muromus, kuru nosaukumi, tāpat kā dravēnu vai ukru nosaukumi, saistās ar ģeogrāfisko vietu. Vienīgi sindi varēja būt tauta ar atšķirīgām baltu nācijas iezīmēm.

Jo tuvāk viduslaikiem, jo vairāk sazarojas baltu tautu nosaukumi un jo vairāk tie attiecas uz apdzīvoto teritoriju, bet mazākā mērā uz nacionālo atšķirību vai savdabīgumu. Arī senatnē umbrus, kuri nodarbojās ar kuģniecību, sauca par pelasgiem, bet tos, kuri dzīvoja Krētā, – par kretiēm. Dažādi nosaukumi nenožīmē, ka tā ir pavisam cita tauta.

Protobalti

Neatkarīgais baltu vēstures pētnieks Oļģerts Ziļickis, apkopojot lielu daudzumu arheoloģijas un antropoloģijas atklājumu, konstatē, ka protobaltu jeb Kromaņonas cilvēku mirstīgās atliekas atrastas 101 vietā Āfrikā, 72 vietās Āzijā, 11 – Austrālijā, 60 – Eiropā un 68 vietās Amerikā.

No izrakumu aptuvenā vecuma var secināt, ka protobaltu pirmdzimtene bijusi Āzijas austrumos un Austrālijā pirms apmēram 50 000 gadu. Pirms 40 000 gadu tie jau sasnieguši Austrumeiropu, bet pirms 20 000 gadu protobalti apdzīvojuši arī Rietumeiropu.

Protobaltu antropoloģiskais tips uzrāda stabilu vienveidību visos apdzīvotajos reģionos, ieskaitot Ameriku. Tie bija vidēja auguma cilvēki ar šauru, garenu seju, un viņu smadzeņu masa bija par 200 gramiem lielāka nekā mūsdienu cilvēkiem.

Zinātnieki Rietumeiropas protobaltiem devuši arī sorotaptu vārdu. Protobalti jau no pirmsākumiem ilgi un plaši praktizēja mirušo apbedīšanu uz labajiem sāniem ar galvu uz austrumiem, saliekotiem ceļiem un ar ferosiderīta sarkanās krāsas uzkaistījumu. Ap 3000. g. pr.m.ē. dažas baltu tautas sāka mirušos kremēt un to pelnus apglabāt urnās. Tādu praksi uzsāka Mazāzijā frīģieši, bet Rietumeiropā – prūši un kurši. Francijā pie Glozelas atrastie rakstu pieminekļi apstiprina baltu un sorotaptu kultūras kopību.

Tas, ka sanskrita tekstos par āriešu dzimteni tiek uzskatīti galējie Ziemeļi, kur tieši virs galvas spīdēja Ziemeļzvaigzne un atradās Lielais Lācis, nav pretrunā ar antropologu datiem, jo tur attēlots baltu atlikuma saglabāšanās reģions pēc pēdējās lielās kosmiskās katastrofas un vispasaules ūdensplūdiem, kad aptuveni 10 000 gadus pirms mūsdienām viss atsākās no gala. Tika izveidota Kūru lielvalsts, kas atguva globālu varu un ietekmi pār visu pasauli.

Runājot par baltiem, nevajadzētu jaukt aizvēsturiskos kūrus ar vēsturiskajiem kuršiem, kas gan ir tiešākā atvase no senās kūru saknes, tomēr ne gluži tas pats. Aizvēsturisko kūru valodā ar savām īpatnībām ietilpa sēļu, ketu, hetu un variņu dialekti. Kuršu un prūšu valoda saskarsmē ar baskiem un galliem piedzīvoja zināmu deformāciju un izmaiņas.

Mīts ar patiesības segumu

Indiešu mitoloģija glabā vēstis par Kūru lielvalsti un tās dibinātāju princi Rāmu, kurš iekarojis seno Saules Zemi – Rāvanu un pakļāvis savai varai trejas pasaules – Triloku. Trilokas jēdzienā acīmredzot iekļaujas ne mazāk kā trīs kontinenti: Āzija, Eiropa un Āfrika, bet, iespējams, pat Eirāzija, Āfrika un Amerika. Arheoloģijas un antropoloģijas atklājumi apstiprina, ka dziļā aizvēsturē visus kontinentus apdzīvojuši vienas rases un tautības iedzīvotāji. Arī senēģiptiešu, budistu un semītu avoti ziņo par kādu pimtautu, kas runājusi kopīgā pirmvalodā.

Vēl vairāk – mūsdienu zinātnisko atklājumu un jauno tehnoloģiju laikmetā, kas ilgst tikai pāris gadsimtu, zinātnieki ir atklājuši arī to, ka mūsu laikmets ir tikai pagājušo laikmetu bāla ēna, mūsu "sasniegumi" ir tikai pazaudēto un aizmirsto senču zināšanu jaunatklājumi. Mēs joprojām dzenamies pakal tam, kas jau sen ir bijis, un nav nekā patiesi jauna zem saules.

Mīti skaidri neatklāj, vai princis Rāma savu varu ieguva ar kariem to mūsdienīgā izpratnē vai ar zinātnisku gudrību un tehnoloģisku pārkumu, taču ir drošas liecības, ka viņa veidotā lielvalsts pēc daudziem gadu tūkstošiem tika sagrauta postoša kara rezultātā, kurā tika pielietotas tehnoloģiski pilnīgas iznīcināšanas iekārtas.

Nav pamata apgalvot, ka Kūru lielvalsts būtu bijusi vienīgā globālā civilizācija uz Zemes. Tomēr, domājams, tā pastāvēja kopš 10 000 gadu pirms mūsu dienām līdz apmēram ceturtajam gadu tūkstotim pirms mūsu dienām, bet tās pēdējie zinātniskie un administratīvie centri sagrauti ap 1500. gadu pirms mūsu ēras.

Mēģināsim aplūkot vismaz daļu no liecībām par kādreizējās vispasaules civilizācijas esamību. Daudzām un dažādām pasaulē izklīdinātajām tautām ir saglabājušās apbrīnojamas zināšanas astronomijā un matemātikā. Bieži vien glabātājiem mūsdienās trūkst savu zināšanu praktiskā pielietojuma. Zodiaka zīmes kā astronomiski simboli kopš senatnes bija zināmas Šumerā, Indijā, Ķīnā un pat Amerikā. Tie pilnīgi sakrīt vai arī ir ļoti līdzīgi viens citam. Saglabājušies kalendāri un zvaigžņu kartes pārsteidz ar savu līdzību un precizitāti. Slavenā Aleksandrijas bibliotēka glabāja lielu daudzumu ģeogrāfisko karšu, kuru saglabātās kopijas pārsteidz ar savu precizitāti un uzrāda kontinentu stāvokli pat pirms 10 000 gadu. Bet kādu Ķīnā saglabātu seno karti speciālisti uzskata par fotogrāfiju no kosmosa. Pēc vēstījuma no *Popol Vub* pirmie cilvēki zināja visu, kas ir pasaulē... Viņi redzēja visu pasauli, pat nemēģinādami izkustēties no tās vietas, kurā atradās. Prof. Hapguds savāca un izveidoja monogrāfiju "Seno jūras valdnieku kartes". Viņš secināja: "Ļoti senos laikos pastāvēja visu pasauli aptveroša civilizācija, kuras kartogrāfi sastādīja kvalitatīvas visas zemeslodes kartes."

Arheologi ir konstatējuši pārrāvumu cilvēces eksistencē uz Zemes. Tas ilgst apmēram no 12 000. gada līdz 10 000. gadam pirms mūsu dienām. Apmēram pirms 10 000 gadu cilvēce sāka atjaunoties. Vajadzēja visu sākt no gala.

Vienlaikus ar savvaļas dzīvnieku pieradināšanu nācās nostiprināt senās zināšanas par Visuma uzbūvi un Zemes ģeogrāfiju. Šim nolūkam tika būvētas tādas observatorijas kā Stonhendžā (tagadējā Anglijā) un Arkaimā (Dienvidurālos), turklāt to iekšējie apli ir identiski, neskatoties uz to, ka abas šķir 3000 km liels attālums. 12. gs. uzrakstītajā "Britu karaļu vēsturē" ietvertas ziņas no kāda sena avota par Stonhendžas celtniecību. Megalīti observatorijas celšanai esot vesti no Īrijas, un atliek vien pieņemt, ka umbru celtnieki ieradusies no Āfrikas, lai veiktu šos Trilokas valdnieka pavēlētos darbus. Uz šo megalītisko celtniecības laiku attiecināmi arī Lauvu vārti Mikēnās, tiem līdzīgie Saksavamanas vārti Peru, megalītisko pilsētu drupas Altajā un Tjanšana kalnos un citas līdzīgas aizvēstures celtnes.

Sanskritā glabājas vēstis par tehnoloģiju uzplaukumu senās Kūru lielvalsts laikos. Tātad zināšanas, lai gan rūpīgi sargātas un pat slēptas, tomēr atrada praktisku pielietojumu dzīvē un nodrošināja sakarus ar tālām zemes malām, veidojot globālu civilizāciju.

Starpkontinentu satiksmē nozīmīga ir jūras kuģniecība un gaisa satiksme. Ir arheoloģiski pierādījumi, ka vismaz 4000 gadus pirms mūsu dienām fenīcieši spēja nokļūt līdz Brazīlijai, pa Misisipi upi aizkuģoja līdz Lielajiem ezeriem Ziemeļamerikā, bet pēc alvas kuģoja uz tagadējo Angliju. Arī apbraukt Āfriku pa jūras ceļu viņiem nebija nekas īpašs. Trūkst ziņu par kuģniecību pirms 10 000 gadu. Toties ir ziņas par gaisa satiksmi starp kontinentiem un pat starp planētām. Kiči indiāņi glabā atmiņas par četriem tautas pīrmēviem, kuri pēc sava uzdevuma izpildīšanas kaut ko ieraudzīja debesīs, steigšus atvadījās no sievām un radiem, lai dotos atpakaļ pie savas tautas. Viņi uzkāpa kalnā un aizlidoja. Līdzīgs ir stāsts par valdnieci, kas sauca par "Lidojošo tīģerieni". Viņa pavēlējusi uznest sevi augstā kalnā, no kurienes "pazudusi pērkonā un zibenī".

Eposs "Rāmājana" vēstī: "Rāma iesēdās debesu ratos, kurus viņam atsūtīja Pušpaka, un sagatavojās lidojumam. Šie rati bija lieli un skaisti. Tiem bija divi stāvi ar daudzām istabām un logiem. Šie rati kustējās paši no sevis. Paceļoties dārdoņa piepildīja visas četras debespuses, bet, kad tie kustējās pa savu ceļu gaisā, tie radīja vienmuļu skaņu. Attālinoties tie liesmoja kā komēta debesīs."

Sastopami vēl vairāki detalizēti gaisa kuģu un to dzinēju apraksti. Var secināt, ka bija dažāda tipa gaisa kuģi. Rāmas un hiperboreju (protobaltu) rīcībā bija reaktīvie lidaparāti, bet ķīnieši uzbūvēja propelleru dzinēja darbinātu gaisa kuģi.

Arī šaujampulvera ražošanas noslēpums klejoja pa gadu tūkstošiem un valstīm un patiesībā nebija noslēpums, bet tikai rūpīgi glabātas zināšanas. Bez pulvera bija vēl daudz bīstamāki bruņojuma veidi. Mahābhāratā viens no tiem raksturots šādi: "Tas ir ierocis, kas drāžas ar mežonīgu spēku, zibeņu apņemts. Sprādziens bija spožs kā 10 000 saulju zenītā. Visas stihijas satrakoja. Likās, ka saule pameta savu ceļu. Visums, karstuma apdedzināts, raustās kā drudzī, skrien kaujas ziloni un apdeguši ar apdullinošu rēcienu krīt zemē, trakojošās liesmās kaujas rati deg kā meža ugunsgrēks." Indijā šo sauca par Brahmas ieroci, Dienvidamerikā – par Mašmaku, bet pie baltiem – par Pērkonu māksli. Aprakstīta arī dzelzs bulta – raķešu ierocis, ar kura palīdzību varētu ierosināt Visuma sabrukšanu. Ir bijuši zināmi arī dažādu degbumbu paveidi.

Te nu esam nonākuši līdz zināšanu postošajam spēkam un to slēpšanas nepieciešamībai. Zināšanu džins bezatbildīgu cilvēku rokās noveda pie sabrukuma arī Kūru lielvalsti, ko apdzīvoja protobalti, kas runāja kūru, ketu, hetu, sēļu, umbru un variņu dialektā. No viņiem dažādās kombinācijās, dažādās vietās un laikos mijiedarbībā ar dzelteno, melno un sarkano rasi veidojušās pasaules jaunās tautas. Baltā rase pēc miesas un asins ir protobaltu pēcteči, kaut valodās šobrīd patiešām valda īsts Bābeles juceklis. Tomēr gadu tūkstošus ilgus protobaltu ietekme nav izdzēšama no Zemes vaiga. Ģeogrāfiskie upju, kalnu un ieleju nosaukumi glabā piemiņu par baltisko Kūru lielvalsti un tās plašajām robežām. Valodu tilts no dziļās aizvēstures caur kūru-umbru-obru valodām līdz malēniešu izloksnei arī mūsdienās ļauj atšifrēt hidronīmus un toponīmus dažādos kontinentos un atklāj to baltisko izcelsmi. Lūk, piemēri: Klusā okeāna piekrastē Habarovskas novadā tek Kura un netālu no tās – Nāra, Himalajos Butānā tek Kuru upe un tajā ietek Danggme – debesu upe, caur Pakistānu tek Kurama, bet Turcijā izceļas un caur Kaukāzu tek Kūra, kas, ietekot Kaspijas jūrā, veido Kūru jomu tāpat kā Baltijas jūrā, Krievijā Seimas krastā stāv pilsēta Kurska, bet Vagas krastā – Šenkurska. Arī Alpos tek Kuras upīte un ir divas pilsētas ar Kuras vārdu. Āfrikā Zairā tek prāvā Sankuru upe, Gvinejā – Sankurami, Dienvidāfrikā tek Kurumana un Limpopa, kas sasaucas ar Zambijas Lufupu, Ziemeļkaukāza Urupu un Upu Volgas baseinā. Tā baltiskās upes ir iemūžinājušas Kūru lielvalsts vēsturisko realitāti ģeogrāfiskajos nosaukumos.

Paturēdami vērā tehnisko zinību izplatīšanas bīstamību, senie priesteri, jaušot Bābeles posta tuvumu, vēsturiskās patiesības tomēr iemūžināja sanskritā – sanroktā – senrakstā. Tāpēc šiem senajiem mītiem ir patiesības segums pat lidaparātu jautājumā. 1976. gadā Vaškas upes krastā Komi iedzīvotāji atrada kādu atlūzu, kas, kā noskaidroja zinātnieki, sastāvēja no reti sastopamu elementu sakausējuma, kurš iegūts ar augstspiediena presēšanas metodi, ko mūsdienās pazīst tikai kā teoriju, bet praksē īstenot nespēj. Arī Lūks Birģins ziņo par Rumānijā atrastu nezināma lidaparāta balsta pēdu un Amerikā uzietu aizvēsturiskas izcelsmes aizdedzes sveci.

Ēģiptē un Mazāzijā atrasti pierādījumi, ka mūsu senči pazina elektrību, mācēja to iegūt un izmantot gan apgaismojumam, gan juvelierizstrādājumu apzeltīšanai. Viss šeit minēto un neminēto fakti kopums ļauj uzticēties sanskritā fikseīto ziņu par Kūru lielvalsti un tās iespējām patiesumam.

Rakstītās mitoloģijas vēstis dod pietiekamu vienlaidus kopainu līdz pagrieziena punktam, ko varētu nosaukt par Bābeles sajukumu. Gandrīz visu pasaules tautu mīti kaut kādā mērā attēlo šo notikumu, kuram neviens nav uzdrošinājies iezīmēt noteiktu vietu uz laika ass. Vienkārša loģika prasa to iezīmēt pirms atsevišķo, lokālo civilizāciju laikiem, kas savā būtībā bija tikai globālās kūru civilizācijas atlūzas.

Izejot ārpus mitoloģiskā apraksta par vēlākiem notikumiem, kas mums tuvāki laikā, mēs iegūstam daļēju, fragmentāru informāciju, kas balstās uz gadījuma rakstura arheoloģiskajiem atklājumiem. Tāpēc informācija par baltu tautu dalīšanos un sajaukšanos ir bālāka un nepilnīgāka.

No mūsu ēras sākuma līdz viduslaikiem neziņas tumsa, šķiet, sabiezē aizvien vairāk – un pēdējais baltu atlikums tiek novests līdz iznīcības sliekšnim.

Babiloniešu priesteris un vēsturnieks Bēross raksta: "Stāsta, ka pirmie cilvēki, lepni savā spēkā un lielumā, sāka nicināt dievus un uzskatīt, ka ir augstāki par tiem. Viņi uzbūvēja augstu torni tur, kur tagad ir Bābele. Šis tornis jau gandrīz skāra debesis, kad pēkšņi vēji, palīdzot dieviem, nogāza celtni uz tās būvētājiem. Arī drupas sāka saukt par Bābeli. Līdz tam laikam ļaudis runāja vienā valodā, bet pēc tam dievi tiem lika runāt dažādās valodās." Bābeles tornis simbolizē galu kādai ar lieluma māniju sasirgušai ideoloģijai, kas ierobežoja indivīdu izpausmes iespējas un savdabīgumu. Tomēr palika lielvalsts administratīvie centri, kuri, kā mēs to varam konstatēt, vēlāk tika gluži vienkārši iznīcināti.

Arheologu atradumi apstiprina, ka Dundalkas un Ekosas cietokšņi Īrijā iznīcināti ar kādu ārkārtīgi spēcīgu degbumbu palīdzību. Granīta blūķi šo cietokšņu iekšpusē sakusuši stiklveida masā... Līdzīgi, tikai ar daudz lielākas jaudas ieročiem iznīcināta arī hetu galvaspilsēta Hatusa Mazāzijā, kur māju ķieģeļu sienas sakusušas vienā sarkanā masā, akmeņi saķepuši un saplaisājuši. Tādas pašas augstas temperatūras pēdas saglabājušās Babilonijā uz 46 metrus augstā Nimroda torņa, kā arī uz klintīm pie Nāves jūras, kur tika iznīcināta Sodoma un Gomora. Izrakumos pie Mohendžodaro atklājās pirms 3500 gadiem iznīcinātās pilsētas drupas. Ēkas sagrāvis triecienvilnis, kas nācis no augšas. Kilometra rādiusā no sprādziena centra atrodami sakusuši akmeņi. Varbūt sakusušās smiltis Gobi tuksnesī liecina par apzināti radītā iznīcināšanas ieroča izmēģinājumu.

Te nevar pieļaut domu par kādām nejaušībām; tā pirms aptuveni 3500 gadiem tika iznīcināti senās Kūru lielvalsts atlikušie centri. Pēc tam tika postītas bibliotēkas. Feniķiešu bibliotēku Tīrā iznīcināja Maķedonijas Aleksandrs, Kartāgas bibliotēku – romieši, savukārt Aleksandrijas bibliotēku vairākos paņēmienos iznīcināja bizantieši un arābi. Acīm redzams, ka jaunās kultūras nespēja paciest senās civilizācijas fonu un steigza atbrīvoties no tā...

Un tā viss atkal sākās no drupām, pacietīgi krājot patiesības drumslas.

Patiesība no drumslām

Cilvēce ir apjūsmodusi gan 7 pasaules brīnumus, gan 70 pasaules brīnumus. To vairums pieder laikmetam pirms mūsu ēras. Tātad zināšanas, kā tos radīt, nāk no aizvēstures dzīlēm, bet no to pielietošanas ir radušies visi atsevišķie celtniecības brīnumi. Ēģiptes piramīdas ir visplašāk zināmais monumentālās celtniecības brīnums. Meksikas piramīdas no tām atpaliek apmēros un ir jaunākas celtnes. Īpašu vietu ieņem Eirāzijas piramīdas, kuras slēpj bieza zemes kārtā un kuras līdz pēdējam laikam uzskatīja par dabas veidojumiem. Tās vēl nav izpētītas, bet droši pretendē uz 1. vietu vecuma ziņā.

Par vecāko pilsētu cilvēces vēsturē arheologi uzskatīja Jēriku tagadējā Izraēlā. Taču tā izveidota dažus gadu tūkstošus pirms semītu ielaušanās šajā teritorijā un ir baltu dibināta, Tāpat frīģiešu nocietinātā pilsēta Troja vecuma ziņā stāv tuvu Jērikai, bet lielumā un pēc nozīmīguma pārspēj to. Knosas pils Krētā un Lauvu vārti Mikēnās ir tikai saglabājušās paliekas no baltiskās pelasgu arhitektūras un kultūras.

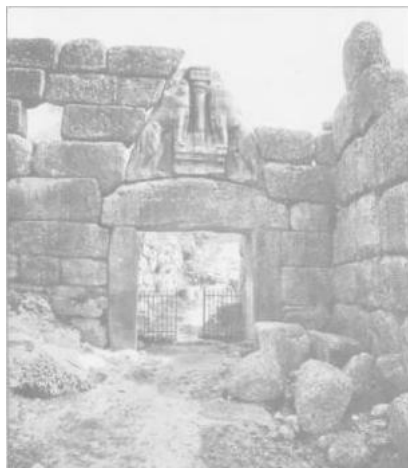

Zinātniekus pārsteidza fakts, ka hatu jau 3000 g.p.m.ē. pārvaldīja ģeometriju, prata kāpināt skaitļus un vilkt saknes. Šīm teorētiskajām zināšanām ir bijis arī praktisks pielietojums, piemēram, būvējot Stonhendžas observatoriju vai Mikēnu pilsētu, vai Knosas pili Krētas salā. Celtnes, kas veidotas no 3-4 metrus gariem masīviem klinšu blūķiem, nevarēja radīt tikai ar spēku, bet galvenokārt ar prātu un zināšanām.

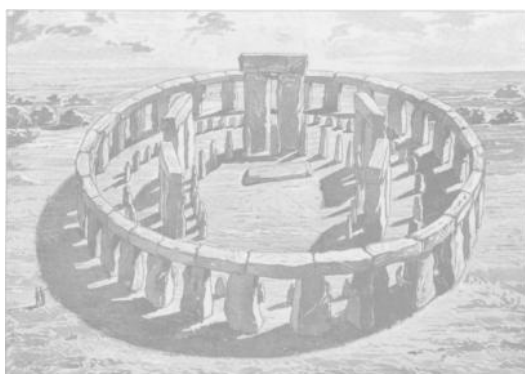
Šīs grandiozās celtnes tika būvētas aptuveni tanī pašā laikā, kad cilvēki sāka pieradināt mājdzīvniekus. Bazalta reljefs, kurā attēlots Gilgamešs kā mājdzīvnieku pieradinātājs, atrasts hatu galvaspilsētā Karkemišā un tiek datēts ar 3000.g.p.m.ē. Tātad teika par Gilgamešu pieder hatu, nevis asīriešu kultūrai.

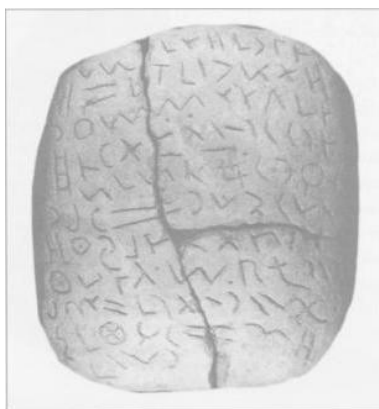
*Gilgamesch als Bezwinger wilder Tiere.
/Gilgamešs kā meža zvēru savaldītājs (pieradinātājs)/*

*Das Löwentor zu Mykenä
/Lauvu vārti Mikēnās/*

*Stoehenge. Zeichnung von G. Schwarzburger nach der Rekonstruktion von Browne, 1834.
/Stonhendža. G. Švarcburgera zīmējums pēc Brovna rekonstrukcijas, 1834./*

Šo Francijā pie Glozelas atrasto rakstu pieminekli zinātnieki uzskata par 15-17 tūkstošus gadus vecu. Daudzi šeit redzami burti precīzi sakrīt ar zināmiem seno baltu burtiem, tātad atradums pieder protobaltu-sorotapu kultūrai.

Šis arheologu atradums no Ekvadoras saglabājis informāciju, kas iegravēta ar burtiem, kuri ļoti līdzīgi Francijā pie Glozelas atrastajā sorotaptu rakstu pieminekļi iegravētajiem. Meklējot atbilstošākus burtus obru alfabētā un lasot tekstu horizontāli, iznāk:

Uzmanies (utvaha) ---->
 traģiski (tradil) <-----
 nobeidza (duscil) ----->
 lācis (tlatcis) <-----
 ceļiniekus (celiur). ----->

Lasot vertikāli no labā stūra un no augšas uz leju, iznāk:

Atlēts (atleter)
 Herclus (Herclu)
 vadīja (vadīti)
 jaunavu (tivici)
 Uldisoci (Uldisoc)

No visa tā ir iznācis mielasts lācim, darbs priesteriem, divas pelnu urnas un piemiņas plāksne par traģisko notikumu arheologiem tālajā Ekvadorā. Mēs nezinām, vai šie senprūšu valodai līdzīgi runājošie ļaudis bija sorotaptu jūrasbraucēji vai to protobaltu pēcnācēji, kuru apmetnes Dienvidamerikas kontinentā atrastas 44 vietās, bet šo vēsti viņi ir atstājuši mums, lai arī mēs saprastu, ka traģiski ir pārtraukt cilvēka dzīvi jaunībā, bet vēl traģiskāk, ja kādai tautai tiek nozagta tās vēsture.

Ja salīdzinām šo arheologu atradumu ar kuršu zīmēm uz senas kokles, acīs krīt dažu zīmju lielā līdzība.

Šī Brazīlijā atrastā plāksne glabā šifrētu informāciju par kādas cilts izcelšanos, pirmajiem vecākiem, pirmdzimteni, savairošanos un aizceļošanu pār jūru.

Vai šie ļaudis bija mūsu baltisko kuršu radinieki? Uz to šodien mums nav drošas atbildes, bet tāda iespēja nav izslēgta.

Veca kuršu kokle no XIII gs.

Uz kokles iegriezts 1282.g. skaitlis un seno baltu rakstu zīmes.

Stonhendžas observatorija ir orientēta uz vasaras saulstāvi. Sauli kā simbolu mēs redzam piemiņas plāksnē Ekvadorā un uz atraduma Viskonsinas štatā ASV. Te gan vēl redzam kāpnes un trīsstūri vai piramīdu līdz ar baltu burtu rakstu, kas var piederēt krētiešiem, etruskiem vai fenīķiešiem. Kuru ceļi ir veduši pār Atlantijas okeānu pa Misisipi upi uz augšu uz Lielajiem ezeriem, to varam minēt, bet, ka tas ir noticis, to nevar noliegt. Turklāt tie ir dziļas aizvēstures noslēpumi, kas apliecina seno baltu zināšanas, drosmi un uzņēmību.

Rakstība baltu tautām bija radošs process. Katrai tautai bija savas rakstības īpatnības un pat vairākas rakstu sistēmas. Piemēram, burtu, mezglu un simbolu raksti. Tas, kas pārzināja visas sistēmas, visas varēja arī izmantot. Kaut ko tādu mēs redzējam atradumā no Brazīlijas.

Senajās baltu valodās atrodam ne vien jauno Eiropas valodu aizmetņus un izejas bāzi šo valodu vārdu fonda veidošanai, bet arī vienādus vārdus pat pie svešām rasēm piederošu tautu valodās.

Piemēram, meklēt antropoloģisku līdzību starp baltu tautām un Austrālijas aborigēniem, šķiet, nebūtu prāta darbs, taču dzeņu sugas putniņu aborigēni sauc par "kookaburru" – varētu tulkot par koka urbēju... Varbūt pats putniņš brīnās, no kurienes viņam tāds jocīgs, kaut arī atbilstošs vārds.

Līdzības aizvēsturiskajā rakstībā

SKAŅA	LATG.-OBRU	KURŠU	SENPRŪŠU	FENIKIEŠU	KRĒTIEŠU	MEROIEŠU	ETRUSKU
a	A	A 𐤀	A		𐤀		A
b	𐌲	𐌲	𐌲	𐤁		𐤁	𐌲
c-k	𐌸	𐌸	𐌸		𐤂		𐌸
d	𐌳	𐌳	𐌳		𐤃		𐌳
e	𐌴 𐌵 𐌶	𐌴	𐌴 𐌵 𐌶	𐤄	𐤄 𐤅	𐤄	𐌴
v	𐌷 𐌸	𐌷	𐌷				𐌷
z-ts	𐌹					𐤆	𐌹
h	𐌺		𐌺	𐤇			𐌺
q-k			𐌻		𐤈		𐌻
i	𐌻	𐌻	𐌻	𐤉		𐤉	𐌻
k	𐌻	𐌻	𐌻 𐌼		𐤊	𐤊	𐌻
l	𐌽	𐌽	𐌽	𐤋			𐌽
m	𐌾 𐌿	𐌾	𐌾 𐌿		𐤌		𐌾
n	𐌿 𐍀	𐌿	𐌿 𐍀		𐤍	𐤍	𐌿
s	𐍁	𐍁	𐍁 𐍂	𐤎			𐍁 𐍂 𐍃
o	𐍂 𐍃	𐍂	𐍂		𐤏		𐍂
p	𐍄 𐍅	𐍄	𐍄	𐤐			𐍄
q			𐍅	𐤑			𐍅
r	𐍆	𐍆 𐍇	𐍆 𐍇		𐤒		𐍆
t	𐍈 𐍉	𐍈 𐍉	𐍈 𐍉	𐤓			𐍈
u	𐍊 𐍋		𐍊			𐤔	𐍊
ph			𐍋	𐤕			𐍋
kh				𐤖	𐤖		𐍌
f	𐍌	𐍌					𐍌
g	𐍎 𐍇 𐍉	𐍎	𐍆 𐍇				
j	𐍐 𐍑 𐍒	𐍐	𐍑		𐤗		𐍑

Skaņu sakārtojums atbilst etrusku alfabētam. Tas atbilst arī latgaļu-obru alfabētam, bet prūšu un senprūšu alfabētiem tikai aptuveni. Fenīkiešu, krētiešu, meroiešu burti savietoti pēc līdzības.

Mājokļu būvē balti rīkojās saskaņā ar klimata īpatnībām. Apvidos, kur bargākas ziemas, būvēja pusieraktas pāļu celtnes, siltākos rajonos kāršu slietņus. Dienvidu zemēs arī akmens krāvumu celtnes. Griestus sedza ar lielām apdedzināta māla flīzēm, kas pirms apdedzināšanas bija uzklātas uz zaru vai niedru pinuma. Baltu tauta heti jau kopš 18.gs.pr.m.ē. mājokļu logus aizsedza ar stiklu, kaut gan citādi viņu mājokļi bija vienkārši un pieticīgi iekārtoti. Pelasgi un umbri vairāk tiecās pēc greznības.

Rakstību baltu tautas pazina jau pirms 15-17 tūkstošiem gadu. Tādu vecumu zinātnieki piedēvē Francijā pie Glozelas atrastajam ar protobaltu burtiem aprakstītajam akmenim. Hetiem rakstība bijusi jau 3500 gadus pr.m.ē. Jādomā, ka arī krētiešu rakstība nav jaunāka. Interesanti atzīmēt, ka gan uz Glozelas atraduma, gan krētiešu, gan senprūšu, obru un kuršu rakstos ir lietoti daudzi kopīgi burti. Tanī pašā laikā katrai baltu tautai ir sava rakstība ar īpašām, vienīgi tai raksturīgām pazīmēm. Balti lietoja gan burtu, gan mezglu rakstu. Īpašā priesteru rīcībā bija garīgais – sarežģītu simbolu raksts.

Hieroglifu un ķīļu, ko pazina un lietoja heti, lietošana pie pārējām baltu tautām nav konstatēta, bet tāpēc vien nav izslēdzama.

Mezglu rakstu burtņieki un zīlnieki sēja ar linu diegiem uz koka klūdziņām. Atsevišķus tekstus atdalīja ar diegu, ko attiecīgā vietā apsēja ap klūdziņu tā, ka tas aptvēra noteiktu mezglu un cilpu grupu. Sadzīvē, tautas dziesmas pierakstot, mezglus un cilpas sēja citu citai galā un tina kamolā gluži kā magnetofona lentē.

Vispopulārākais burtu raksta materiāls mērenajā klimatiskajā joslā bija bērza tāss tīstoklīši. Rakstīja ar irbulīti uz svaigas tāss iekšpuses. Rakstīt varēja visos virzienos pēc rakstītāja izvēles. Vienu skaņu varēja apzīmēt ar vairākiem atšķirīgiem burtiem. Patskaņus lietoja visai ierobežoti. Katrs līdzskaņis bija it kā līdzskaņa un kāda patskaņa dabisks salikums. Kur šis salikums neatbilda vajadzībai, tur speciāli lietoja vajadzīgo patskāni.

Zinātnieku izbrīnu izsauca hetu plašās zināšanas matemātikā. Heti perfekti pazinusi un lietojuši ģeometriju, kā arī mācējuši kāpināt skaitļus un viltk saknes jau 5000 gadus pirms mūsu dienām. Tādas teorētiskās zināšanas nevarētu būt uzglabātas bez pielietojuma praksē.

Baltu tautām bija vairāki garīgie kultūras centri. Varētu minēt Čongru, Troju, Hatusu, kaut gan nevienu no tām nevar nosaukt par visu baltu galvaspilsētu. Tomēr starp baltu tautām pastāvēja sadarbība un rīcības koordinācija. To veicināja augstākā garīdzniecība. Hatijas konstitūciju var uzskatīt par pirmo rakstīto konstitūciju pasaules vēsturē. Šī konstitūcija uzticēja laicīgo varu vēlētām ķēniņam, kura vara bija neierobežota tikai kara apstākļos. Miera laikā valstī valdīja vispārēja demokrātija. Ja ķēniņš karu zaudēja, tad augstākie priesteri viņu upurēja Pērkonam. Ar šo Hatijas konstitūcijā ir iezīmēta teokrātija – garīgā vara uz militārās demokrātijas bāzes. Zīmīgi, ka šāda teokrātijai pakārtota militārā demokrātija pie baltu tautām pastāvēja līdz pat 1015. gadam mūsu ērā. Tāpat apmēram 2000 gadus pēc Hetu valsts sagrāves. Hetu likumi – hetu dzīves kodekss, kas ir apmēram 1000 gadus vecāks par izslavēto Babilonijas Hammurapi kodeksu, reglamentē iekšējo kārtību tautas dzīvē un lielā mērā ir kļuvis par mērauklu visu baltu tautu dzīvē.

Baltu pasaules uztvere no tādās aizvēstures ir bijusi dziļi reliģioza. Baltu tautas Dievu pielūdza uz katra kalna un katra pakalna, zem katra kupla koka – tā par to liecina Bībeles teksts attiecībā uz pirmssemītu laika filistiešiem. Tāpat balti dzīvoja aktīvās attiecībās ar Dievu un nemeklēja akmens tempļus kā īpašu lūgšanas vietu. Baltu priesteri pirms atbildīgu lēmumu pieņemšanas centās izziņāt Dieva gribu, lai rīkotos saskaņā ar to. Maldās tie, kuri saka, ka balti Dievu tikai daudzinauši. Pat dainu pantos mēs dzirdam lūgumus Dievam: "Dod, Dieviņi, otram dot, ne no otra mīļi lūgt!" Arī burtnieki pirms maģijas pielietošanas centās izdibināt, vai lietas iznākums nebūs pretējs Dieva gribai. Tas viss kopā liecina, ka mūsu senči gribēja dzīvot saskaņā ar dievišķo kārtību. Augstie priesteri un pat viņu ziņneši tika turēti lielā cieņā.

Baltu reliģijā kā pašsaprotama lieta iekļaujas cieņa pret vecākiem un visu radīto pasauli, kas baltu uztverē ir dievišķa. Pērkons kā augstākā dievība visiem baltiem ir kopīgs, bet zemāko dievību lokā valda liela dažādība, no kā var secināt, ka to īstā vērtība ir nenoziņmīga un tie vairāk pieder folklorai nekā reliģijai. Pie nozīmīgākām baltu reliģijas atziņām pieder stipra pārliecība par mūžīgo eksistenci, kas baltus ļoti stiprināja un padarīja bezbailīgus kaujas laukos. Līdzās jāmin pārliecība, ka mīlestība nekad nebeidzas un mīlestības saites mūžībā apvienos tos, kuri virs zemes tiek varmācīgi šķirti. Šādu ticību sevī nesa Zemgales ķēniņš Viesturs, un tādu pašu ticību apstiprina Indriķis savā hronikā, atstāstot gadījumu, kad pēc vīru nāves Lietuvā izdarīja pašnāvību vairāk nekā 50 kritušo karavīru sievas. Līdzīgu liecību par ticības spēku dod arī stāsts par kuršu pašiznīcināšanos aplenktā cietoksnī, kur, redzot neizbēgamo, viņi iznīcina iespējamo laupījumu un tad arī paši cits citu, lai neuzvarēti sadegtu uz kopīga ugunsgrāka. Vēsturnieks Rūtenbergs liecina: "To viņi darīja tāpēc, ka stipri ticēja, ka pēc nāves būs atkal kopā, un, lai viņu dzīve netiktu apgānīta, tie labāk devās nāvē, nevis padevās gūstā." Tas pats vācbaltu vēsturnieks Rūtenbergs apstiprina, ka baltu reliģija saviem ticīgajiem spēja dot to pašu, ko spēja dot jebkura no augstākajām reliģijām. Tāpēc ir skumji, ja nezinoši cilvēki šo reliģiju grib aizstāt ar tukšu Dieva daudzinašanu un blūka vilkšanu, kas ir visnožēlojamākā maģijas imitēšana, bet maģija pati par sevi ir reliģijas sabrukšanas produkts.

Arī etruski – hetu tautas atzars – savā baltiskajā reliģiskajā pārliecībā neatšķīrās no pārējiem baltiem. Savus mirušos gan viņi guldīja apdedzinātos mūra zārkos – muršos, uz kuriem līdz ar tajos guldīto vārdiem apliecināja arī šo to no viņu ticības. Piemēram: *vivime san seciauni* – dzīvojam svētā mūžībā...

Dalīšanās ziemeļu un dienvidu baltos

Pēc pēdējā ledus laikmeta, dzīvojot plašā reģionā no polārajiem apgabaliem līdz Āfrikas Vidusjūras piekrastei, visai dažādos klimatiskajos apstākļos bija radušies priekšnoteikumi valodas izmaiņām.

Ne tikai lielie attālumi un dažādu ārējo apstākļu ietekme, bet arī gramatiskā brīvība un dažkārt nevajadzīgi sarežģītās vārdu formas veicināja racionālu izteikumu radīšanu. Dienvidbaltu valodas mantojumu glabā lietuviešu valoda, bet ziemeļbaltu mantojums vistīrākajā veidā saglabāties latviešu valodas malēniešu dialektā, kas ir Tālavas latgaļu un obru valodas sakausējums. Ja nu salīdzinām tos vārdus, kuri bija jālieto no mājdzīvnieku pieradināšanas laikiem, tad atklājas ievērojamas atšķirības. Lūk, piemēri:

malēniski	<i>zirgs</i>	lietuviski	<i>ašvienis</i>
malēniski	<i>ķieve</i>	lietuviski	<i>ašva</i>
malēniski	<i>klepers</i>	lietuviski	<i>kluinas, arklis</i>
malēniski	<i>kumeļš</i>	lietuviski	<i>žirgas</i>
malēniski	<i>ierzels</i>	lietuviski	<i>eržilas</i>
malēniski	<i>koza</i>	lietuviski	<i>ožka, cibe</i>
malēniski	<i>gūvs</i>	lietuviski	<i>karve</i>
malēniski	<i>sols</i>	lietuviski	<i>druskas</i>
malēniski	<i>moužs</i>	lietuviski	<i>amžius</i>
malēniski	<i>skaidris</i>	lietuviski	<i>aiškus</i>
malēniski	<i>maize</i>	lietuviski	<i>duona</i>
malēniski	<i>klons</i>	lietuviski	<i>asla</i>
malēniski	<i>trūksnis</i>	lietuviski	<i>balda</i>
malēniski	<i>labi</i>	lietuviski	<i>gerai</i>
malēniski	<i>cilvaks</i>	lietuviski	<i>žmogas</i>
malēniski	<i>sīva</i>	lietuviski	<i>žmona</i>
malēniski	<i>maitiskis</i>	lietuviski	<i>moteris</i>

Šie piemēri apliecina divu baltu valodu radniecību, jo *ierzels* un *eržilas* cēlušies no kopīgas saknes un nozīmē to pašu. *Zirgs* un *žirgas* arī cēlušies no vienas saknes, bet nozīmē ko citu. Pārējie vārdi liecina, ka abas valodas veidojušās tālu viena no otras un vienādi jēdzieni izteikti ar dažādiem vārdiem. Tomēr, ja pašķiram latviešu-lietuviešu vārdnīcu, mūsu valodu radniecība šaubas nerada.

Lietuviešu valoda glabā sevī hetu, frīgiešu un trāķiešu valodas īpatnības no dienvidbaltu grupas, kā arī ziemeļbaltu heruļu un daku valodu maisījuma – verlu valodas īpatnības, protams, arī žemaišu un prūšu atlikuma iespaidus.

Latviešu valodā sakausētas kuršu, zemgaļu, Tolovas latgaļu, obru, rujānu, tollensu, ukru, sēļu un galindu valodas, kā arī venedu valoda. Tātad vairumā ziemeļbaltu grupas valodas.

Valodu atšķirības starp ziemeļu un dienvidu baltu tautām izveidojās apmēram 5 gadu tūkstošus pirms mūsu dienām.

Lai gan baltu apdzīvotais areāls austrumu-rietumu virzienā ir garāks nekā ziemeļu-dienvidu virzienā, valodu atšķirības vienā klimatiskajā joslā nav tik izteiktas. Tāpēc par austrumu un rietumu baltu valodu atšķirībām nākas runāt daudz vēlāk; pēc sarmatu jauktās tautības iespaيدا austrumos un gallu jauktās tautības iespaيدا Rietumeiropā. Līdz tam laikam austrumu-rietumu valodu atšķirības nav aktuālas. Tās aktualizējās apm. 1000 g. pr.m.ē. pēc baltu sajaukšanās ar grieķiem un irāņiem, ko lietuvieši vērtē kā kauna darbu – sarmata. Tas kļūst par jaunās tautas nosaukumu. Bet tagadējās Francijas vidū pie Alesijas cietokšņa notiek baltu sajaukšanās ar grūti nosakāmu etnosu (iespējams, ar baskiem) un izveidojas jauna tauta – galli, kas pārmanto baltu reliģiskās atziņas, bet valoda tiek smagi deformēta. Līdz ar gallu demogrāfisko sprādzienu pieaug viņu ekspansijas tieksmes. Karā pret vergturu Romu viņi cīnās kopā ar baltiem, bet pakāpeniski izspiež tos no tagadējās Francijas un dienvidrietumu Vācijas teritorijām. Rietumu baltu atlikums savācās Prūsijas teritorijā, kur tos sauca par boruskiem, gutoņiem, aistiem utt. Gūto valodas deformāciju dēļ viņi ir kļuvuši par rietumbaltiem, kaut gan uz rietumiem un ziemeļrietumiem vēl dzīvo baltu tautas ar labi saglabātu ziemeļbaltu valodu, piemēram, heruļi, obri, venedi un ukri, ko gallu ekspansija nav salauzusi.

Ja runā par austrumbaltu valodas īpatnībām, tad jāmin galindu valoda, kas kā pēdējā derēja par saziņas līdzekli no Prūsijas līdz Urāliem un tika iznīdēta austrumslāvu – sarmatu ekspansijas rezultātā. Tā īsumā var iezīmēt baltu valodu vēsturiskās formēšanās shēmu.

Dienvidbaltu tautas un valstis

Uzreiz jāteic, ka baltu tautu valstiskie veidojumi bija pārāk demokrātiski, lai būtu stipri. Brīvība gan veicina mierīgu attīstību, bet tā nav efektīva cīņā pret tirāniskām varām, kas ir mobilākas un mazāk ierobežotas rīcībā un līdzekļu izvēlē savu mērķu sasniegšanai.

Neskatoties uz to, Hatija ir pirmā uz likuma spēku pamatotā un likumiskā kārtībā organizētā valsts, kas pastāvējusi ievērojamu laiku un piedzīvojusi atzīšanu no tā laika lielvarām, arī no vergturu Ēģiptes. Ap 3000. g. pr.m.ē. hetu princis Meness kļuva par faraonu Minu, kurš apvienoja Lejasēģipti un Augšēģipti vienā valstī. Bet pati Hatija nekad nekļuva par vergturu valsti vai tirāniju. Hatijas robežās iekļāvās tagadējās Turcijas, Sīrijas un Palestīnas teritorija. Līdzās Hatijai rietumu virzienā atradās pelasgu zemes, kas aizņēma tagadējās Grieķijas, Maķedonijas un Albānijas teritoriju, kā arī Egejas jūras salas Santorinu un Krētu. Visās šajās teritorijās vēl šodien var konstatēt senas monumentālas kultūras pēdas, kas noteikti ir vecāka par hellēnisko kultūru un attiecas uz laiku pirms Teras vulkāna sprādziena un Santorinas salas nogrimšanas. Santorinas katastrofa kādreiz plaukstošo Pelasgiju satrieca drupās. Katastrofai sekoja epidēmijas, un Pelasgija kļuva par vieglu laupījumu jūras tautām, kas nekavējās izmantot šo iespēju. Bet Teras vulkāna pelni iekonservēja Krētas ķēniņa Mīnoja pili par liecību senās baltu kultūras varenībai. Jāatzīmē, ka vairāki krētiešu burti precīzi sakrīt ar senprūšu burtiem, un tas ir papildu apliecinājums Krētas kultūras baltiskajai izcelsmei.

Kāda dievišķota hatu ķēniņa reljefs kaļķakmenī, atrasts Samalā – tagadējā Boghazkojas ciema tuvumā. Tā augstums ir 2,25 m un aptuvenais vecums 1300 g.pr.m.ē. Apakšā hatu zemessargu klintī iecirsta reljefa daļa, kas atsegta pie Jazilikajas ciema, kurš atrodas netālu no senās Samalas. Attēla augstums ir 91 cm, bet vecums tiek lēsts 1300 g.pr.m.ē.

.... *Hati jeb heti ir tautu grupas nosaukums, kura jau trīs gadu tūkstošus pr.m.ē. dzīvoja Mazāzijā, Divupē un tagadējā Palestīnā un Sīrijā. Arī etrusku valoda ir bijusi viens no hatu dialektiem. Pēc militārās sagrāves pie Karkemišas liela hatu grupa atkāpjas uz Donavas baseinu un kopā ar vietējiem baltiem sakūst daku tautā.*

Dīvaini, ka vēl Romas imperatora Jūlija Cēzara laikā senajā baltu zemē, tagadējā Vācijā, Vēzeres upes augštecē dzīvoja hatu tautas daļa, kas joprojām saucas par hatiem, kad viņu brāļi – etruski jau grasījās nozust no vēstures skatuves un visai tuvu bija pienācis arī pietiekami spēcīgās Dakijas iekarošanas brīdis.

.... *Zīmīgs ir fakts, ka 3 no hatu tautām pēc Karkemišas sagrāves patvērumu meklēja radniecīgo ziemeļbaltu zemēs un tika tur pieņemtas kā savējie.*

.... *Hetu jeb hatu valsti sauca par Hatiju. Vienu no galvenajām pilsētām sauca par Hatusu. Tomēr hati tiek saukti arī par hetiem, tāpat kā latvji par letiem. Hati un latvji būtu uzskatāmi par tautu pašnosaukumiem, bet heti un leti – par kaimiņu dotiem vārdiem.*

Kāda hatu ķēniņa uzvaras piemineklis uz austrumiem no Tigras. Celts ap 2500.g.pr.m.ē.

Umbru tauta dzīvoja blakus pelasgiem, kas bija viņu tuvi radi – jūrasbraucēji, abpus Adrijas jūrai, aizņemot tagadējās Serbijas un daļu no Apenīnu pussalas teritorijas. Saskaņā ar umbriem un trāķiešiem dzīvoja arī sēļi.

Pēc Hetu valsts norieta daļa no viņiem pārceļo uz Apenīnu pussalu un līdās Umbrijai nodibina Etrūriju, kur atstāj savas īpatnēji spilgtās kultūras pēdas. Etruski bija lieliski jūrasbraucēji, būvēja lielus kuģus ar pieciem airu klājiem un burām tāpat kā fenīcieši. Iespējams, ka tieši viņi ir nonākuši līdz pat Viskonsinas štatam ASV, – tāpat ne tikai sasnieguši Amerikas piekrasti, bet pa Misisipi upi aizkuģojuši līdz Lielajiem ezeriem. Tur ir atrasts etrusku rakstisks vēstījums, kas iegravēts akmenī.

Taču vairums hetu pēc Karkemišas sakāves piedzīvošanas cenšas rast glābiņu pie radnieciskajiem frīģiešiem, kariešiem un līdiešiem.

Pēchetu laikā Mazāzijā izveidojas Frīģijas zemkopju valsts. Daži no viņu valdniekiem saukušies Midasa vārdā, ko varētu tulkot – Medalus. Vēlāk blakus Frīģijai izveidojas Līdijas valsts, kas sevī iekļauj arī frīģiešu zemes. Līdija uzplaukst par reģiona bagātāko valsti ar attīstītu tirdzniecību, amatniecību un mākslu. Līdijā sevišķi labi attīstīta zirgkopība. Tās kavalērijā kara gadījumā varēja mobilizēt 30 000 jātnieku. Bet, atrodoties pasaules krustcelēs, Līdijai nākas piedzīvot arī daudzus karus – gan ar kimeriešiem, gan ar asīriešiem. Vēsturē iegājuši viņu ķēniņu Giges un Arda vārdi, kā arī Aliats un Sadiats. Aliata dēls Krēzs iekaro atlikušās frīģiešu zemes, kā arī pakļauj sev Bitīniju un Efesu. Bet persiešu ķēniņš Kīrs ar saviem kaujas ziloniem pārspēj Krēza kavalēristus, un 545. g. pr.m.ē. Līdijas valsts beidz pastāvēt.

Īpašu vietu starp dienvidbaltu tautām ieņem fenīcieši, kas nāk no ziemeļbaltu reģiona, no Karpatu priekškalnēm, no Tiras (vēlākās Dņestras) baseina, kur Tiras grīvā tie bija uzbūvējuši pilsētu Tiru. Šajā sakarā pirmais vārds, ko grieķi bija devuši fenīciešiem, bija *tirēni*. Kad nu šie tirēni Vidusjūras austrumkrastā uzcēla otro Tiru un nodibināja tur tirdzniecības koloniju, bet no tās uz ziemeļiem – Sīdonas ostu un koloniju, kas tur ieplūda diezgan ievērojama ziemeļbaltu masa. Šo ļaužu iedegums atšķīrās no tumši brūnā dienvidnieku iedeguma. Tāpēc grieķi viņus nosauca par foinīķiešiem – purpurā tērptajiem, ko dienās piemin kā fenīķiešus. Šie fenīķieši Ziemeļāfrikā uzcēla Kartāgas ostu un koloniju, kā arī izveidoja kolonijas Sardīnijas un Korsikas salās. Starp šīm salām un Etrūriju atrodošos Vidusjūras daļu grieķi nosauca par Tirēnu jūru.

Nemot vērā aktīvo tirdzniecību ar visām Vidusjūras reģiona valstīm, fenīkieši iespaidojās no semītu un hellēņu kultūrām, bet vienlaikus izveidojās arī sīvas konkurences situācija. Vispirms konkurentus apkarot cenšas grieķi, bet fenīkieši, apvienojušies ar radniecīgajiem etruskiem, sekmīgi pretojas grieķu uzbrukumiem Apenīnu pussalā un tuvējās salās. 332. gada jūlijā Maķedonijas Aleksandrs pabeidz Sīdonas un Tiras ieņemšanu un Tiru iznīcina pilnīgi. Fenīķija Vidusjūras austrumkrastā beidz pastāvēt.

Tātad 332. g. pr.m.ē. beidz pastāvēt fenīķiešu valsts tagadējās Libānas robežās, bet Kartāga un citas fenīķiešu rietumu teritorijas turpina pastāvēt un cīnīties par eksistenci kopā ar etruskiem. 120 gadus ilgā periodā risinās Romas uzsāktais karš pret Kartāgu un Etrūriju. Vēsture šos karus sauc par pūniešu kariem. Pirmo labi izplānoto karu romieši zaudē, kad kartāgieši veikli izmanto grieķu algotņus, lai no ārpuses pārrautu romiešu aplenkumu. Vājš mierinājums romiešiem ir uzvara jūras kaujā 242. g. pr.m.ē. Lai savaldītu Romas ekspansiju, kartāgieši savu ekspedīcijas karaspēku Hannibala vadībā pārceļ uz Spāniju, caur kurieni, pakļaujot Romas atbalsta punktus, Hannibals virzās uz Galli ju un pār Alpiem nonāk Etrūrījā. Viņš iegūst gallu un etrusku atbalstu, un 2. pūniešu karš gandrīz kļūst liktenīgs Romai. Taču romieši izceļ desantu pie Kartāgas un tā sāk miera sarunas, lai dotu laiku Hannibalam pārvest karaspēku mājās. Ilgstošajās cīņās Itālijā novājinātais Hannibala karaspēks pie Mazlepetas tiek sakauts, un 201. g. pr.m.ē. romieši diktē Kartāgai savus noteikumus. Bet ar to Romai nav diezgan. Par iegānu nākamajam uzbrukumam Kartāgai romieši izmanto kartāgiešu aizsardzības karu pret numīdiešu iebrucējiem. Pēc nekaunīga un nepamatota ultimāta Kartāgai nolikt ieročus, ko tā arī izdara, romieši veic pēdējo uzbrukumu, iekaro un iznīcina Kartāgu pilnīgi. Tā 146. g. pr.m.ē. Kartāgas valsts ir likvidēta. Arī etrusku zīleteri pārdzīvo savas tautas pastāvēšanas galu uz mūsu ēras sākumu. Tā arī notika, etruski izkusa Itālijas tautu kokteilī. Mūsdienu itāļu valoda gan glabā labu tiesu no viņu vārdu fonda.

Lūk, daži etrusku vārdi pēc Voronežas Universitātes etruskologu atšifrējuma: māte – *mati*, apakšrūme – *akšrum*, celle – *cela*, cepējs – *cepen*, eļļa – *eleiva*, vīns – *vinum*, vadone – *vatiekse*, zīlētājs – *zileterajs*, prasme izgatavot – *zina*, šis-itis – *ita*, iekštēls – *hintial*, ļaudis – *lautni*, diena-dīna – *tīn*, mūra zārks – *murš*, mani – *mi*, tauta – *tuti*, persona – *perse*.

Kā redzam, etrusku valoda ir pietiekami tuva latviešu valodai, bet dažkārt vēl tuvāka ziemeļbaltiskajai *malēniešu* valodai, kālab nebija grūti saprasties arī ar fenīķiešiem, kas pēc izcelsmes bija ziemeļbalti, kaut arī dzīvoja dienvidos.

Etruskologu pūles bieži šķiet moksliņas. Jāšaubās, vai ir apgūta pareiza lasīšana. To apgrūtina etrusku lakonisms un tieksme saīsināt vārdus.

Latviski	Etrusku valodā	Vārdu konstrukcija un komentāri
māte	ati	varbūt saīsināts mīļvārds
vīns	vinum	
eļļa	eleiva	
mani	mine, mini, mi	mi – visbiežāk lietotā forma
ļaudis	lautni	arī lavtni – ģimenes locekļi
vadone	vatiekse	
celle	cela	arī kapa niša klintī
pazeme	akšrum	apakšrūme – mirušo valstība
zīlnieks	zilat, zilk	zileterais – zilks, plebejs
prasme	zina	praktiska zināšana
dvēsele	hintial	iekštēls – iekšējais saturs
tauta	tuta, tuti	umbru valodā - touta
tas	lta	tuvu ar malēniešu itis
diena	tīn	tuvu ar malēniešu dīna
tas	tas, ta	ta, tāpat kā mi, lietoja bieži
zārks	murš	mūra zārks, šķiet, saīsināts
persona	perse	
radnieks	nefts	nepte
upurētājs	cepen	ugunsupurētājs - cepējs
mūžība	seciauni	sec-seko un nebeidzas
dzīvs	vivus	lietuviski - givas

Grieķi Lakonijas provincē uzskatīja par goda lietu izteikties īsi un konkrēti, no kā cēlusies vārdu kopa "izteikties lakoniski". Etruski acīmredzot pirmie ir bijuši tādos uzskatos un centušies ne tikai īsi formulēt domas, bet pat saīsināt vārdus. Viņu valodas nepatējiem tas rada papildu grūtības pareizi izprast rakstītos tekstus. Daži pat uzskata etrusku valodu par zilbju valodu un viņus pašus – par ķīniešu radiniekiem vai vismaz saistītus ar dzelteno rasi. Tādi kontakti senāk var būt bijuši. Viņu valoda ir baltu tautas – hatu dialekts ar Indoķīnā gūtiem iespaidiem un īpatnībām.

Vai iespējams gūt kaut vai aptuvenu priekšstatu par senās baltu tautas – pelasgu valodu? Jādomā, ka baltiskie aizguvumi grieķu valodā vismaz daļēji ir saglabājuši pelasgu valodu. Cik daudz šī valoda ir deformēta? To varam minēt...

Latviski	Grieķiski	Komentārs
arājs	arotēr	pel. arotērais-ziletērais
enkurs	ankira	ankurs arī ziem. baltiem
sāls	āls	sāls arī pel.
veids	eidos	pel. eido
veidols	eidolon	pel. eidolo

Hērodots raksta, ka ir grūti atšķirt umbru un pelasgu valodu. Patiesībā tā bija viena valoda. Tagadējā Grieķijā dzīvojošie umbri, kas nodarbojās ar kuģniecību, atšķirībā no pārējiem, tika saukti par pelasgiem. Krimā dzīvojošie kimbri un vairāk uz ziemeļiem dzīvojošie obri bija tuvi umbru radinieki, bet Dodonā dzīvojošie sēļi bija umbru un trāķiešu kaimiņi. Tāpēc grieķu valodā daudz aizguvumu no umbriem un sēļiem. Bet Krētas salā apmetušos pelasgus sauca gluži malēniski par "kretīm".

Tā, piemēram, no sēļu *eimu* grieķiem iznāca *eimi* (iešu), no *eita* – *eite* (ejiet), no *pāreimu* – *pareimi* (pārnāku), no *melans* – *melan* (melns). No umbru *treis* – *treis* (trīs), no *pappa* – *pappos* (tēvs), no *krosa* – *hroos* (krāsa). No trāķiešu *rekti* – *rētoor* (runātājs), no *kalbeti* – *kaleo* (saukt), no *naujas* – *neos* (jauns), no *pedos* – *podos* (pēda).

Caur malēniešu-obru-umbru valodu tiltu atpazīstam Osumi upi Albānijā (asumi), izžūstošo Lītani upi Libānā (lietavas), Kozanu (kazlēnu) un Molas (malas) pilsētiņas Grieķijā, Parnasa vai Paropamū (pārnesto vai pārrāpājamo) kalnu Grieķijā un citus Egejas jūras reģiona objektus, kas saglabājuši seno umbru jeb pelasgu dotos nosaukumus.

Umbru jeb pelasgu valoda visilgāk saglabājas pie eiriem un obriem ziemeļu reģionos, kas aplami tiek uzskatīti par ķeltu un pat slavu zemēm. Piemēram, Īru upes Moja (māja) un Nora (nāra) vai pilsētas Kova (kalve) un Golveja (galvenā) komentārus neprasa. To pašu var sacīt par Vosas, Mosas un Būdes pilsētiņu Norvēģijā, Storas, Ūzas un Donas upi, kā arī Kollas un Mallas salu Anglijā, Sanas upi ar Sanokas pilsētu un vēl daudziem objektiem Polijā.

Ģeogrāfiski iemūžināto pelasgu-umbru-obru dzīves un klātbūtnes vietu ir tik daudz, ka jābūt galīgam nejēgam, lai mēģinātu apšaubīt, vai tāda tauta jebkad ir bijusi. Taču tā bija un atstāja lielisku kultūras mantojumu grieķiem, par ko pateicīgais Homērs viņus godināja par dievišķajiem pelasgiem.

Senprūšu un citās valodās var saskatīt gan romāņu, gan ģermāņu, gan slāvu valodu aizmetņus...

Latviski	Prūsiski	Itāliski	Vāciski	Krieviski
zutis	angurgis	anguilla		ugorj
ēzelis	asilis	asino	ezel	osjol
meita	dukti		tohter	doč
kalns	garbis	kollina		gora
svētīt	signāsi		zegnen	
svētdiena	nadele			ņedeļa
vidus	medhios	medio	mitte	
deguns	nozī	nas	nase	nos
mūsu	nossen	nostro		naš
pestītājs	retenkan		retter	
grēks	grīkas			greh
lauzt	limtvei			lomaķ
dzīve	līban		leben	
zobs	dantis	dente		zub
vesels	kaile		heil	
miesa	menšon		menš	
maltuve	malunas	mulino	muīle	meļņica
kāja	nage			noga
vajadzība	naute		not	
varens	rīthi		reih	
zoss	sansī		gans	gus
sēkla	semen	seme	zamen	semena
vainīgs	skellānts	skelerato		vinovat
zināt	vaissei		vissen	znaķ
vīrs	vijrs	vir		
blūze	bliuze	bluse	bluze	bluza
štopēt		štoppare	štopfen	

Šie ir tikai uz ātru roku izvēlēti vārdi no apmēram 150 senprūšu vārdiem, kas atrodami Pjetro Umberto Dini izdotajā grāmatā "Baltu valodas" un kas var palīdzēt saskatīt vienkāršo patiesību, proti, ka baltu valodas ir saknes un stumbrs, no kura ir izaudzis viss Eiropas valodu koks, ko pavisam nepamatoti sauc par indoeiropiešu valodu koku un līdz pēdējam laikam cenšas iestādīt ar zariem zemē un saknēm gaisā.

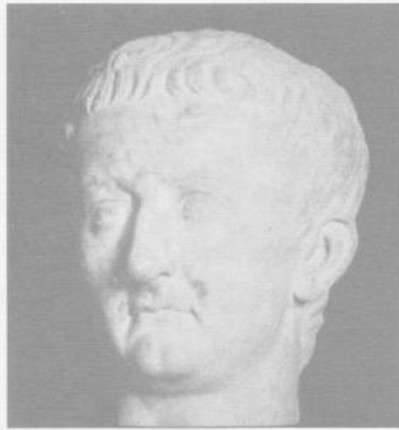
Te labi redzams, kā no baltu vārdu fonda veidojušās jaunās valodas. Liekot prūšu valodas vietā lietuviešu vai latviešu valodu, iznākums būtu tas pats.

Izdarīsim īsu un ātru ieskatu caur lietuviešu valodu jaunajās Eiropu tautu valodās.

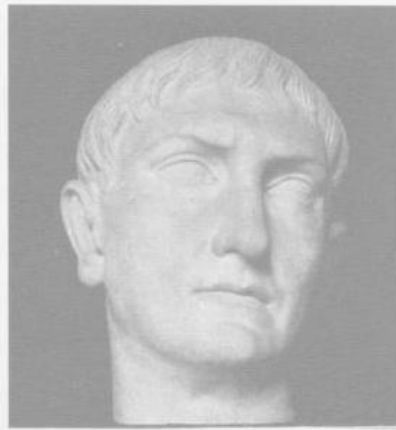
Latviski	Lietuviski	Itāliski	Vāciski	Krieviski
saule	saule	sole	zonne	solnce
gaiss	oras	aria		
mēness	menuo	mensis	mond	mesjac
nakts	naktis	notte	naht	noč
āpsis	barsukas			bursuk
brūzis	brāvoras		braurei	
modri	budriai			bodro
cilts	gentis	gente		
kurvis	karbas	korbis	korb	korzina
trīs	tris	tre	dreī	tri
tavs	tavas	tuo		tvoj
mans	manas	mio	mein	moi
savs	savas	suo		svoi
skola	mokikla	skuola	šule	škola
pabūt	buvoti			bivaļ
dievbijīgs	dievotas	devoto		
datums	data	data	datum	data
griba	valia	volonta	ville	voļa
ērglis	erelis		adler	orjol
ūdens	vanduo		vasser	voda
vilna	vilna	villo	volle	
muiža	dvāras			dvor
lini	linas	lino	lein	ļon
malu medn.	brakonierius	brakkoniere		brakonjer
baldriāns	valerijonas	valeriana		
dakstiņš	čerpe			čerepica
kaņepes	kanape	kanapa		
dzīvs	gīvas	vivo		živoi
miris	mires	morto		mjortvij
krīts	kreida	kreta	kreide	

Varam secināt, ka senprūšu, lietuviešu un latviešu valoda, kas aptver visu baltu vārdu fondu, pilnīgi nosedz visu Eiropas jauno valodu pārņemto un pārveidoto vārdu fondu. Īstiem jaunveidojumiem tur pat neatliek vietas, un pēc tiem nav arī īstas vajadzības.

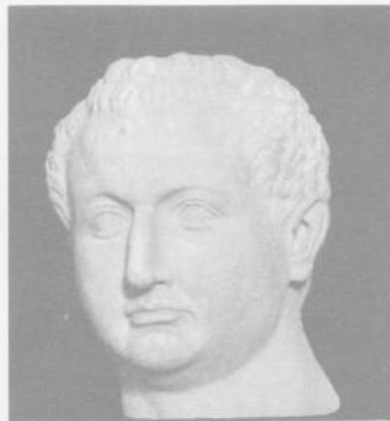
Pēc hetu un frīģiešu valstu norieta baltisko iedzīvotāju sastāvu Mazāzijā papildina pār Bosforu un Dardaneļiem no Eiropas ienākušie trāķieši. Trāķiešu senā teritorija ir tagadējā Bulgārija, bet kādreiz apdzīvotās teritorijas sniedzās no Krimas pussalas pa Melnās jūras piekrasti uz rietumiem un uz Mazāziju, kur gan viņiem nākas dzīvot lielākoties svešu varu pakļautībā. Tur viņi nokļūst Maķedonijas Aleksandra un viņa mantinieku Seleikīdu varā, pārdzīvo masīvu gallu iebrukumu, līdz nonāk stabilā pakļautībā Romai un Bizantijai. Jādomā, ka Mazāzijas balti savu identitāti ir saglabājuši līdz pat Osmaņu invāzijai. Tā domāt liek lielais toponīmu (ar nepārprotami baltisku izcelsmi) skaits. Piemēram, Bartina, Gemlika, Migla, Ezine, Sirmena, Simava, Ilgina, Saiteli, Isparta, Geive, Izmita, Izmira, Iznika u.c.

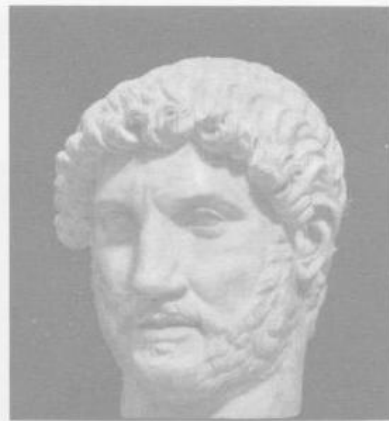
Tiberius
Marmor. Capitol. Rom.

Trajanus
Marmor. Capitol. Rom.

Titus
Marmor. Capitol. Rom.

Hadrianus
Marmor. Capitol. Rom.

*Reiterstandbild des Kaisers
Marcus Aurelius*

Romiešu imperatori mainījās cits pēc cita, bet impērijas mērķi palika nemainīgi. Tā centās paplašināt savas robežas, pakļaujot kaimiņu tautas un valstis.

... Marks Aurēlijs zirgā vēl tagad grezno Kapitolija laukumu Romā.

... Apakšā skats no Trajāna piemiņas kolonnas, kurā rādīts, kā Trajāna leģioni pa laivu tiltu pārvar Donavu, lai iekarotu Dakiju. Šis uzbrukums m.ē. 102. g. palika bez sekmēm. Dakiju Trajāns iekaroja tikai 106. gadā, uzbrūkot ar vēl lielāku militāro spēku.

Arī Dakija ir pieskaitāma pie dienvidbaltu valstīm, jo daku tauta veidojās no Donavas baseinā dzīvojošām ziemeļbaltu tautām, tām sajaucoties ar pietiekami daudzskaitlīgu hetu grupu, kas pēc Karkemišas krišanas 8. gs. pr.m.ē., atstājuši savas senču zemes, nonāca Donavas baseinā un tur sakusa daku tautībā. Dažas mazākas hetu grupas sašņiedza pat tagadējās Vācijas vidieni, kur sajaucās ar vietējiem baltiem. Dakijas valsts pastāv apmēram 1000 gadus un iztur dažādus uzbrukumus, lielo gallu invāziju ieskaitot. Tās valstisko eksistenci pārtrauc Romas imperators Trajāns, kas savus iekarošanas mēģinājumus iesāk mūsu ēras 100. gadā un 106. gadā salauž Dakijas aizsardzību un padara to par Romas provinci. Vēlāk gan šo provinci iekaro langobardi, bet tas Dakijas postu tikai padziļina. Necerēti palīdzība nāk no heruļiem. Bet tas jau ir stāsts par ziemeļbaltiem.

Ziemeļbaltu tautas

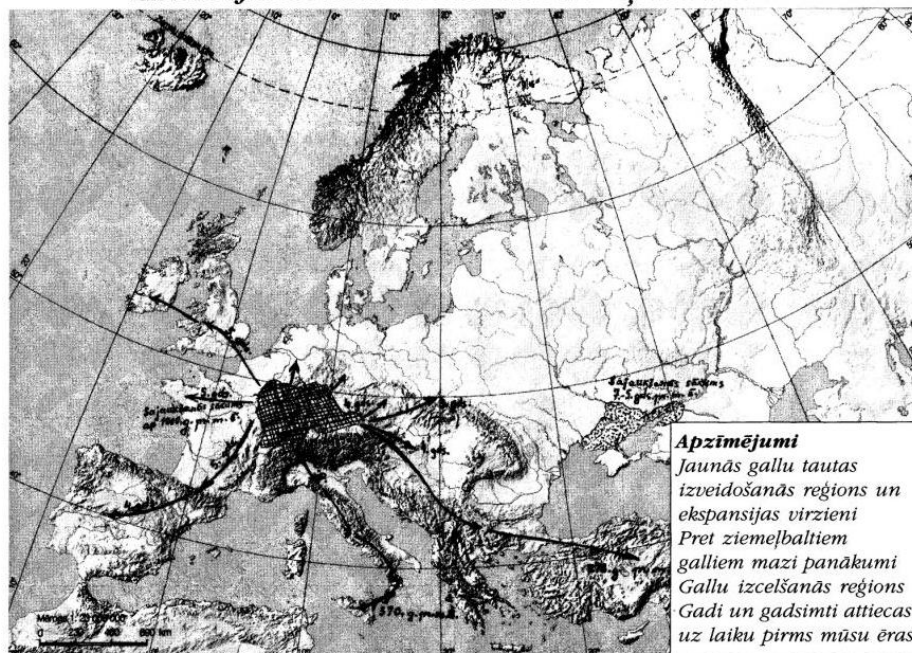
Kaut gan ziemeļbaltu tautas kultūras attīstībā neatpaliek no dienvidbaltiem, rakstītu vēstures liecību par viņiem ir daudz mazāk un tās, kas ir, attiecas uz salīdzinoši jaunākiem laikiem. Ir pat zināmas grūtības nosaukt visas ziemeļbaltu tautas vārdos, kas dzīvē un dabā ir bijuši pavisam citādi nekā tie, kurus min viens vai otrs vēsturnieks. Tikai aptuveni var iezīmēt ziemeļbaltu izvietojumu 1000 gadus pr.m.ē., kad viņi vēl mīta no Urāliem līdz Atlantijas okeānam.

Prūšu un kuršu tautām raksturīgos dubultlīdzskaņus saturošus hidronīmus atrodam Beļģijā – Senna, Austrijā – Inna un Ille, Šveicē – Emme un Zimme, bet Francijā – Vjenna un Garonna. Šie prūsiskās cilmes upju nosaukumi apņēma to Rietumeiropas reģionu, kurā kopš pirmās tūkstošgades pr.m.ē. sākuma aizsākās baltu sajaukšanās un jaunā gallu etnosa veidošanās. Jau 7. gs. pr.m.ē. gallu etnoss piepilda Ronas, Mosas un Sennas augštecēs, Mainas un Mozeles baseinus, kā arī Donavas un Tiras (Reinas) augštecēs. No šīm teritorijām baltu tautas Rietumeiropā tiek izspiestas.

Baltu tautu aptuvenais izvietojums pirms Santorīnas katastrofas

EIROPA. Jaukto tautību veidošanās ziemeļbaltu areālā

Romieši jauno tautu gan nosauc tīri prūsiski par galliem – gaiļiem. Tā pilnīgi pārmantojusi baltu reliģiskās atziņas, bet stingri pārveidojusi valodu. Vēlāk, kad galli iekaro baltisko Eiru salu, tās galvaspilsēta saglabā baltisko nosaukumu Dublina, kas arī gallu valodā nozīmē – dubļaini. Tomēr starp baltu un gallu valodu ir izveidojusies daudz lielāka atšķirība nekā starp šiem diviem vārdiem.

Gallu demogrāfiskais sprādziens ar sekojošiem ekspansijas vilņiem ir postošs baltu rietumu reģioniem. 5. gs. pr.m.ē. galli pakļauj visu tagadējās Francijas teritoriju, iebrūk Anglijā un Īrijā. 4. gs. pr.m.ē. iekaro Ibērijas pussalu, Bohēmiju, Morāviju un Panoniju, kā arī 380. g. pr.m.ē. iesaista baltus karā pret Romu un līdz 370. g. nonāk Sicīlijā. Gallu iebrukumi Labas (Elbas), Oderas un Vislas virzienā aplūst un beidzas bez rezultātiem. Pēdējais karagājiens caur Balkāniem un Grieķiju 280. g. pr.m.ē. tiek atsists un galli caur Trākiju iebrūk Mazāzijā, kur Lielfrīģijas centrā nodibina savu valsti ar galvaspilsētu Ankiru, kas tūlīt pat kļūst par Romas provinci Galatiju.

Gallu ekspansijas rezultātā vēl neuzvarēto ziemeļbaltu aizsegā savācas prūšu-kuršu tautu atliekas un izveidojas rietumbaltiskā Prūsija, kas kļūst par lielās ziemeļbaltu zemes, kura sniedzas no Baltijas jūras līdz Urāliem, vārtu sargu.

Arī Eiropas baltu austrumu reģionā Melnās jūras piekrastē Donas un Dņepras lejestecē ap 7. gs. pr.m.ē. ir izveidojies baltu, grieķu, irāņu tautu maisījums, kam lietuvieši devuši vārdu *sarmata* – kauns. Sākotnēji šī jauktā tauta nav baltiem tik postoša, kādi bija galli, bet vēlāk pat pārspēj tos.

Barbeitet von Dr. Bernhard Seyfer.

Das freie und das von den Römern besetzte Germanien (von der Zeit Julius Cäsars bis zum Beginn der Völkerwanderung.)

/Brīvā un romiešu okupētā Ģermānija (no Jūlija Cēzara līdz tautu staigāšanas sākumam)/

**EIROPĀ. Aptuvenais tautu izvietojums
100 gadus pirms mūsu ēras**

Ap 1000 g. pr.m.ē. ziemeļbalti acīmredzot sevi apzinājās kā vienu tautu kas no Atlantijas līdž Urāliem spēja saziņāties vienā valodā, kuras atšķirības dažādos reģionos nepārsniedza dialekta robežas. Arī pēc gallu ekspansijas un posta, ko tā nesa Rietumeiropas baltiem, to atlikums kopā ar pārējiem ziemeļbaltiem centrējās ap vienu garīgo autoritāti, ap Romas krīvu. Neskatoties uz atšķirīgos dialektos runājošām baltu tautībām, to valstiskā piederība bija kopīga visiem ziemeļbaltiem. Sabiedriskas attiecības ziemeļbaltu tautās ļoti līdzīgas Hatijas konstitūcijā iezīmētajai teokrātijai, kas balstās uz militāro demokrātiju. Starp ziemeļbaltu dialektos runājošām tautām jāmin rugiešu-kuršu-prūšu grupa, variņu-heruļu-obru-vendu grupa. Sēji un leiši savukārt tuvi trākiešiem, kurus jau pieskaitījām pie dienvideiropiešiem.

Romove – baltu teokrātijas pēdējais balsts

Pēc gallu posta darbiem rietumbaltu atlikums savācās Prūsijā, kur Nadravas zemē tika izveidota Romove ar apdzīvotu centru un svētnīcu ārpus tā. Tur baltu priesteri centās atjaunot vienotas tautas apziņu no dažādiem rietumu reģioniem izspiestiem un pārtautošanās briesmām pakļautiem baltiem. Šie centieni tika atzinīgi vērtēti pie visām baltu tautībām, un virspriestera – krīva autoritāte bija gluži neierobežota. Vācbaltu vēsturnieks Oto Rūtenbergs ir atstājis liecību: "Bija kāda vieta Romove, kuras nosaukums cēlies no Romas un kurā dzīvoja kāds krīvs, ko viņi kā pāvestu godināja..., bet arī viņu vēstnesis, kad tas ar zīdli vai kādu pazīšanas zīmolu gāja pa iepriekš minēto neticīgo robežām, tika saņemts ar vislielāko godbijību no karaļiem un augstmaņiem, un prastās tautas." Šo hronista Dusburga liecību Rūtenbergs apliecina kā visaugstākā mērā ticamu, jo krīvs no 6. līdz 11. gs. sākumam bija ne vien virspriesteris, bet arī visas tautas virstiesnesis un likumdevējs no Ilfingas pie Frižas līča rietumos līdz Mētrai Vidzemē. Citu vēsturnieku liecības rāda, ka krīva vara sniedzās vēl daudz tālāk – līdz Somijai un Sarmātijai.

Gailu briesmas ir pagātnē, bet to vēlā nāk Romas ekspansija, kas samāļ gallus un dienvidbaltus un tiecas paverdzināt arī ziemeļbaltus, un te nu Romas teokrātija spēj sevi pierādīt un pārdzīvot Romas vergturu impēriju.

Romiešu vēsturnieks Plīnijs Vecākais min, ka Vislas labajā krastā dzīvo venedi un sarmati, kas nez kā nonākuši te no dzimtās Dņepras un Donas lejteces. Bet Ptolemajs 2. gs. beigās tur sastop arī kādu somu apmetni. Vēsturnieks Zosims apraksta romiešu karu pret impērijā iebrūkošo tautu koalīciju. Romieši tomēr paliek uzvarētāji un par godu ķeizara Galla dēlam Voluziānam tiek kalta monēta, uz kuras viņš tiek pasludināts par sarmatu, vandaļu, somu, galindu un venedu uzvarētāju. Tātad līdz ar baltu tautām karoja arī somi un jaukteņi sarmati. Kas gan veica stratēģisko uzbrukuma plānošanu, un kāpēc tas tika sagatavots baltu zemēs? Atbilde ir vienkārša. Tā kā uzbrukumu plānoja Romas krīvs, tad pēc viņa uzaicinājuma jau savlaicīgi baltu zemēs atbalsta bāzes izveidoja gan no dienvidaustrumiem nākušie sarmati, gan no ziemeļiem nākušie somi. Uzvara netika gūta 253. gadā, tāpēc jau 269. gadā uzbrukumu atkārtoti baltu tautu, gotu un vikingu koalīcija. Somi un sarmati vairs nepiedalās – resursi izsmelti.

Vēl kaut ko interesantu starp vēstures rindīnām varam lasīt par baltisko heruļu tautu. Jūlija Cēzara laikā heruļi apdzīvoja Dānijas salas un Smolandi Zviedrijas dienvidos. Pēc tam kad Trajāns 107. gadā iekaro Dakiju, kāda neredzama vara heruļu tautai liek doties dziļāk Eiropas kontinentā un apmesties blakus pakļautajām brāļu tautām – trāķiešiem un dakijiem. Un tā kopš 3. gs. heruļi dzīvo pie Melnās jūras un laiku pa laikam liek drebēt Romas impērijai, pārstaigādami senās baltu zemes. Jādomā, ka te atkal izpaužas Romas krīva vara un mērķis ar jebkuriem līdzekļiem ierobežot un apturēt Romas ekspansiju. 4. gs. gotu ķēniņš Hermanrihs iesaista heruļus savas impērijas izveidē no Melnās jūras līdz Baltijas jūrai un Urāliem. Pēc gotu valsts sabrukuma heruļi ir sastopami visā Eiropā un piedalās arī Rietumromas valsts sagrāvē Odoakra vadībā.

Vēl 6. gs. sākumā heruļi ir varena tautība Donavas lejtecē. Langobardi viņiem maksā meslus. Tomēr kādā liktenīgā sadursmē ar langobardiem viņi piedzīvo smagu sakāvi, pamet Donavas baseinu un dodas uz ziemeļiem. Daļa heruļu caur tagadējo Vāciju dodas savas senās dzimtenes virzienā, citi nonāk Lietuvā. Vairāku gadsimtu gaitā, balstot nomāktās brāļu tautas trāķiešus un dakus, heruļi ir sakusuši ar tām, un pēc šīs traģiskās sakāves viņi saucas par verliem. Viena viņu apmetne Verla tiek dibināta uz ziemeļiem no Harca kalniem pie Ilzes upītes ietekas Okerē, otra – tuvāk senajai dzimtenei – variņu jeb Varnovas obru zemē – Verle Varnovas krastā, kur verli savu identitāti saglabā līdz pat 16. gs. Vēsturnieks Rūtenbergs apliecina, ka Laciusa tulkotās Tēvreizes teksts verlu valodā bijis ļoti tuvs latviešu un lietuviešu tekstiem.

Tik daudz par vienas baltu tautas misiju, ko rosināja Romas krīvs un ko šī tauta veica, aizstāvēt brāļu tautas un piedaloties Rietumromas impērijas sagrāvē. 476. gadā Romu iekaroja baltu karaspēks, Odoakra vadītie vandaļi un heruļi.

Arī Lietuvā nonākusi heruļu grupa pēc slāvu pārrāvuma spēja līdzsvarot stāvokli un pasargāja baltu tautas no pilnīgas iznīcināšanas.

Slāvu tautu veidošanās

Daži vēsturnieki lieto aplamu vārdu savienojumu – slāvu-leišu tautas. Iznāk, ka slāvi it kā būtu kāds vecāks etnoss un balti – viņu atzars. Patiesība ir cita: kā to atzinuši krievu senvēstures pētnieki Toporovs un Ivanovs, slāvu valodas ir veidojušās no nomajiem baltu dialektiem. Šim slēdzienam rodam apstiprinājumu jau pie "vēstures tēva" Hērodota, kurš Melnās jūras ziemeļu piekrastē konstatē jau noliukušu skitu un grieķu sajaukšanos Dņepras un Donas grīvās. Tos sauc par kalipīdiem. Bet baltisko budinu robežpilsētā Gelonā notikusi budinu un kalipīdu sajaukšanās gelonos (hellēnos). Tāpēc, vadoties no Melnās jūras piekrastes un lielās budinu Piedņepras pilsētas Gelonas iespaidiem, Hērodots secina, ka arī baltu tautas runājot "samaitātā grieķu valodā". Te nu Hērodots neapjauš, ka grieķu valoda pati ir "samaitājusies", pārņemot ļoti daudzus jēdzienus no baltiskās pelagijas valodas.

Bet skitu, grieķu, budinu jaukteņiem lietuviešu senči ir devuši vārdu *sarmata* – kauns. Šie sarmati tad arī kļuva par vienu no topošo slāvu tautu pamatsastāvdaļām.

Baltu, skitu, grieķu sajaukšanās process, jādomā, bija sācies pāris gadsimtus pirms Hērodota, tātad ap 7. gs. pr.m.ē. Vēl mūsu ēras sākumā sarmati paklausīgi seko Romas krīva aicinājumam, izveido atbalsta bāzi līdzās venediem un piedalās karā pret Voluziāna komandētajiem Romas leģioniem. Bet vēlākos laikos sarmatus kā algotņus jo bieži ievērojamā skaitā sastopam romiešu leģionos.

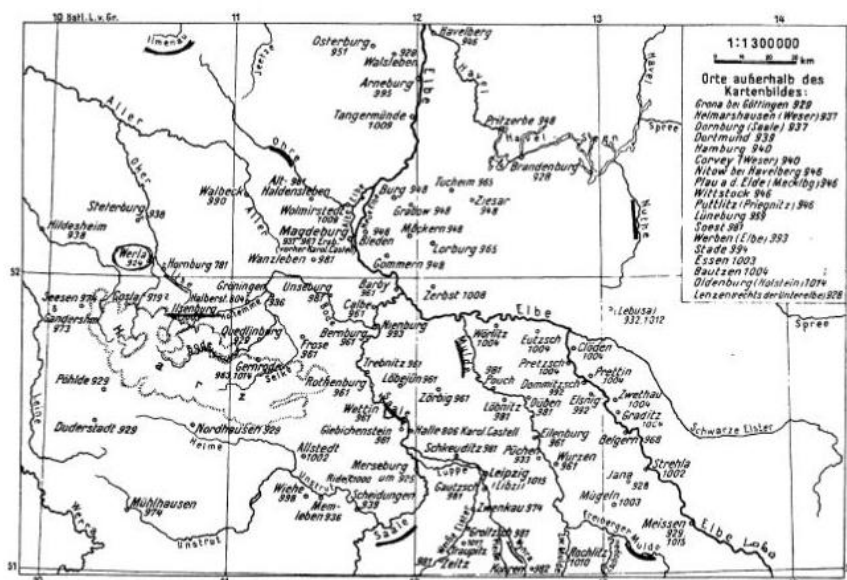
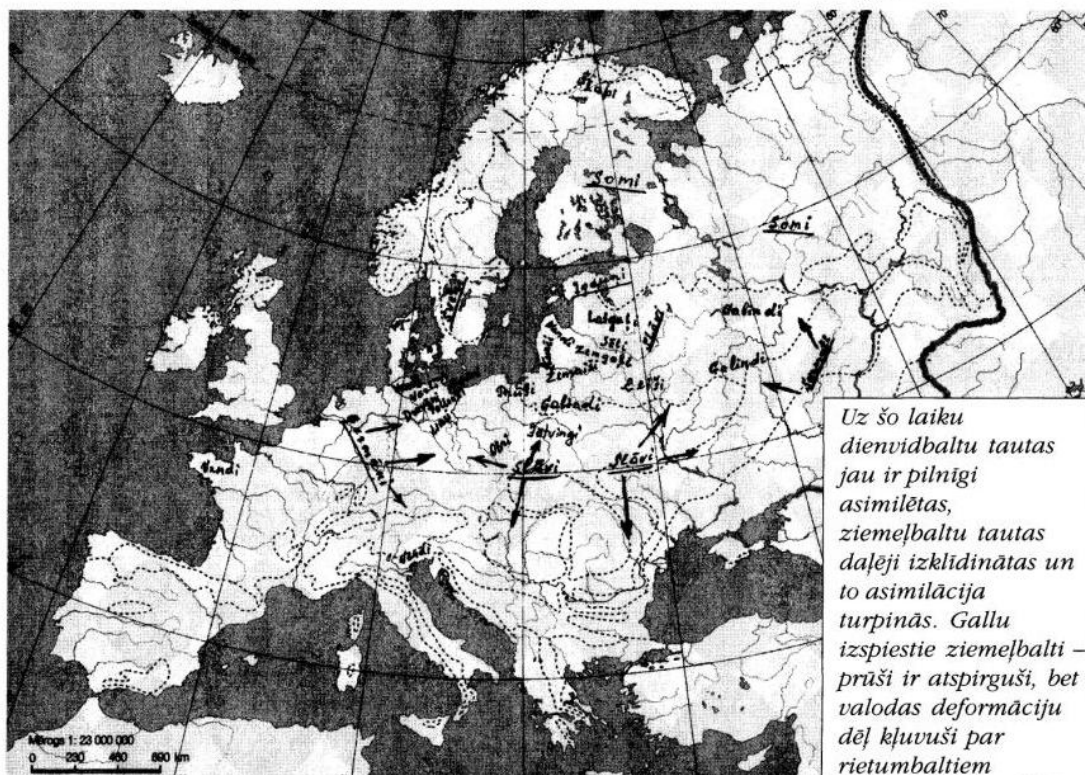
Šim tautu karagājienam pret vergturu Romu ir sekas turpmākajā ziemeļbaltu tautu dzīvē. Daļa no somu atbalsta spēkiem paliek Baltijas jūras piekrastes joslā baltu zemēs, bet sarmatu atbalsta spēki uzsāk sajaukšanās spēli ar venediem un tā sašķēļ šo baltu tautu, nesdami baltiem daudz vairāk posta, nekā spējuši palīdzēt karā.

Karpatos un to priekškalnēs Vislas baseinā sāk veidoties rietumslāvu tautas, kuras līdz sestajam gadsimtam savairojas tādā skaitā, ka kļūst agresīvas un ekspansīvas. 5. gs. beigās rietumslāvu grupa no Karpatu priekškalnēm dodas caur tagadējās Polijas, Baltkrievijas un Lietuvas zemēm uz Ilmeņa ezera telpu un Lovates baseinu, pa ceļam papostot savu priekšteču un senču - baltu zemes. Cita grupa spiežas Bohēmijas un Morāvijas virzienā, vēl citi – caur Volīniju senās Gelonas un Kijevas virzienā.

Liela daļa venedu, kuri negribēja iesaistīties slāvu kokteilī, atstāj seno mītnes zemi, nonāk pie Dānijas robežām un pat Bretaņas pussalā rietumos. Citi dodas uz dienvidiem un nonāk Venēcijas apgabalā Itālijā, vēl citi – Ventas baseinā Kurzemē un beidzot pie Cēsīm.

Pa to laiku ar venediem nesajaukušies sarmati pa Donas baseinu, huņņu iztramdīti, virzās uz ziemeļiem dziļāk baltu zemēs, no kurienes daļa galindu ir devušies līdz ar gotiem uz rietumiem un nonākuši pat Ibērijas pussalā, kur neizbēgami zaudē savu nacionālo identitāti.

Eiropa. Baltu tautu atlikums uz mūsu ēras 1000. gadu

Bearbeitet von Dr. Bernh. Seyfert

Die bei Thietmar von Merseburg, Widukind von Corvey und in deren gleichzeitigen Quelle angeführten Orte im Gebiet des Herzes, der Saale und der mittleren Elbe aus der Zeit der Sachsekaizer (919–1024).

/ No Tītmāres Mereseburgā, vidukindas Korvejā un citos tā laika avotos uzrādītās vietas Harca, Zāles un vidus Elbas apvidū sakšu ķeizaru laikos (919–1024)/

Daudzu vēsturisko apstākļu summa mūsu ēras sākumā izrādās baltu tautām nelabvēlīga un postoša. Tomēr vēl līdz 10. gs. baltu tautas apdzīvo Prūsiju, ievērojamas teritorijas Vācijas ziemeļaustrumos un Polijā, Latviju, Lietuvu, daļu Baltkrievijas un Krievijas centrālajos apgabalos.

No venedu un sarmatu maisījuma Piekarpatoš paliek divas lielākas slāvu ciltis – lehīti un polābi. Sajaucoties šīm slāvu ciltīm, 10. gs. izveidojas poļu tautība. Krievi kā tauta tobrīd vēl neeksistē, arī vācu nācija tikai sāk veidoties. Tāpat franči un angļi vēl neuzrāda nācijas pazīmes, bet ir tikai dažādu etnisko vienību maisījums. Īsi sakot, uz mūsu ēras 1000. gadu Eiropas nāciju kartē skaidras kontūras vēl neredz.

Kur ir ģermāņu dzimtene?

Vērojot tautu staigāšanu pa vēstures ceļiem, rodas iespaids, ka ģermāņi vai nu ir bijuši nelabojami plunduri – klaiņotāji, vai arī kādā nomaļā vietā pratuši savairoties, citiem nemanot. Maz ticams, ka bronzas laikmetā viņi būtu mituši Dānijā un Labas lejtecē. Tolaik Baltijas jūras un daļēji arī Ziemeļjūras piekrasti, visticamāk, apdzīvoja tikai balti. Arī teritorijas uz dienvidiem no minētajām bronzas laikmeta sākumā 2200. g. pr.Kr. varēja būt tikai baltiskas. Par to neapstrīdami liecina Viduseiropas hidronīmi, kas nav ne galliski, ne ģermāniski, bet ir baltiski.

Ģermāņu valodas sākumus varētu saskatīt pie tohāriem, kuri ap to laiku dzīvoja Priekškaukāzā un pie Melnās jūras. Taču viņu pēdas pazūd Āzijā, Gobi tuksnešī. Varbūt ģermāņu saknes būtu meklējamas pie kimeriešiem jeb kimbrim, kuri dzīvoja Krīmas pussalā? Savulaik tie bija tohāru tuvi kaimiņi un varbūt radi. Bet no tiem lielākā daļa izkusa Mazāzijas tautu kokteilī. Dr. Zeiferts bažīgi norāda, ka kāda daļa Hersonēsas kimbru varētu būt nonākuši Dānijā Romas impērijas ziedu laikos un tur dzīvoja blakus baltiskajiem variņiem, heruļiem, rugiešiem un gutoņiem jeb prūšiem. Iespējams, ka kimbru-gutoņu saradošanās noveda pie gotu tautas sākumiem, tomēr savi nopelni tur būs arī galliem, kuru rakstība nonāca gotu rokās, kas to uzlaboja un pilnveidoja. Tātad ģermāņu tautu veidošanās sākumi jāmeklē nevis bronzas laikmeta sākumā, bet gan tā beigās, kad pirmģermāņi, tohāri un kimbrī beidz pastāvēt. Jaunā gotu tauta, kura radusies Rietumeiropā, tomēr nejutās tai piesaistīta, bet, tāpat kā daļa gallu, devās uz dienvidaustrumiem, kur apmetās Melnās jūras krastos – savu priekšteču baltu un kimbru senajās dzīvesvietās.

Salīdzinājumā ar gallu lielo skaitu un spēku ģermāņi sevi apliecina vāji. Vienīgi pēc gallu ekspansijas un izšķīšanas visos virzienos viņu mantinieku vidū pamanām ģermāņus, kas rosās gallu kodola zemēs un pamazām kolonizē arvien lielākas teritorijas. Galli ir izveidojuši pārrāvumu starp baltu tautām Eiropas vidienē pie Baltijas jūras, atstājot variņus – vēlākos varnoberus jeb Varnovas obrus, rugiešus un prūšus. Oderas baseinā joprojām saimnieko venedi, kurus Dr. Zeiferts nosauc par vandaļiem. Uz Donavas augšteci Šveices un Austrijas teritorijā, uz Alpu priekškalnēm ir atspiesta cita venedu grupa, kuru sauc par vindijiem un kura acīmredzot spēlēja izšķirošo lomu Romas impērijas sagrāvē. Bet starp Tīru (Reinu) un Labu (Elbu) Romas impērijas laikos mīt gallu un baltu atliekas juku jukām ar topošo jaunģermāņu grupām. Apmēram tāda aina ir vērojama Viduseiropā Romas impērijas ziedu laikos.

Pamazām ģermāņi gallu mantinieku lomā savairojas un tiecas kolonizēt teritorijas uz ziemeļaustrumiem no Elbas. Taču kopš mūsu ēras sākuma ir notikušas būtiskas pārmaiņas.

Vislas augštecē un vidustecē ir sākusies Karpatu venedu un no dienvidaustrumiem ienākušo sarmatu sajaukšanās slāvos, ap 6. gs. tie jau iebrūk baltu zemēs uz ziemeļaustrumiem, kur nostiprinās Ilmeņa ezera apkaimē. Slāvi mēģina lauzties arī uz rietumiem, kur balti nonāk dubultā apdraudētībā.

Dr. Zeiferts ir centies iezīmēt kartē vācu austrumu kolonizācijas panākumus. Šī karte parāda, ka zemes, kuras ģermāņi it kā apdzīvojuši kopš bronzas laikmeta sākuma, viņi sāk apgūt tikai pēc m.ē. 1000. gada, kad tur paspējuši iekļīst polābi, kas ir jauntapušu rietumslāvu vēl jaunāks zars. Plašas teritorijas apzīmētas kā tīri "slāviskas". Turklāt par "slāviskām" nosauktas arī baltisko venedu un verlu apdzīvotās vietas, ar Meklenburgu un Verli tai skaitā. Tas ir apvidus, kur, pēc paša dr. Zeiferta domām, verlu priekšteči heruļi dzīvojuši jau Jūlija Cēzara valdīšanas laikā. Ka verli nav slāvi, apliecina Oto fon Rūtenbergs, pieminot, ka Laciuss ir pārtulkojis lūgšanu *Mūsu Tēvs* verlu valodā, teksts bijis tuvs atbilstošiem tekstiem latviešu un lietuviešu valodā. Apstiprinot Rūtenberga Donavas lejtecē 6. gs. minētos notikumus, Vācijā atrodam divas verlu apmetnes. Pirmā Verla pie Ilzes un Okeras satekas uz ZA no Braunšveigas; otrā Verle atrodas uz ZA no Meklenburgas Varnenes baseinā, kuru vēl 13. gs. apdzīvo baltiskie varnoberi – Varnenes obri... Vēl starp tautām, kuras 13. gs. apdzīvo Vācijas ziemeļaustrumus, dr. Zeiferts uzrāda ukru, redarus, rujānus, tollensiešus un dravēnus, no kuriem dravēnus sauc par slāviem, bet pārējos tikai nošķir no ģermāņiem.

Var teikt, ka liela daļa no ģermāņu tautu locekļiem ir ģermanizēti balti. Arī dr. Zeiferts uzsver, ka vietējās tautas tika pakļautas, nevis iznīcinātas, turklāt pakļautas pakāpeniskai asimilācijai un ģermāņu dzīvā spēka vairošanai. Ja salīdzinām to ar baltu pārkrievošanu Austrumeiropā, tad jāsaka, ka tik bandītiski ģermāņi izturējās vienīgi pret senprūšiem. Tagadējo ģermāņu genofonds nav viengabalains, un arī vācu valoda dažādos vācu novados ir visai atšķirīga, tā, ka saprašanās pašu vāciešu starpā dažkārt mēdz būt ļoti apgrūtināta, bet pirmdzimtenes jautājums gandrīz neatbildams.

Vācu kolonizētajās baltu zemēs asimilācijai visilgāk spēja pretoties Varnovas obri un verli, kā arī Dancigas kurši un Prūsijas prūši. 16. gs. viņi vēl sevi apliecina, bet 18. gs. jau valda klusums. Skaidrs ir tikai viens – kaut arī zaudējuši savu nacionālo identitāti, viņi joprojām dzīvo savu sentēvu zemē. Un tikai caur viņiem kaut kāda Fāterlande ir arī pārējiem.

Romove pārdzīvo Romas impēriju

Viens no Romas vergturu impērijas sabrukšanas cēloņiem ir iekšējo spēku izsīkums un nepieciešamība impērisko ambīciju un privilēģiju sargāšanā iesaistīt algotņus no kaimiņtautām, kas nejūt nekādas simpātijas pret Romu. Otrs cēlonis ir kristīgās ticības kļūšana par noteicošo valsts reliģiju, kas mazina ķeizara dievišķo autoritāti un saasina cīņu par augstāko varu. Ārēji varenā impērija ir kļuvusi iekšēji trausla un viegli ievainojama. Sākas divvaldība Romā un Konstantinopolē. Pēdējo Romas imperatoru Romulu Augustulu uzvar un gāž no troņa Odoakrs, kura karspēkā daudz baltu heruļu karotāju. Tā 476. gadā, tātad m.ē. 5. gs. beigās, beidz pastāvēt Romas impērija.

Romove ir palikusi neuzvarēta un nepakļauta. Tomēr arī kādreiz monolītās ziemeļbaltu zemes vairs nav svaigu spēku pārpilnas. Rietumos tiešā Romas impērijas iespaidā ir radušās jauktas gallu un ģermāņu ciltis, kas pēc impērijas sabrukuma cenšas pierādīt savu ietekmi un spējas un kļūst par likteņa lēmējām sev un citiem. Vecie Romas aristokrāti un karavadoņi šajos apstākļos uzņemas vadoņu lomu, kļūst par firstiem un cenšas saglabāt saviem pēcnācējiem augstmaņu statusu un iespējas.

Turpina pastāvēt Austrumromas impērija – Bizantija. Tā sevi vēsturē ir ierakstījusi ar vergu tirdzniecību, meliem un liekulību. Bizantiskā viltība ir raksturīga tai visos 1000 pastāvēšanas gados. Bizantijas vergu tirgus pieprasījums rosina bijušos Rietumromas leģionārus iesaistīties ienesīgajā vergu tirdzniecībā. Rietumeiropā sākas vikingu laiki. Par vikingiem tiek saukti ne romieši, ne ģermāņi, bet normāņi. Patiesībā vecie impērijas pīlāri turpina vergu tirdzniecību jaunos apstākļos. Netikumi mirst lēnām...

Baltu tautu stāvoklis Rietumeiropā pēc Romas impērijas sabrukuma ir kļuvis citāds, bet ne labāks. Ir zudis lielvaras agresijas drauds, bet laupīšanas, pakļaušanas un iznīcināšanas briesmas saglabājas. Stāvoklis ir kļuvis grūtāk prognozējams, tāpēc arī grūtāk organizēt aizsardzību. Viena liela laupītāja – Cēzara vietā ir stājusies vesela banda neap-rēķināmu firstu. Katram no viņiem ir sava karadraudze un atbalsta kontingents kādā topošajā nācijā, kuru tās firsts sargā no vergu tirgoņiem un laupītājiem.

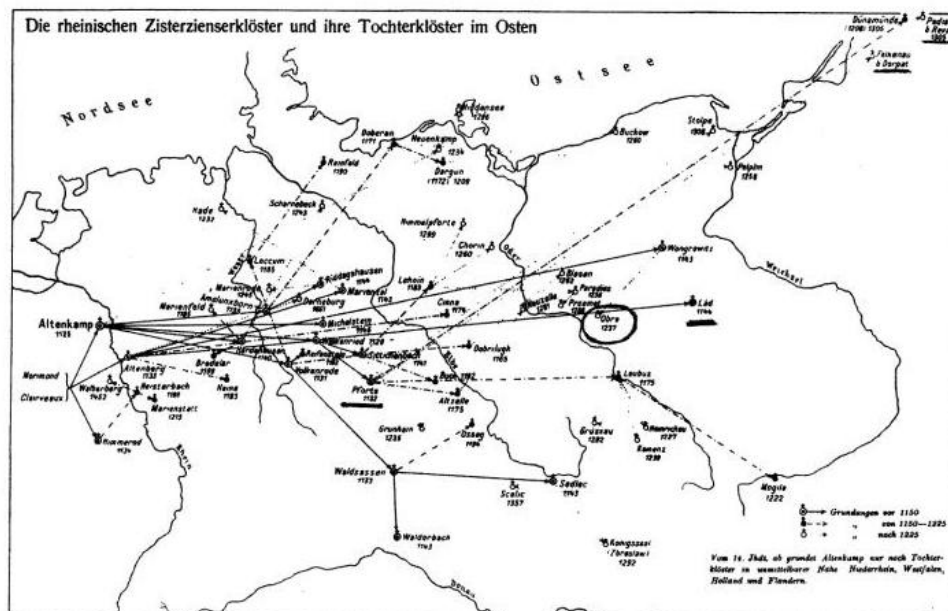
Ģermāņu firstu stratēģija

Vergu Romas varu nomainīja visai simboliska Svētās Romas vara. Pāvests gan formāli apstiprināja ķeizara varu, bet faktiski laicīgās lietās pāvestam nebija nekādas teikšanas. Valsts politikas līmenī bija pacelta kristīgās ticības izplatīšana, bet šo politiku īstenoja firsti, kas no kristīgās dzīves izpratnes bija ļoti tālu. Pāvestam nebija nekādas kontroles iespējas pār notikumiem visai plašā teritorijā. Viņam nācās iztikt ar bīskapu sniegto informāciju, vai arī, ja ziņas par notikumiem kādā attālā reģionā šķita šaubīgas, pāvests uz turieni sūtīja sev tuvus speciālos pārstāvjus – legātus.

Šo garīgās varas mazspēju savās interesēs lieliski izmantoja firsti. Viņi kontrolēja provinču sakarus ar Romu un parūpējās, lai tur nenonāktu nekāda viņus apsūdzošā informācija. Uzdodamies par kristīgās ticības izplatītājiem un aizstāvjiem, viņi realizēja baltu tautu pakļaušanas plānu. Politiskā aizmugure bija nodrošināta Romā un vēlāk Aviņonā, tālab arī ķeizara vara firstus viņu pašdarbībā netraucēja. Pietika ar formālu lojalitātes apliecināšanu un minimāliem maksājumiem ķeizaram un pāvestam.

Cisterciešu klosteru dibināšana

Die rheinischen Zisterzienserklöster und ihre Tochterklöster im Osten /Reinas Cisterciešu klosteri un to meitas klosteri Austrumos/

Die Klostergründungen der Zisterzienser vom Rhein bis über die Weichsel hinaus im 12., 13. und 14. Jahrhundert.
/Cisterciešu klosteru dibināšana no Reinas līdz Vislai un aiz tās 12., 13. un 14. gs./

Ar firstu atbalstu un pēc kopīga plāna mūku ordeņi būvēja klosterus nekristītājās zemēs. Klosteri parasti līdzinājās nocietinātām pilīm ar kapelu, retāk ar baznīcu. Tie noderēja kā drošas atpūtas bāzes firstu karadraudzēm, kas vienmēr bija gatavas ar uguni un zobenu atbalstīt misionāru pūliņus. Mūki strādāja un kopa klostera zemi, atbalstīja misionārus, iepazīna apkārtni un vietējos ļaudis, tā, ka firstu karadraudzes, apciemojot klosterus, tur varēja savākt sev noderīgu informāciju.

Dr. Bernhards Zeiferts ir izstrādājis uzskatāmu shēmu, kurā parāda kristianizācijas un ģermāņu cilšu kolonizācijas stratēģisko plānošanu no 12. līdz 14. gs. No diviem bāzes klosteriem Altenkampā un Altenbergā tiek plānota un vadīta meitas klosteru celtniecība tagadējās Vācijas centrālajos ziemeļu un austrumu rajonos, kā arī tagadējā Polijā līdz pat Vislai. Bet no Pfortas klostera Tīringijā, kas dibināts tikai 1132. gadā, tiek koordinēta un organizēta Prūsijas un Baltijas zemju kristianizācija un kolonizācija. Taču te mēs mazliet aizsteidzamies notikumiem priekšā. Kaut arī laikā no 5. līdz 10. gs. Eiropā nevar skaidri iezīmēt jauno, topošo nāciju robežas, Eiropas pirmiedzīvotāji – baltu tautas – tur vēl dzīvo ievērojamā skaitā.

Baltu tautu atlikums Rietumeiropā

Sašķobītas ir arī baltu tautu robežas. Donavas augštecē kāds venedu tautas atzars kopš gallu ekspansijas pakļauts asimilācijai, bet, kopš Jūlija Cēzara laikiem kļuvis par Romas provinci, vēl uzrāda baltu dzīvīgumu, un vindeļu pilsēta Vīne saucas gluži baltiski – par Vindabonu – vīna dabūtavu. Te var būt kāds iespaids arī baltu tautai – dravēņiem, kas kopš laika gala ir apdzīvojuši Donavas labā krasta pietekas Dravas baseinu, tātad plašu, norobežotu teritoriju no Donavas labā krasta līdz nākamās pietekas Savas kreisajam krastam. Izturējuši gallu ekspansiju, vēlāk izvairīties no Romas okupācijas, daļa dravēņu pārvietoja uz ziemeļiem un dzīvo Labas baseinā starp Labu un tās pietekām Ilmenavu un Ori. Tur viņiem par valdnieku uzmetas sakšu firsts Albrehts der Bērs (1134. g.). Pie Ilzes upītes ietekas Okerē 6. gs. apmetušies heruļu pēcnācēji verli jau 924. gadā nonāk atkarībā no sakšu kungiem. Bet uz ziemeļiem no Labas, tās pieteku Sudas un Eldes baseinā, dzīvo liuticieši, kas zem ģermāņu varas nonāk 1230. gadā. No Dānijas uz dienvidiem un līdz Traveles līcim austrumos dzīvo kāda nesajaukušos venedu grupa, no kuras uz dienvidiem apmetušies kāda slāvu polābu cilts. Šinī venedu teritorijā vēl līdz 1172. gadam sakši nav iespiedušies. No Traveles līča līdz Varnovas augštecei dzīvo obriem radniecīgie obotriti, kuru vidū jau iespiedušies ģermāņi. Firsts Heinrihs der Love 1160. gadā uzsācis kolonizāciju.

Varnovas baseinu apdzīvo Varnovas obri, bet viņu zemē 6. gs. sākumā ir atgriezušies daļa no heruļu tautas, kas, tāpat kā pie Ilzes upītes ietekas Okerē, arī Varnovas krastā uzceļ pilsētu, kas saucas Verle. Šo teritoriju sakšu firsti spēj pakļaut tikai administratīvi. Ar kolonizāciju un asimilāciju neveicas līdz pat 16. gadsimtam.

Rīgenes salā un tuvējā jūras piekrastē sagraujot Svantevita svētnīcu, ģermāņu firsti 1168. gadā nodibina Rīgenes firstiju, bet to apdzīvo baltu tauta rujāni, kas, tāpat kā obri, ir izteikti balti. Atšķirībā no prūšiem, kas trīs galvenos dievus attēlo kā Pērkonu, Potrimpu un Pīkolu, rujāni šo trijotni attēlo kā vienu Dievu ar četrām sejām. Šāda formāla Dieva tēla atšķirība tomēr nav bijusi par iemeslu asām domstarpībām baltu tautu starpā.

Uz dienvidiem no Rīgenes firstijas, ko pakļāvis firsts Heinrihs der Love, starp Pienes un Tollenzē upēm dzīvoja kuršiem tuvā tollensu tautiņa. Tollenzē labo krastu apdzīvoja baltiskie redari, bet Ukeres un Randovas baseinu līdz Oderai - ukru tauta.

Vartas pietekas Obras baseinu, Vartas lejasbēci un Oderas labo krastu, ietverot Plonazaru, Plones upi un Madusazaru apdzīvoja obru tauta. Tollensus, redarus, ukru un obrus, kas, šķiet, vēl ir bijusi paliela tauta, firsti pakļauj tikai 1200. gadā. Jo sevišķi obru pakļaušanā ir iesaistīti gan templeišu, gan johannītu, gan vācu bruņinieku, gan cisterciešu un citi ordeņi.

Obrā cistercieši uzceļ klosteri tikai 1237. gadā. Var vien pabrīnīties, ar kādu skubu ģermāņu firsti rāvās uz baltu zemēm. Vēl lāgā nenostiprinājušies iepriekšējā, tie jau centās sagrābt nākamo.

Tādai steigai bija savs pamats. Firsti steigās izmantot baltu militārās demokrātijas trūkumus ieņemot savai pietiekami absolūtajai varai. Ja balti atņemtu militārās demokrātijas iekārtu, viņu pakļaušana kļūtu neiespējama. Taču baltu tautām pārkārtošanos uz ķēniņu absolūto varu nebija iespējams sākt Romovs krīva teokrātiskās autoritātes dēļ. Tāpēc zīmīgi, ka līdz Romovs izpostīšanai 1015. gadā ģermāņu firsti uzdrošinājās pakļaut tikai attālas un mazas baltu grupas, piemēram, Verlu pie Ilzes 924. gadā.

Situācija mūsu ēras tūkstošajā gadā bija divdomīga. No vienas puses, baltu tautas vienoja krīva autoritāte. Caur Romovi tika koordinēta viņu sadarbība un savstarpējā palīdzība. No otras – baltu karaļu un ķēniņu vara bija reāla un iespaidīga tikai kara apstākļos, bet ne pēc tam. Gadu tūkstošos iesakņojušās militārās demokrātijas tradīcijas miera laikā līdz minimumam samazināja vietējo valdnieku varu, jo likumdevēja un augstākā soģa vara piederēja virspriesterim – krīvam. Militārās demokrātijas galvenais trūkums bija nespēja ātri un operatīvi reaģēt uz pēkšņiem, negaidītiem uzbrukumiem. Turklāt mazas militāras afēras paredzēt bija daudz grūtāk nekā pamanīt liela uzbrukuma sagatavošanu. Tāpēc pat nelielas vikingu bandas baltu militārajām demokrātijām spēja nodarīt lielu postu, jo augstākās varas nesējam – krīvam nebija sava pārvaldes aparāta, bet vietējie valdnieki miera laikā bija bez reālas varas. Tas lielā mērā izšķīra Rietumeiropas baltu likteni.

Stāvoklis pēc Romovs izpostīšanas

997. gadā misijas nolūkā Zamu zemē ieradies arhibīskaps Adalberts aizkaitina prūšus, nosaukdams viņu dievus par mēmiem un kurliem elkiem. Tad tie misionāru aplklusina, uzsaukdami: "Lai pietiek tev, ka tu nesodīts esi šurpu atnācis. Mūs un visu šo valsti, pie kuras ieejas mēs dzīvojam, pārvalda tikai viens likums un viena dzīves kārtība. Bet tu, padots citam, mums svešam likumam, rīt atradīsi nāvi, ja šonakt neaizbēgsi!" Adalberts gan aizbrauc ar savu kuģi, bet atkal izkāpj krastā un iekuļas kādā svētajā birzē, kur prūšu priesteri viņu notver un upurē dieviem. Viņa pavadoņus sasaistītus aizved no svētās vietas un atbrīvo. 1015. gadā jaunās poļu tautas hercogs Boļeslavs ar lielu karaspēku negaidīti iebrūk Prūsijā, iznīcina Nadravas provincē atrodošos nacionālo svētnīcu Romovi un ar varu piespiež prūšus pieņemt kristību, neaizmirstot pieprasīt meslu maksāšanu.

Protams, prūši vēlāk atjauno Romovi Sambu zemē, bet uz laiku pārtrauktā krīva vara vairs neatgūst savu spožumu un ietekmi. Kā mēs jau redzējām, jauno situāciju izmanto ģermāņu firsti un ar steigu pakļauj un kolonizē Rietumeiropas baltu valstiņas. Baltu tautu sadarbība ir kā ar cirvi pārcirsta.

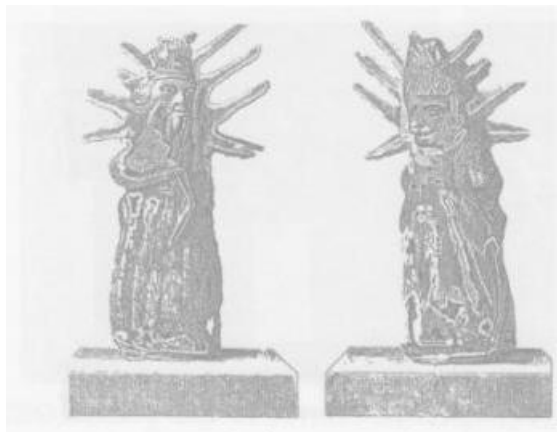

Senprūši sagaida Sv. Adalbertu, Prāgas bīskapu, vēlāko Ģņezno arhibīskapu un Otona III personīgo draugu. Ģņezno katedrālē uz 12. gs. bronzā lietām durvīm atainota viņa misijas darbība un mocekļa nāve prūšu zemē. Senprūšu karavīri, apbruņoti ar šķēpiem, gariem divasmeņu zobeniem un smaili ovāliem vairogiem, sagaida laivu ar Sv. Adalbertu ornātā un bīskapa zīzli rokā, ar trim pavadoniem. Laivai ir vikingu laivas forma ar pūka galvām galos. Bareljefs interesants kā vecākais šādas misijas atainojums un vienīgais tik detalizēts seno prūšu attēlojums.

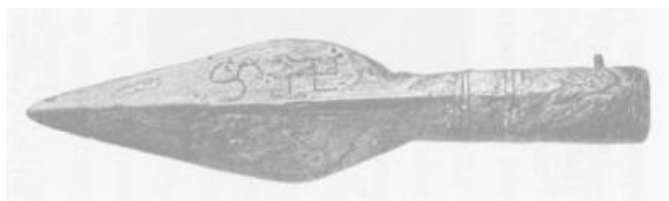
Sv Adalberta mocekļa nāve pie senprūšiem.

Adalberts attēlots dievlūdēja pozā uz ceļiem. Kamēr viens viņam gatavojas nocirst galvu ar cirvi, otrs (kas Sv. Adalberta leģendā nosaukts par "Siggo") dur viņam šķēpu mugura, viņa trīs pavadītāji bēg.

Pērkoņtēva tēls

Uz katras Pērkona statujas īpašs uzraksts. Kreisajā pusē: "Pērkon, tēvuci, nerūc tik neapmierināti!" Labajā pusē: "Pērkonīt, ierūcies!" Acīmredzot baltu priesteri pie tādiem tēliem gaidīja Dieva atbildes uz dažādiem svarīgiem jautājumiem. Secinājumus izdarīja pēc pērkona bardzības vai maigas ducināšanas.

Šis šķēpa uzgalis ir atrasts tagadējā Brandenburgas apgabalā. Visticamāk, tas ir piederējis kādam ukru tautas karotājam ne jau greznībai, bet lietošanai pret nelūgtiem viesiem.

Prūšu karoga attēls Henneberga bronikā

Karogs bijis no baltas mīkstas drānas, 2,5 m garš un 1,5 m plats. Uz karoga redzami Pīkols, Pērkons un Potrimps. Pirmajam mironu auts ap galvu, otram – liesmu (zibeņu) kronis, trešajam – vārpu vainags.

....."Dievs sargi sambus un samogitus no Sātana kundzības."

.....Tā skan šis senprūšu uzraksts latviski. Tātad sambi ir zamu, bet samogiti ir Žemaišu pašnosaukums.

Karoga otrā puse

No baltu reliģijas Bībele pārmantojusi jēdzienu: "Vecā čūska, velns un sātans." Ieslodzītais sātans redzams prūšu karoga otrā pusē. Ne velti Brēmenes Ādams par baltu reliģiju raksta, ka "viss pārējais viņiem ir tāpat kā pie mums"...

*Rīgenes salas baltu dievs
Svantevits*

(Zīmējums vecā XVI g. s. manuskriptā)

Dievību personifikācija baltu tautām nebija vispārēja un vienota. Vienīgi Pērkonu sastopam pie visām baltu tautām. Citādi pamatvērtību vienībā tiek pieļauta personifikāciju dažādība.

.....Rīgenes salā Svētā un Dzīvā Dieva simbols ir Svantevits, kas tiek attēlots ar četrām galvām. Jādomā, ka grieķi filozofisko slēdzienu: "Dievs ir viss acs, viss auss un viss saprāts" ir mantojuši no hatiem.

.....Nav nekāda pamata Svantevitu piedēvēt slāviem, jo Rīgenes salu apdzīvoja rujāni – baltu tauta, arī vārds "Svantevits" varētu būt aizgūts no hatiem vai etruskiem.

.....Jāatzīmē, ka šo ārējo atšķirību dēļ starp prūšiem un rujanjiem nebija ne naida, ne karu, bet tikai normālas kaimiņattiecības. Svantevita svētnīcu Rīgenes salā iznīcināja 1168. gadā firsta Heinriha der Loves karotāji. Tātad tas notika pēc 1. Romovs izpostīšanas Nadravas provincē 1015. gadā un pirms 2. Romovs izpostīšanas 1255. gadā. Tātad kopš mūsu ēras sākuma vismaz gadu tūkstoši abas baltu svētnīcas mierīgi pastāvēja tuvos kaimiņos un nejutās viena no otras kaut jel mazākā mērā traucētas.

.....Tas nozīmē, ka prūšu pieminētais viens likums un viena dzīves kārtība vienoja baltu tautas daudz lielākā mērā nekā dievības un dievu tēli, kas katrai tautai varēja būt ar savām īpatnībām vai pat folkloriskiem izdaiļojumiem.

"Mūs un visu šo valsti, pie kuras ieejas mēs dzīvojam, pārvalda tikai viens likums un viena dzīves kārtība," – tāda vēl 997. gadā ir prūšu pārliecība. Acīmredzot prūši savu zemi uzskatīja par priekšposteni baltu zemēm Austrumeiropā. Taču arī tur 5. gs. beigās ir notikušas pārmaiņas, kuras nešķiet pozitīvas. Daļa galindu līdz ar gotiem ir aizgājuši uz Rietumeiropu, bet Ilmeņa telpā ir iebrukuši Piekarpātu rietumslāvu jauktā tautība. To apliecina vienādie vietvārdi Karpātu priekškalnēs un tagadējā Rietumkrievijā.

Kāds bija šīs Ilmeņa rietumslāvu kolonijas statuss baltu valstī? Pēc dažām pazīmēm šie slāvi vēl ir pa daļai baltiski. Viņu sabiedrisko attiecību pamats joprojām ir militārā demokrātija. Valdniekam vara ir tikai kara laikā, bet miera apstākļos aktuālos jautājumus risina vecāko sapulce – veče, kurā tiek izlemtas visas lietas, kas attiecas uz tautu kopumā. Galvaspilsēta Novgoroda ir vārdamāsa vismaz divām leišu Naujasgardukām – Naugardai Pomerānijā un Naugardukai tagadējā Baltkrievijā, kas toreiz vēl bija tīra Lietuva. Novgorodieši ir mantojuši no baltiskajiem senčiem arī darba tikumu un ir viena no plaukstošākajām slāviskotām provincēm. Vismaz līdz 1471. gadam, kad Novgorodu iekaro Maskavas kņazs Ivans III, Novgorodas slāvus nevar saukt par krieviem un viņi uztur vislabākās attiecības tieši ar lietuviešiem. Arī fakts, ka maskavieši organizē iedzīvotāju masveida izkaušanu Novgorodā, apliecina viņos neizdzēsto līdzību ar baltiem.

Bet mūsu ēras gadu tūkstošu mijā baltiskie galindi apdzīvo krietnu daļu tagadējās Baltkrievijas un visus centrālās Krievijas apgabalus. Arī Jātvingija, Lietuva un Latvija ir tīri baltiskas zemes, pie kuru vārtiem rietumos atrodas Prūsija, bet tagadējās Vācijas ziemeļdaļu un lielu daļu no tagadējās Polijas teritorijas apdzīvo baltu tautas.

Tanī pašā laikā ir ļoti pietuvojušies notikumi, kuru rezultātā baltu apdzīvotās teritorijas tiks sašaurinātas līdz minimumam un baltu tautas atradīsies uz iznīcības robežas. Pagrieziena punktu notikumu attīstībā iezīmē nu jau gandrīz aizmirstās Romovs krišana – tā izrādījās bezspēcīga cīņās pret Romas impērijas atlūzām, kaut impēriju pašu uzvarēja.

Baltu pakļaušanas pēdējais posms

Kā redzējām, līdz Romovs izpostīšanai ģermāņu firsti baltu tautu pakļaušanu veica piesardzīgi, iztiekot ar vikingu sirojumiem, misionāru sūtīšanu un atsevišķu ģermāņu koloniju veidošanu, un sākotnēji uzvedās kā labi kaimiņi. It kā paš aizsardzības nolūkā tika dibinātas kopīgas karadraudzes, kurās dienēja gan baltu, gan ģermāņu un rietumslāvu tautību zobenbrāļi. Pielietoja arī slepeni un nodevīgu baltu labiešu slepkavošanu. Vadošos amatos tika iecelti ģermāņu izcelsmes komandieri, un firstu interesēs izmantoja baltu karavīru dzīvo spēku. Tas viss notika it kā sadarbības un lielākas drošības vārdā.

Pēc Romovs izpostīšanas firsti pārgāja pie baltu un slāvu tautu klajas pakļaušanas. Viņu vidū izcēlās divi lielākie "zvēri": *Albreht der Bär* - Lācis un *Heinrih der Löwe* - Lauva.

Pirmais pakļāva Elbas baseina baltus un slāvus, bet otrais – baltu tautas gar Baltijas jūras piekrasti. Dr. Bernhards Zeiferts visas pakļautās tautas nevērīgi sauca par slāviem, kaut gan vismaz divas trešdaļas no pakļautajām tautām vēl ir tīri balti. Zeiferts apliecina, ka šīs tautas tika pakļautas, nevis iznīcinātas, bet atvirzītas uz mitriem un mežainiem apvidiem. Viņu ciemos apmetās vācieši, kas dažreiz būvēja arī jaunus ciemus un pilsētiņas, kam piešķīra vai nu Libekas vai Magdeburgas pilsētiesības, kas tām nodrošināja zināmas privilēģijas. Tā tika radīti priekšnoteikumi cittautiešu iespējami drīzai asimilēšanai. Šo tautu vitālais spēks un ekonomiskā bāze visā pilnībā tika izmantota ģermāņu firstu interesēs, bet viņu mērķis bija pakļaut arī Prūsijas, Lietuvas un Latvijas tautas.

Tomēr, neskatoties uz šo velnišķīgi izstrādāto baltu pakļaušanas plānu, baltu tautu asimilācija neveicās pietiekami ātri un laika gaitā firstiem nācās mainīt savu taktiku, izdomāt jaunus pasākumus savas virskundzības nodrošināšanai. Pirmkārt, pašu ģermāņu skaits pirms baltu un slāvu asimilācijas bija pietiekami trūcīgs un tāpēc vien, lietojot kailu spēku, varēja zaudēt vairāk, nekā iegūt. Tieši tāpēc tika plaši pielietotas nodevības un viltus, ko nekādi nevarēja savienot ar kristīgo morāli. Ģermāņu ekspansijas tieksme pārvērtās kristīgo misiju nožēlojamā karikatūrā.

Paverdzināšanas politika Baltijā

Ģermāņu firsti nolēma Rietumeiropas baltu un slāvu tautas asimilēt, lai pašu tauta iegūtu pietiekamu spēku. Tomēr tāpēc, ka Rietumeiropas baltu, Prūsijas un Latvijas tautu pakļaušana notika gandrīz vienlaikus, visu baltu asimilēšanai pašu ģermāņu bija par maz. Tāpēc Prūsijā un Baltijā tika realizēta pakļaušanas politika. Prūšus un latviešus neplānoja asimilēt, bet cerēja padarīt par paklausīgu darbaspēku svešas tautas kungiem.

Sākuma fāzē pakļaušanas shēma ir tā pati jau Rietumeiropā pielietotā. Vispirms ierodas godīgs un godprātīgs misionārs bīskaps Meinards, veic misionāra darbu un piedāvā uzbūvēt Ikšķilē mūra pili, kur būtu arī baznīca. Vēlāk tiek dibināts Zobenbrāļu ordenis, kam jā rūpējas par vispārēju drošību un misijas aizsardzību. Viss šķiet puslīdz kārtībā. Tomēr Meinarda pēctecim Bertoldam un vēl nākamajam bīskapam Albertam misionēšana liekas pārāk garlaicīga nodarbe, jo daudz vienkāršāk ir misionēt ar uguni un zobenu, ar varu un bez paskaidrojumiem nokristot visus, kas palikuši un vēl grib palikt dzīvi.

Oto fon Rūtenbergs vēlāk raksta gluži atklāti: "Kristīgā ticība tolaik vispār bija tumšas māņticības un teoloģisku prātojumu maisījums, kurus neviens nesaprata un nevarēja saprast... un tikai retam, sevišķi apdāvinātam varēja palaimēties iedzījināties tās kodolā, atrast patiesības pārli gružos, kurus tumši un barbariski gadsimtenī virs tās bija sakrāvuši."

Tādos apstākļos "kristīgā misija" bija tikai vācu firstu ekspansijas aizsegs. Pāvesta legāts Modenas Vilhelms bija pirmais, kurš rosināja izdot ticības mācības grāmatas, prata novērst domstarpības starp vietējiem iedzīvotājiem un ambiciozajiem ienācējiem. Viņam bija gara saruna ar Zemgales karali Viesturu, kuras rezultātā Viesturs atļāva būt misionārus uz Zemgali un pats dažus no tiem aizveda turp, bet arī Vilhelms neprata pārliecināt Viesturu, kas, izglītots un audzis senču reliģijas garā, nespēja atrast motivāciju reliģiskās pārliecības maiņai, jo patiesībā tas reliģiskais kods, ko prūši sauca par "vienu likumu un vienu dzīves kārtību", ne ar ko neatšķīrās no Mozus bauslībā noteiktās kārtības. Bet Kristus pestījošā upura nozīmi, kas atceļ jebkādas citas upurēšanas vajadzību, misionāri neprata izskaidrot.

Arī Zemgalē, tāpat kā jebkurā citā vietā, firsti prata normālu misiju pārvērst brutālā iekarošanas avantūrā. Uzkurinājis separātiskas tieksmes Mežotnes virsaišos, kāds Saksijas Anhaltes grāfs, it kā aizsargājot viņus pret Zemgales karaļa varu, izvieta Mežotnē vācu bruņinieku vienību, kuru Viesturs padzen. Šo savu provokāciju bruņinieki izmanto par ieganstu novārdzinošam karam pret Zemgali. Šim karam ir tik nekristīga gaita, ka dažs bruņinieks kā, piemēram, Bertolds, pāriet zemgaļu pusē un apmāca viņus rīkoties ar balistārijiem barbarisko "kristītāju" iznīcināšanai. Galu galā ap 100 000 zemgaļu atstāj sentēvu zemi un dodas uz Lietuvu tāpat, kā to jau agrāk ir darījuši jāvingi un dara prūši.

Palikušie nonāk vācu kungu kalpībā. Bet arī Lietuva, uzņemot brāļu tautu atlikumus, pieaug spēkā. Turklāt lietuviešiem izdodas tas, ko nespēja paveikt kurši. Viņi vairākkārt nonāk Romā, kur apsūdz krusta karotājus viņu faktiskajā bezdievībā. Vācu firsti un viņu bruņinieki gan šādas apsūdzības noliedza, bet varbūt tieši tāpēc, lai turpmāk tādas novērstu, viņi, sev par nelaimi, piekrita kristīt un kronēt Lietuvas valdnieku Mindaugu par karali, un pāvesta vārdā to izdarīja Kulmas bīskaps Heidenreih. Līdz ar karali tika kristīti vēl ap 600 lietuvieši.

Tā Lietuva kļuva par kristīgu valsti ar kristīgu karali Mindaugu gandrīz bez kristīgās ticības, – raksta vēsturnieks Rūtenbergs, bet tūlīt godīgi piebilst, ka šādā stāvoklī atradās gandrīz visi "jaunatgrieztie" arī Vidzemē un Prūsijā. Tā 1252. g. rudenī notika Lietuvas vēsturiskā kristīšana, kas bija tik ļoti tipiska šim liekulīgajam laikmetam.

Mindaugs izpildīja visus dotos solījumus, ieskaitot Sēlijas un Kursas atdošanu ordenim, kas gan jau atradās reālā ordeņa kalpībā, lai īstā brīdī "kristīgi" pārmācītu savus jaunus draugus. Taču iekšpolitiskā situācija Lietuvā ir sarežģīta un nestabila. Daudzi augstmaņi nav sapratuši laikmeta īpatnības un ļaunas sapņiem par separātu varu un militārās demokrātijas jaukumiem. Tas neļauj izmantot karaļa varas iespējas, lai radikāli izmainītu vēstures gaitu par labu baltu tautām.

Tikmēr izbijušo Romas karakalpu – ģermāņu, īpaši sakšu atvases neatlaidīgi turpina Rietumeiropas baltu asimilāciju un Baltijas baltu pakļaušanu. Pa vidu abiem reģioniem atrodas Prūsija, kas pēc 1. Romas krišanas Nadravas provincē 1015. gadā ir paspējusi atzīgt, izveidot Romovi sambu – zarnu zemē, pārtraukt separāto novadu nevarību un mobilizēties kopīgam neatkarības karam. Pēc daudziem kariem, kas noris ar mainīgām sekmēm, zarni ievēro topošo Memelsburgas pili, ko Livonijas ordenis būvē viņiem kaimiņos. Viņi uzbrūk tai, bet nespēj ieņemt, un seko mēģinājuma uzbrukums, kas arī ir nesekmīgs, un mestrs tikko izraujas, lai aizbēgtu uz Rīgu. Tas notiek 1254. gada rudenī. Bet jau 1255. gada janvārī Bohēmijas karalis Otokars no dienvidiem iebrūk zarnu zemē ar 60 000 vīru kara spēku, izpostā 2. Romovi, noslepkavo krīvu un liek iznīcināt visus, kuri nav kristīti. Tomēr jau 1260. gadā prūši saceļas pret krustnešiem. Nātangī, sambi, pagudieši, vārmī un bārti ievēl savus karavadoņus un Herkus Manta vadībā uzsāk izmisīgu atbrīvošanās cīņu. Cīņa ir asiņaina, uzvaroša, bet arī veltīga, jo prūši nevar ilgstoši karot pret visu Rietumeiropu. Arī lietuvieši un samogiti-žemaiši, aizņemti citās frontēs, nevar atvieglot prūšu likteni, kas kļūst arvien ļaunāks.

Iznīcināšanas politika Prūsijā un Krievijā

Atsvaidzinot un papildinot savus spēkus, sakšu firsti apspiež prūšu sacelšanos un pēc tam uzsāk īstenot pakāpenisku un sistemātisku prūšu iznīcināšanu. Vēsturnieks Rūtenbergs ir aprakstījis visdrūmāko patiesību, kādā nonāca iebrucējiem pakļautie prūši.

Neskatoties uz to, ka viņi bija kristīti un kalpoja saviem zemes kungiem, viņu dzīve ritēja nepārtrauktās briesmās. Pie tam nekad nevarēja zināt, no kuras puses draud nelaime. Gadījās, ka pie kāda sakšu pils kunga viesojās "bruņinieku brāļi" no Vācijas. Tie devās kopīgās medībās, bet pa ceļam atklāja, ka kādā prūšu ciemā notiek kāzas, un meža dzīvnieku medības pārvērtās par cilvēku medībām. Mednieki iebruka kāzu namā, noslepkavoja vīriešus, izvaroja sievietes, apkāva bērnus un izvērša nāves orģijas pa visu apkārtni...

Varētu domāt, ka vietējiem bruņiniekiem savus ļaudis vajadzēja aizstāvēt – ja ne cilvēcības vārdā, tad vismaz auksta aprēķina dēļ, jo šie ļaudis taču vairoja viņu labklājību, bet arī tam nebija nozīmes.

Prūši bija pierādījuši, ka nav pakļaujami, un tāpēc tika nolemti iznīcināt. Neapbruņotu un neaizsargātu cilvēku periodiska masveida slepkavošana Prūsijā kļuva par īpašu "bruņinieku" sporta veidu līdz tam laikam, kad varēja ziņot, ka Prūsijā palikuši ne vairāk kā 2000 prūšu valodā runājošie. Tos tad nu varēja atstāt asimilācijai.

Šī drausmīgā vienaldzība pret cilvēkiem un viņu likteņiem, ko vergturu Roma ieaudzināja saviem karakalpiem, parādīja savu noturību uz paaudžu paaudzēm. Vēstures izsmieklis un likteņa ironija, ka tādi ļaudis uzdevās par kristīgās mīlestības nesējiem un aizstāvjiem. Turklāt savu noziegumu apjomā slāvu flangā darbojošies Romas karapulku pēcteči daudzkārt pārspēja ģermāņus. Sakšiem bija savi plēšēji "lāči" un "lauvas", bet slāviem Vladimirs – pasaules valdnieks ar dievišķīgu kroni un velnišķīgu asinskāri, kas varas dēļ noslepkavojis pat savus brāļus, varas dēļ formāli kristījis un licis "kristīt Krievzemi" un kam jau no pirmskristību laika bijušas 800 "sievas". Šis pēdējais fakts vien dod liecību par laupītāju, slepkavu un izvarotāju, jo kur gan viena pagāna sirds lai ņemtu tādu mīlestības pārbagātību, ar ko pastāvīgi iepriecināt 800 "sievu" sirdis?

Viņa priekšgājēju un viņam līdzīgu pēcnācēju vara un "žēlastība" izšķīra no visām pusēm slāvu ielenkto baltu, visvairāk galindu, likteni. Ko nozīmē "žēlastība" slāvu, vēlāk – krievu gaumē, var noprast, izlasot krievu hroniku vēsti par Ivana III izdarībām ar Novgorodas iedzīvotājiem jau 463 gadus pēc "Krievzemes kristīšanas", kad, jādomā, cilvēkmīlestībai vajadzēja būt apjēgtai...

"Un cars pavēlēja atvest savā priekšā lielās Novgorodas varenos bajārus, redzamus tirgoņus, ierēdņus un visādus pilsoņus ar viņu sievām un bērniem. Un cars pavēlēja savā klātbūtnē viņus necilvēcīgi un briesmīgi mocīt un pēc tam ar uguni dedzināt un cepināt. Pēc tam cars pavēlēja saviem augstmaņiem šos nomocītos un cepinātos cilvēkus piesiet pie ragavām, vilkt uz Volhovas upes tiltu un iesviest ūdenī. Šo nelaimīgo sievas un bērni tika arī aizvesti uz tilta, viņiem tika sasietas kājas un rokas, bērni piesieti pie mātēm un visi sasviesti upē... Cara ļaudis, augstmaņi un kareivji braukāja laiviņās pa upi un ar pīķiem, āķiem un cirvjiem nobendēja tos, kas bija dzīvi palikušies."

Tā tas turpinājies piecas nedēļas no vietas, ik dienas nonāvējot no 1000-1500 cilvēku (Pokrovskis). Lūk, pareizo slāvu "žēlastība" pret vēl pareizākajiem, kas bija venedu un sarmatu maisījums, kamēr no Maskavas nāca austrumnieciski sarmatiskie slāvi.

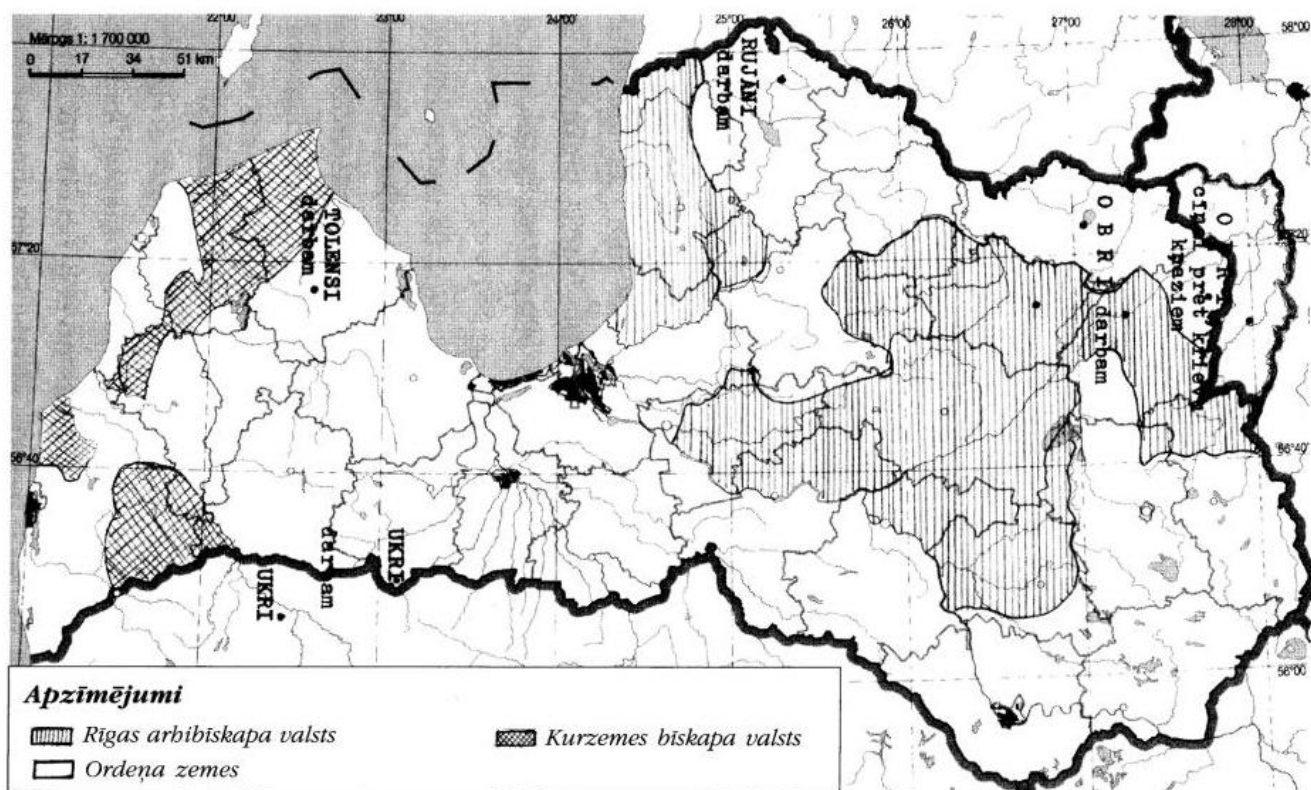
Tādas "žēlastības" pilnai nāvei bija lemti arī "likumīgās" Krievijas pirmiedzīvotāji galindi. Viņu sievas gan retāk iznīcināja, biežāk izmantoja un kalpināja. Bet Maskavas krievus visi rietumslāvi un citas tautas sauc par "moskaļiem", kas ir sinonīms jēdzienam "necilvēks visaugstākajā pakāpē".

Noklusētie vācu firstu labie darbi

Pret baltu tautām rietumos vienīgi Prūsijā vācu firsti cieši pietuvojās slāvu standartiem austrumos. Citās vietās cilvēku slepkavošana nebija tik visaptveroša, kaut gan notika pietiekami aizrautīgi un nežēlīgi. Ari tagadējās Latvijas teritorijā karu rezultātā, runājot hronista Indriķa vārdiem, "daudzas ziedošas pilsētas pazuda no zemes virsas" – tika nodedzinātas un to iedzīvotāji apkauti vai saņemti gūstā. Vietu vietām zeme palika neapdzīvota. Tas radīja problēmas arī pašiem iekarotājiem. Bija iznīcināti ne tikai meslu maksātāji, bet arī trūka darbaspēka pilu būvniecībai. Līdz ar to uzvarējušie iekarotāji nespēja nostiprināt savu varu.

Pēc ilgām un asiņainām kaujām pret lībiešiem un igauņiem uz ziemeļrietumiem no Tālavas izveidojās neapdzīvota teritorija. Tāpat Pietālavas, Alūksnes, Gulbenes un Balvu apkārtnē Pleskavas krievu laupīšanas dēļ iedzīvotāju skaits bija sarucis līdz bīstami zēlam līmenim. Kurzemē pēc tam, kad kurši bija padzinuši vendus no ziemeļu rajoniem, bet paši vēl nespēja piepildīt iegūtās teritorijas, līdz sākās karš ar krustnešiem, arī bija jūtams iedzīvotāju trūkums. Savstarpējo karu rezultātā arī uz kuršu un žemaišu robežām bija izveidojusies mazapdzīvota josla. Daba necieš tukšumu – un arī iekarotāji ne...

Latvija. Vācu firstu slepenie labie darbi

Te vācu firstiem bija lielas iespējas panākt sev pat divkāršu labumu. Asimilācijai nolemtajā topošajā ziemeļaustrumu Vācijā vēl dzīvoja pietiekami daudzskaitlīgas baltu tautas, kuras nāktos grūti asimilēt, bet Baltijā starp pakļautajām

tautām bija radīta telpa šo lieko ļaužu pārvietošanai. Pārvietošana notika bez liela trokšņa, uz puslīdz brīvprātīgiem pamatiem. Tika līgti strādnieki piļu būvniecībai. Viņiem ļāva ņemt līdzi ģimenes. Pasolīja iespēju iegūt arī zemi iztikas nodrošināšanai, un viss notika.

No Rīgenes salas uz ziemeļrietumu Vidzemi pārvietoja ievērojamu skaitu izteikti baltisko rujānu, un tur viņu piemiņu glabā pilsētiņa Rūjiena...

No Tollenzē baseina kuršu cilti tollensu pārvietoja uz pustukšo Rīgas jūras līča piekrasti, kur viņu piemiņu glabā Talsu pilsētiņa. Bet tollensu atlikums Vācijā saglabājās ar Dancigas kuršu vārdu līdz pat 16. gs., kad tos beidzot izdevās asimilēt par "tstiem" vāciešiem.

Lai padarītu iespējamāku lielās ukru tautas asimilāciju (tā apdzīvoja pietiekami plašo Ukeres baseinu), daļu no viņiem pārvietoja uz teritoriju starp Kursu un Žemaiti. Tur šai tautai par piemiņu kā divi robežstabi vēl šodien stāv ukru ciems Dobeles rajona dienvidos un Ukrinas ciems Mažeiku rajonā Lietuvā.

Taču pāri šīm pārvietošanām stāv notikums ar izteikti ziemeļbaltiskajiem obriem, kurus no viņu dzimtā Obras baseina bija izdzīvojuši slāvi un 10. gs. jau poļi. Bet obri vēl daudzskaitlīgi mita Varnovas baseinā, kur pie viņiem ieradās heruļu pēcnācēji – verli. Šīs abas ziemeļbaltu tautas vācieši vēl 16. gs. nespēja asimilēt. Kurš no Heinriha der Loves pēcnācējiem prata mobilizēt obru karadraudzi tālam ekspedīcijas karagājienam uz krievu izpostīto Pietālavu, paliek nezināms. Bet skaidrs ir tas, ka šī ir bijusi vislielākā baltu pārvietošana laikmetā pēc Romovas krīva varas izbeigšanās. Pie tam atšķirībā no citām baltu tautām obri pārvietošanās apbruņoti, līdzī vedot firstiem nezināmus burtniekus un zintniekus, seno rakstību un noslēpumus. Ar militāru spēku viņi atņēma krieviem Pietālavu un pārdēvēja to par Obreni. Malēniešu izloksne iezīmē viņu ietekmes reģionu līdz šai dienai.

Zīmīgi, ka zintnieku vēsts glabātāji paši brīnās, kā gan obru iebrukums varējis notikt salīdzinoši tik vēlā vēsturiskā periodā, bet šīs vēsts pirmie glabātāji ir atkārtoti uzsvēruši, ka obru iebrukums noticis pēc krievu kņazu iebrukuma, nevis pēc pirmā slāvu caurgājiena uz Ilmeņa telpu.

Ja ņem vērā rujānu, tollensu un ukru pārvietošanas, tad šīs bažas var atmest. Jāsaprot tikai tas, ka vācu firstiem un krievu kņaziem nav gribējies ierakstīt vēsturē tādas lietas, kas nebūt neliecina par viņu varenību, bet tikai par blēdību... Raust karstas ogles ar citu rokām, protams, ir izdevīgi.

Tomēr, kas attiecas uz latviešu tautības veidošanos, tad jāatzīst, ka šīs vācu firstu blēdības ir veicinājušas ziemeļbaltu tautu sakušanu latviešu tautā. Latviešu tautas jēdziens turklāt ir daudz senāks, nekā to varētu iedomāties. Tie paši obri attiecībā uz ziemeļbaltu tautām kopumā lietoja vārdu "lotvīši – latvieši". Slāvi, vēlāk poļi no šī vārda izveidoja savējo – "lotevci". Tikai salīdzinoši nesen caur zemgaļu dialektu un mūsdienu rakstu valodu mēs esam nonākuši pie sava tagadējā tautas nosaukuma – latvieši.

Lietuva aptur baltu iznīcināšanu

Pēc Mindauga kronēšanas un Lietuvas formālās kristīšanas uzlabojas tās prestižs un sakari Rietumeiropā, it sevišķi ar pāvesta kūrīju. Lai gan ordeņa brāļi visādi centās noniecināt Lietuvas kristīšanu, tie paši jau sen bija zaudējuši pāvesta uzticēšanos un vairs nevarēja dabūt atbalstu Lietuvas pakļaušanai ar varu. Turklāt Lietuva kopš mūsu ēras otrās tūkstošgades sākuma, neskatoties uz visai biežajiem kariem, netika novājināta, jo uz to atkāpās gan jātvingu, gan prūšu, gan zemgaļu nomākto tautu atliekas, kas visas bija gatavas turpināt cīņu kopā ar lietuviešiem. Arī Mindauga atkrišana no ticības nepalīdzēja celt ordeņu brāļu autoritāti, kas bija pagalam sabrukusi.

Pāvests Klements V bija izdevis bullu, kurā konstatēja, ka:

- 1) ordenis necienīgi un varmācīgi izturējies pret augstiem Baznīcas garīdzniekiem,
- 2) ordeņa dēļ no 14 bīskapiem septiņus beigušas darboties,
- 3) atlikušajās bīskapietēs atbildīgos amatos ordenis iecēlis necienīgas personas,
- 4) pagāniem kaimiņos ordenis tirgo ieročus, dzelzi, zirgus un citas preces,
- 5) ordeņa brāļi Rīgas Baznīcai piederošu pili Dinaburgā par naudu pārdevuši pagāniem,
- 6) ordenis tīšām, caur netaisnību un vārda laušanu, pagānus izaicinājis uz pretdarbību, kāpēc zaudētas Polockas un Sēlpils bīskapiete,
- 7) ordeņa vainas dēļ karalis Mindaugs atkal atteicies no ticības,
- 8) ordeņa bruņinieki kādā mielastā nodevīgi apkāvuši vairāk nekā 100 zemgaļu augstmaņu, kā dēļ tauta atkritusi no ticības un bīskapiete iznīkususi,
- 9) kavējot jaunkristīto izglītošanu, viņi no Braunsbergas pils padzinuši minorītu mūkus,
- 10) viņi pieņēmuši pagānu parašu nokaut savus smagi ievainotos brāļus un tos sadedzināt,
- 11) viņi bieži uzbrukuši un nokāvuši sūtņus, kuri ar sūdzībām no Rīgas devušies uz pāvesta galmu,
- 12) viņi apsargājot visus ceļus, kas ved uz Romu,
- 13) ordenis negodīgā kārtā piesavinājies Dinamindes klosteri, uz ko bijis pāvesta Gregora IX aizliegums,
- 14) ordenis, iekarojot Dancigu, iznīcinājis vairāk nekā 10 000 iedzīvotāju, netaupot pat bērnus šūpuļos.

Tik drūmu faktu uzskaitījumu 14. gs. sākumā ir izdarījis pāvests Klements V.

Arī pēc Mindauga Ģedimins nebūt nesteidz kristīties, bet griežas pie pāvesta ar plašu vēstījumu, kurā izskaidro stāvokli un apliecina, ka ir gatavs pats apsargāt mūkus un priesterus, kas tautai mācīs kristīgo ticību bez ordeņa "brāļu" klātbūtnes un palīdzības. Ordenis gan metas uz Lietuvu, lai to pārmācītu, bet bargā ziemas sala dēļ uzbrukums pajūk un Ģedimins pa pēdām nonāk līdz pat Tērbatai un pamatīgi samizo ordeņa bruņiniekus, kas zaudē ap 20 000 vīru. Ar to faktiski ir izbeigta baltu tautu tālāka paverdzināšana un atmirdz Lietuvas lielkņazistes vara un godība.

Baltu aizvēsture un seno laiku hronoloģija

4000. g. pr.m.ē. baltu tautas dzīvo Eirāzijā un Ziemeļāfrikā, ieskaitot tagadējās Kamerūnas un Ugandas teritoriju, bet izņemot Ķīnas teritoriju Āzijā.

3000. g. pr.m.ē. izveidojas dienvidbaltiskās hetu valstis Mazāzijā, Sīrijā un Palestīnā, baltiskā Pelasģija Grieķijā, Egejas jūras salās un Krētā, kā arī ziemeļbaltu valsts Britānijā un uz dienvidiem no Baltijas jūras, arī Beļģijas un Francijas teritorijā.

2000. g. pr.m.ē. izveidojas fenīķiešu kolonijas Tīrā un Sīdonā. Sākas ahajavu aktivitāte Egejas jūras salās, bet aramieši pakļauj hetus 1500. g. pr.Kr.

1450. g. pr.m.ē. zemestrīce izposta un vulkāniskie pelni aprok Krētas baltisko kultūru. Peleponēsas pussalu izposta zemestrīce un tai sekojošas epidēmijas, un 13. gs. pr.m.ē. ahajavi iekaro Krētu, Mikēnas, Peleponēsas pussalu un Troju Mazāzijā.

1200. g. pr.m.ē. Apenīnu pussalā izveidojas etrusku kolonija, kas pārtop valstī.

11. gs. pr.m.ē. fenīķieši paplašina savas teritorijas: Ziemeļāfrikā izveido Kartāgas koloniju, tāpat atbalsta bāzes Spānijā un Vidusjūras salās.

1000. g. pr.m.ē. Vidusjūras rietumus lielākoties apdzīvo baltu tautas: Spāniju un Portugāli – ibēri, Francijas Vidusjūras piekrasti un Alpu dienvidu priekškalnes – ligūri un veneti, Apenīnu pussalu – etruski, umbri un volski, Trāķiju – sēļi un trāķieši, Mazāziju – frīģieši, kārieši un līdieši, Rumāniju – daki, Libānu – fenīķieši, Tunisiju un Āfrikas ziemeļu piekrasti – fenīķieši un daki, Francijas, Beļģijas un daļu Vācijas teritorijas – prūšu-kuršu tautas, Vidusvāciju – hatī, Austrumvāciju, Bohēmiju, Karpatus un Volīniju – veneti, Britāniju, Skandināvijas dienvidus un Baltijas jūras dienvidu piekrasti apdzīvo variņi, heruļi, obri un ukri, Baltkrieviju – lietuvieši, Ukrainu – budīni un neuri, Donas baseinu – skiti, Viduskrieviju – galindi un obri, bet aiz Urāliem dzīvo seļkupi.

1000 - 800. g. pr.m.ē. Mazāzijā pastāv frīģiešu valstis.

8. gs. pr.m.ē. uzplaukst Līdijas valsts, kas apvieno frīģiešu valstis un sasniedz vispārēju uzplaukumu, tiek galā ar kimeriešu un asīriešu tīkojumiem, bet 545. g. pr.m.ē. Krēza armiju pieveic persiešu ķēniņš Kīrs.

5. gs. pr.m.ē. Trāķijā odru cilts nodibina Odrisu ķēniņvalsti ar 150 000 vīru armiju ķēniņa Sitalka laikā, bet jau 4. gs. pr.m.ē. valsts sadalās trīs daļās.

332. g. pr.m.ē. Maķedonijas Aleksandrs iekaro Fenīķiju un Tīras pilsētu sagrauj pilnīgi.

146. g. pr.m.ē. pēc 120 gadus ilgušiem pūniešu kariem romieši iekaro un noposta Kartāgu.

106. mūsu ēras gadā imperators Trajāns iekaro Dakiju un paplašina robežas uz Donavas kreisā krasta zemēm. Daku valsts pastāvēja apmēram 1000 gadus.

455. m.ē. gadā vandāļi fenīķiešu senču venetu vārdā atriebjas Romai par Kartāgas izpostīšanu. Viņi caur Spāniju nonāk Ziemeļāfrikā, atjauno Kartāgas valsti un tieši no Kartāgas uzbrūk Romai, to iekaro un briesmīgi izposta, turklāt iznīcina arī romiešu un bizantiešu apvienoto floti.

476. m.ē. gadā kuršu karavadonis Odoakrs ar baltu karaspēku vēlreiz iekaro Romu un atceļ tās pēdējo imperatoru Romulu Augustulu. Pēc tam impēriskā vara noturas vienīgi Austrumromā – Bizantijā ar galvaspilsētu Konstantinopoli.

Romove kā baltu tautu pēdējais teokrātiskais centrs ir uzvarējusi Romu m.ē. 5. gs., bet to pašu sagrauj Romas impērijas atlūzas – sīkās un neapbrīnināmās firstu feodālās valstiņas.

1015. gadā topošās poļu tautas kņazs Boļeslavs iebrūk Prūsijā un iznīcina Romovi, kas tolaik ietilpa Nadravas provincē. Vēlāk prūši atjauno Romovi sambu zemē, bet to pēc 240 gadiem 1256. gadā iznīcina Bohēmijas firsts Oto-kars. Pēc tam senbaltu teokrātisko centru neviens un nekur vairs neatjauno.

Ticības un varas darbu nesavienojamība

Cilvēces vēstures traģika daudzkārt slēpjas tanī apstākļī, ka jaunas varas prot slēpties aiz cēlām idejām. Kristīgās ticības izplatīšana un komunisma celtniecība ir tikai divi visplašāk pazīstamie piemēri, kas rāda varmācības un cēlu ideālu nesavienojamību.

Atskatoties vēsturē, ir skaidri redzams, ka pati cilvēcīgākā no pasaules reliģijām – kristīgā ticība – tika izplatīta galēji necilvēcīgā veidā arī pie baltu tautām, kuru senā reliģija pēc sava iekšējā satura dažā ziņā bija bagātāka par jūdāismu, uz kura pamata izauga kristietība.

Nav saglabājušās baltu reliģisko likumu tēzes. Tās varētu būt bijušas ļoti līdzīgas hatu likumam. Toties ir aprakstītas baltu reliģijas ārējās izpausmes praktiskajā dzīvē. Vēsturnieks Rūtenbergs raksta: "Ja reliģijas augstākais mērķis būtu – mirstamā stundā dot mieru un prieku, tad seno latviešu ticība varētu mēroties ar jebkuras citas tautas ticību." Senlatvieši un citas baltu tautas stipri ticēja mūžīgai dzīvei, tāpēc nebaidījās mirt un bija bezbailīgi kauju laukos. Ja vīri krita karā, tad viņu sievas bieži vien izdarīja pašnāvību ticībā, ka atkal būs kopā ar saviem mīļajiem viņā saulē. Tā nu kristīgā ticība ar mūžīgās dzīvošanas vēsti baltiem nenesa neko jaunu, jo viņi ticēja nebeidzamas mīlas varai.

Balti arī ticēja, ka mūžīgā dzīve ir tikai godīgas un neapgānītas šīs pasaules dzīves turpinājums. Tāpēc nereti, redzot sevi aplenkumā un bezizejā, viņi iznīcināja iespējamo ienaidnieka laupījumu, tad paši cits citu un pēdējais nodūrās, lai sadegtu uz kopīgā ugunsкура, – tik ļoti viņi vērtēja mūžību, ka spēja atteikties no it visa šinī dzīvē.

Slinkošana bija vislielākais kauns, ubagošana un zagšana – stingri sodāmas lietas, bet veci vientuļnieki varēja staigāt no mājas uz māju un visur tika uzņemti ar laipnību un godu. Slep kavības bija atriebjamas bez īpašas tiesas. Viesmīlība bija vispār izplatīts tikums. Grēkus atzina priesteriem un izpirka ar upuriem, sevišķi smagos gadījumos – ar zirgu un pat bērnu upuriem.

Tanī ziņā seno baltu ticība atradās jūdaisma līmenī un fakts, ka ar Kristus upuri tika atcelti visi citi upuri un pati upurēšanas vajadzība, arī baltu ticīgajiem bija liels ieguvums. Taču ar dažādiem liekiem teoloģiskiem murgiem bruņotie misionāri neprata izskaidrot baltu ticīgajiem reālo ieguvumu, kādu tiem deva Kristus upura atzīšana.

Baltu reliģijai bija raksturīga tieksme ieskatīties nākotnē. Tā, piemēram, etrusku zīlnieki – zīleteraji izpētīja, ka viņi kā tauta beigs pastāvēt uz mūsu ēras sākumu, kas arī notika. Etruski izkusa Itālijas tautu kokteilī gadus simts pēc pūniešu kariem.

Arī Lielvārdes vaideloša jostā ierakstīts pravietojums, ka visi baltu tempļi nonāks zem krusta zīmes. Varētu apšaubīt šo Rasmus Rozītes tulkojumu, ja to neapstiprinātu pašu baltu priesteru rīcība. Latviešu Indriķis savā hronikā min, ka Imeras latviešu priesteri ar lozēšanu izprasīja saviem dieviem, kuru ticību pieņemt – grieķu vai latīņu, un loze rādīja par labu latīņiem.

To pašu liecina arī kuršu ķēniņa Lamekina līgums ar legātu Balduīnu, Tālavas valdnieka Tālivalža un dēlu kristīgās ticības pieņemšana un fakts, ka Zemgales karalis Viesturs labprāt atļāva misionāru darbību savā valstī. Taču visu to, kas varēja mierīgi iet savu dabisko gaitu, sapostīja un izjauca sakšu firstu ekspansijas tieksmes un ne tikai bezdievīgā, bet bieži vien klaji sātaniskā rīcība.

Vienīgā zināmā nesaskaņa starp ticību normām ir prūšu daudzsievība, kuru nepazina ne latvieši, ne lietuvieši. Taču arī tā nebija pretīšķība, kuru nespētu atrisināt kristīgā misija bez jebkādas bruņinieku vardarbīgās palīdzības, kur viņi sevi pierādīja vēl daudzkārt pagāniskākus par prūšiem.

Tikai viena lieta ir skaidra: ja kristīgā ticība būtu izplatīta misijas ceļā, bez uguns un zobena palīdzības, tad Eiropā vēl šodien pastāvētu vairākas baltu lielvalstis, bet tām blakus visai pieticīgas vācu un krievu valstiņas. Tautas, kuras var uzskatīt par seno baltu ārlaulības bērniem, ir bijušas ļoti nepateicīgas un joprojām ir baltu "sarmata".

PIELIKUMS

Baltu teokrātija un militārā demokrātija

Nav attaisnojuma faktam, ka vēsturnieki līdz šim nav centušies iezīmēt kaut cik pārskatāmu baltu tautu servēsturi, bet par visvecākajām Eiropas tautām runā un raksta itin kā par "vakardzimušām ciltīm". Pārskatāmās rakstītās vēstures liecību klāstā varam atrast pietiekami daudz vēra ņemamu faktu, kuri līdz šim ir noklusēti vai sagrozīti.

Nav noliedzams fakts, ka pirmbalti dziļā aizvēsturē ir apdzīvojuši plašas teritorijas Eirāzijas kontinentā no Klusā okeāna līdz Atlantijas okeānam un no galējiem ziemeļiem līdz Āfrikas piekrastei Vidusjūrā. Kuģos tie šķērsoja Atlantijas okeānu un sasniedza tagadējās Brazīlijas, Ekvadoras un Viskonsinas štata piekrasti. Pie pirmbaltu etnosa piederēja hetu, sembu, etrusku, umbru, fenīkiešu, kanaaniešu, frīgiešu, trākiešu, daku un pelasgu tautas dienvidos, kā arī prūšu, venedu, zamu, žemaišu, zemgaļu, kuršu, ukru, obru, latgaļu un galindu tautas ziemeļos. Šie tautu nosaukumi var dublēties ar dažādu vēsturnieku piešķirtajiem vārdiem, bet tie nosedz lielāko daļu baltu apdzīvoto teritoriju.

Baltu tautas nekad nav veidojušas agresīvas militāras impērijas, bet to starpā ir pastāvējusi kopīgas rīcības koordinācija, savstarpēja palīdzība un atbalsts. Tā, piemēram, fenīkiešu un etrusku sadarbība pūniešu karos vai heruļu došanās uz dienvidiem, lai atbalstītu trākiešus un dakus. Tie, protams, nav stihiski notikumi, bet ir brāļu tautu sadarbība.

Par augsto priesteru – krīvu varu vēsturnieku vidū valda gluži pretēji uzskati. Vieni viņu ietekmi baltu tautās pielīdzina Romas pāvesta ietekmei kristīgajā pasaulē. Otri to tāpat bez argumentācijas noliedz. Tomēr, saņemot kopā nozīmīgas vēstis, kuras sniedz rakstītie avoti pirms un pēc Romas izpostīšanas, ko izdarīja "jaundzimušās" poļu tautas kņazs Boļeslavs I Dūšīgais, mēs varam konstatēt, **ka baltu tautu garīgā vadītāja – krīva ietekme bija ļoti nozīmīga.** Lūk, dažas ainas no baltu tautu vēstures. Pēc tam, kad Romas impērija ir iekarojusi Frīģiju un Trāķiju, imperators Trajāns sāk uzbrukumu Dakijai un pēc sešus gadus ilgām cīņām iekaro to. Dienvidos baltu spēki ir izsīkuši, bet no ziemeļbaltu vidus ceļas lepna tauta – heruļi un no Baltijas piekrastes – Dānijas salām un Zviedrijas dienvidiem – dodas palīgā savām brāļu tautām uz dienvidiem, kur kopš 2. gs. sākuma līdz 6. gs. sākumam, balstot nomāktos brāļus, liek drebēt Romas lielvarai. Jautājums: kas ierosināja ziemeļbaltu-augštaišu-heruļu karagājieni pret Romu? Atbilde: visticamāk, ka to ierosināja Romas krīvs.

Cita vēstures epizode: baltu krīviem bija skaidrs, ka ar saviem spēkiem vien viņi nespēs salauzt Romas agresivitāti un vajag apvienot brīvo tautu spēkus. 2. gs. beigās ģeogrāfs Ptolemajs konstatē, ka Vislas baseina vidienē blakus venediem un galindiem apmetusies kāda somu cilts. Pie tam šīs tautas nekaro savā starpā, bet 3. gs. vidū galindi, venedi, somi, vandaļi un sarmati iebrūk Romas impērijā, kur 253. gadā romiešu karavadoņi Voluziāns tos uzvar. Vai šī vēstures epizode neliecina par brīvo tautu kopīgu stratēģisko plānošanu? Visticamāk, ka šo plānu rosināja Romas baltu krīvi. Ievērosim, ka nākamajā uzbrukumā Romai somi vairs nepiedalījās, bet 269. gadā pret to karoja prūši, goti, vikingi u.c. **Tā kā uzbrukumi Romas impērijai tika organizēti no baltu zemēm, tad Romas virskrīva dalība stratēģiskajā plānošanā nav apšaubāma.**

Pavisam cita aina atklājas pēc Romas izpostīšanas. Brīvo tautu kopīgie karagājieni pret lielvaru tiek aizstāti ar atsevišķu karavadoņu vadītiem uzbrukumiem un kādas tautas dominējošo lomu tajos. Pasliktinās sadarbība pat starp baltu tautām. Gluži kā Vulfstana aprakstā: baltu zemēs ir daudz piļu un ķēniņu, bet starp tiem daudz strīdu... tāpat nav reliģiskās kopības izjūtas un vienprātības. Romas gan pēc pirmās izpostīšanas tika atjaunota, bet ne uz ilgu laiku. Un garīgo ietekmi tā pa īstam vairs neatguva.

Grūti atbildams ir jautājums par to, vai baltu tautām jebkad visā to apdzīvotajā teritorijā bija viena kopīga garīgā vadība. Vienīgi Pērkons kā dievība vieno ziemeļu un dienvidu baltus. Citas dievības ir pat ļoti atšķirīgas. Tas vedina domāt, ka arī garīgās vadības centri bija vairāki, turklāt pietiekami neatkarīgi cits no cita.

Kopīgais baltu reliģijā ir dabiskā dievatziņa – Dieva redzēšana radībā un tieksme to pielūgt uz katra kalna un pa-
kalna un zem katra kupla koka. Tā par to ziņo Bībele, pieminot baltisko kanaāniešu dievatziņu. Balti nav izjutuši vāja-
dzību pēc akmens tempļiem. Taču baltisko hetu un etrusku dievības pietiekami atšķiras no ziemeļbaltu dievībām. Tā-
tad baltu reliģijas ārējās formās ir liela atšķirība, bet pamatatzīņa par pēcnāves dzīvi un tās sasniegšanu ar morāli
pilnvērtīgu darbību ir visiem baltiem kopīga. Uz tā sauktā Videvuta karoga lasām: **"Dievs, sargi zamus un žemaišus
no pakļaušanās satanam."** Bet uz etrusku mūra zārka lasām: **"Dzīvojam svētā mūžībā."** Ne velti vācu vēsturnieks
Oto fon Rūtenbergs raksta, ka seno baltu reliģija spēja dot saviem sekotājiem visu to pašu, ko spēj dot jebkura no
lielajām reliģijām. It īpaši, ja domājam par cilvēka sagatavošanu nāvei. Šo reliģiju nevar restaurēt uz visprimitīvākās
maģijas vai folkloras bāzes. Tas ir tikpat bezcerīgi, kā no zvirbuļa perēklīša izveidot stārķa ligzdu.

Jāatzīmē, ka baltu reliģijai bija raksturīgi ielūkoties nākotnē. Tā etrusku zīleteri pareģoja, ka viņu tauta kā atse-
višķa vienība beigs pastāvēt līdz ar mūsu vēsturiskās ēras sākumu, un tā notika. Etruski izkusa Itālijas tautu kokteilī.
Baltu vaideloša Lielvārdes jostā bija ieprogrammēta visu mūsu tempļu nonākšana zem krusta zīmes, un tā notika.
Mūsu senie priesteri pie Straupes izjautāja senos dievus, kuru ticību labāk pieņemt – katoļu vai pareizticību. Kristīgo
ticību labprāt pieņēma latgaļu valdnieks Tālvāldis, kuršu ķēniņš Lamekins, arī zemgaļu ķēniņš Viesturs labprāt veda
līdz kristīgo misionāru, bet nevarēja pieļaut vācu bruņinieku klātbūtni savā valstī. **Ģermāņu ekspansija līdz nejdzi-
bai sakroploja kristīgo misiju**, kas varēja būt visai humāna mūsu senās garīdzniecības attieksmes dēļ, jo vecās un
jaunās reliģijas vērtību izpratne bija ļoti tuva un varēja būt viegli savienojama. Vienīgi prūši bija nonākuši līdz daudz-
sievībai, kuru pārējie balti neatzina, un šī norma nebija savienojama ar kristiešu uzskatiem.

Tā no vēstures skatuves aizgāja kādreiz tik ļoti pozitīvā seno baltu reliģija līdz ar virspriesteru – krīva garīgo autori-
tāti un varu.

Cik varam jaust no vēstures avotu liecībām, seno baltu priesteri darbojās savā sadzīvīsko un garīgo lietu jomā, bet
virspriesteri – starptautu attiecībās, kur viņu ietekme bija noteicoša. Dzimtu vietvalži un vecaji līdz ar savām dzimtām
bija brīvi ļaudis, kas savu brīvību ļāva ierobežot tikai ārkārtējas nepieciešamības gadījumā. Ja tuvojās kara briesmas,
vecajie tautas sapulcē ievēlēja sava novada karavadoni un lēma par karadraudzes izveidošanas pamatnoteikumiem.
Karavadoņa vara kara apstākļos bija gandrīz absolūta, bet, kolīdz karastāvoklis beidzās un karadraudze tika atlaista
mājās, karavadoņi kļuva atkal par savas dzimtas vecāko un viņa vara ārpus dzimtas robežām beidzās. Tādā militārā
demokrātijas līdztiesībā un brīvībā baltu tautas dzīvoja no visdziļākās aizvēstures līdz pat 13. gs.

Sākot ar 10. gs., militārās demokrātijas iekārta jau bija zināmā mērā traucējoša. Tā katram indivīdam ļāva baudīt
vislielāko brīvību, bet nevarēja sacensties mobilitātē ar agrā feodālisma firstu un kņazu valstiņām, kur arī miera ap-
stākļos valdnieka rokās palika ievērojama vara un viņš pēc labpatikas varēja plānot kara dēkas un uzbrukumus. Fir-
stiem vairs nevajadzēja sasaukt tautas sapulces, lai pieņemtu svarīgus lēmumus. **Radās slepenības un pēkšņuma
priekšrocības sāncensībā ar brīvajām militārās demokrātijas tautām.**

Jau visai drīz pēc Romas impērijas sabrukuma tās rietumu teritorijās sāka aktīvi rosīties bijušie augstmaņi un ka-
ravadoņi. Tie veidoja savas minivalstiņas un kāri skatījās, kā vairot savu mantu un varu. Baltu militārās demokrātijas
Eiropas vidienē kļuva par vieglu laupījumu jauno plēsoņu kārtai. Bija zudusi baltu koordinācijas iespēja caur Romovi,
un jau Romas varenības laikos baltu tautas bija krietni sapostītas, novājinātas, dažas pilnīgi, citas daļēji pakļautas.
Postīšanas process turpinājās. Baltu tautas nonāca zem ģermāņu firstu varas. Sākotnēji tikai mazāko daļu no firstu
valstiņām apdzīvoja ģermāņi. Pakāpeniski balti tika atspiesti uz mazvērtīgākām zemēm, iespēju robežās asimilēti,
izmantoti karadraudzes vai pārvietoti uz citām baltu zemēm.

Dr. Bernhards Zeiferts ir krietni pakalpojīs vēsturiskajai patiesībai, uz kartes attēlojot Vācijas austrumu teritoriju ko-
lonizāciju 12. un 13. gs. Izrādījās, ka laikā, kad vācu firsti krusta aizsegā laužās Prūsijā un Baltijā, pašas "Vācijas"
ziemeļaustrumu teritorijas vēl lielā mērā apdzīvoja baltu tautas, kuras gan Zeiferts mēģināja sajaukt ar slāviem, kas
tolaik vēl nebija piepildījuši pat Poliju. Vācijas ziemeļaustrumu teritoriju kolonizācija iet kopsolī ar klosteru celtniecību
un kristianizāciju. Tātad arī mums kristīgo ticību nesa tie, kuri vēl paši nebija īsti kristīgi.

Izrādās, ka tanī laikā krietnu teritoriju starp Labu (Elbu), Ilmenavu un Ori apdzīvo dravēnu tauta, kuras baltiskā
pirmdzimtene bija Donavas lielās pietekas Dravas baseins. Ukeres un Randovas upju baseinus apdzīvo baltiskā ukru
tauta. Tollenzē baseinu apdzīvo tollensi un redari, Rīgenes salu – rujāni. Varnovas baseinu apdzīvo Varnovas obri un
verli, kas ir daļa no tur atnākušajiem heruļiem, bet Dānijai tuvo reģionu – vendi. No Braunšveigas uz ziemeļaustru-
miem ir vēl viena Verla, kurā dzīvo heruļu grupa, bet Vartas pietekas Obras baseins ir ziemeļbaltu patriotu – obru
dzimtene, kur arī kolonizācijas nolūkā vēl tikai tiek būvēts cicerstiešu klosteris.

Lūk, tik "negatava" 12.-13. gs. vēl bija Vācija, bet no tās rietumu un centra apgabaliem tika stratēģiski plānota ko-
lonizācija. Tagadējās Vācijas ziemeļaustrumu un Polijas teritoriju kolonizācijas stratēģiskā plānošana notika Alten-
kampas un Altenbergas klosteros pie Tīras (Reinas), bet Prūsijas un Baltijas kolonizācijas plānošana – Pfortas klostē-
rī Tīringijā. Tur līdz pat 20. gs. darbojās arī speciālā koledža vācbaltu aristokrātiem. Tajā mācījies arī Dr. Augusts Bī-
lenšteins.

Tā uz baltu militāro demokrātijas drupām ģermāņu aristokrāti uzbūvēja Vācijas impēriju, vēlāko Lielvāciju.

Jautājums ir: vai baltu tautām savu aristokrātu nemaz nebija? Bija. Bija ar mazu nobīdi laikā – mazliet vēlāk. Bija
ne tikai lietuviešu Mindaugs, Ģedimins, Jagailo, bet arī zemgaļu Viesturs un lībiešu Kaupo.

No Indriķa hronikas var konstatēt, ka Kaupo bija ne tikai lībiešu virsaitis, bet karalis ar zināmu varu pār pārējiem
virsaišiem un arī bagātāks par tiem. Viņa augstais stāvoklis, protams, pārējiem augstmaņiem nepatika, un tie izman-
toja kristības gadījumu, lai saceltos pret Kaupo. Pārsteidzoši ir tas, ka zemgaļi, kas nebija nekādā draudzībā ar lībie-
šiem, noteikti un stingri atbalstīja Kaupo. Viesturs nodeva Kaupo rīcībā 1500 zemgaļu karavīru. Un Zemgalē neviens
neiedomājās kaut ko iebilst Viesturam. Tas pierāda viņa karalisko varu. Hronists gan neatklāj, vai šie zemgaļu karavīri
vēlāk atgriezās Zemgalē vai palika pie Kaupo un varbūt deva savu ieguldījumu lībiešu asimilācijā. Katrā ziņā bijušajās
lībiešu zemēs zemgaļu valodas iespaids ir krietni jūtams. Varas koncentrācija valdnieka rokās lielā mērā palīdzēja

risināt militārus jautājumus, bet neaizmirstā militārās demokrātijas valība rosināja uz separātismu. Arī Viesturam nācās piedzīvot Mežotnes virsaišu nodevību un ar spēku padzīt viņu viltīgos sabiedrotos – vāciešus.

Tāpat, vērojot notikumus Lietuvas vēsturē, nākas sajūst dziļi iesakņojušās militārās demokrātijas sekas, kas izpaužas kā separātisma mēģinājumi un nacionālās apziņas trūkums. Laikmets jau ir cits. Vairs nav laika debatēt un balsot, bet ir jābūt gataviem rīkoties ātri un operatīvi. To baltu tautas saprata mazliet par vēlu.

Nobeigumā atcerēsimies pašu prūšu liecību par krīva teokrātisko varu pār baltu tautām: "Mūs un visu šo valsti, pie kuras ieejas mēs dzīvojam, pārvalda tikai viens likums un viena dzīves kārtība. Bet tu esi padots citam, mums svešam likumam, rīt atradīsi nāvi, ja šodien neaizbēgsi." Šādus prūšu zemessargu vārdus saglabājuši sv. Adalberta pavadoņi. Tie apliecina baltu tautu vienotību zem krīva teokrātiskās varas mūsu ēras 997. gadā. Šo 1. Romovi Nadravas provincē 1015. gadā izpostīja jaunā polu tauta kņaza Boleslava Dūšīgā vadībā. Vēlāk zamu zemē tika izveidota 2. Romove, kas pirmās autoritāti vairs neatguva, līdz to 1255. gadā izpostīja Bohēmas karalis Otokars. Pēc tam baltu militārā demokrātijā darbojās tikai atsevišķu provinču robežās.

Vai senajiem baltiem bija sava rakstība?

Jautājums par rakstību ir kā šķirtne, ar kuru vēsturnieki nošķir primitīvās tautas no kultūras tautām. Reizē ar to tas ir nozīmīgs katras tautas pašcieņas un goda jautājums. Ir nožēlojami un arī noziedzīgi, ka vēstures grāmatā, kas domāta nepilsoņu sagatavošanai Latvijas pilsonības iegūšanai, tiek uzsvērts, ka senajiem latviešiem nebija savas rakstības. Tas ir rupjš apvainojums mūsu senču piemiņai un mēģinājums pazemot latviešu tautu kā nepilnvērtīgu partneri lielajiem kaimiņiem.

Mūsu senajā vēsturē ir daudz neskaidrību, un tās joprojām paliek pētījumu un meklējumu lauks. Taču nav arī tā, ka seno vēsturnieku un ceļotāju aprakstos nebūtu informācijas par mūsu senču dzīvesveidu. Grūtības rada apstākļi, ka šajos materiālos baltu areālu apdzīvojošās tautas tiek sauktas neprecīzos, bet, šķiet, pašu rakstītāju izdomātos vārdos, un arī tas, ka mūsu senči ar vēstures rakstīšanu acīmredzot nav nodarbojušies.

Bet atgriezīsimies pie šīsdiēnas tēmas – pie rakstības jautājuma. Tas, ka baltu tautām bija sava rakstība, rakstītāji un lasītāji, ir neapstrīdams fakts. **Ir saglabājušies seno prūšu rakstu paraugi** un arī **seno latgaļu rakstu zīmes**, kam ir daudz līdzības un arī zināma atšķirība. Senprūšu rakstības paraugi datējami ar 12.-13. gs. vidu. Vēl vairāk – ja atzīst arī tā saukto **garīgo rakstu**, kas varētu būt bijis vaidelošu īpašums, **mezglu rakstu**, kas bija burtnieku īpašums, un burtu rakstu, kas varētu būt zintnieku īpašums, tad mums ir darīšana ar trim dažādām rakstības sistēmām, kuras ir lietojuši mūsu senči. Jādomā gan, ka tautas vairākums pie senajiem latviešiem, tāpat kā pie visām tautām senatnē, bija lasīt un rakstīt nepratēji un savas garīgās atziņas ieguva ar teicēju starpniecību.

Tomēr rakstītprasme bija pietiekami izplatīta. Rakstu pratēji bija ne tikai priesteri, burtnieki, zintnieki, bet arī labieši, tirgotāji un citi. Tieši tāpēc ne tikai buramie vārdi, bet arī ārstniecības receptes bieži tika pierakstītas šifrētā veidā. **Pazīna arī slepenrakstu.** Tam izmantoja vaska tāfelītes. Slepeno tekstu uzrakstīja uz tāfelītes vaska pamatslāņa. Tam virsū uzlēja izkausētu vaska slānīti, uz kura uzrakstīja kaut kādu maldinošu vēstījumu, īstais adresāts toties zināja, ka ir jānoņem vaska virsējā kārtiņa un atklāsies vajadzīgais teksts.

Šobrīd atstāsim malā garīgo rakstu lasāmo ornamentiku, mezglu rakstu burvestību glabātāju un arī ķīļu rakstu, kura izgudrotāji varbūt ir bijuši dienvidbaltiskie heti, nevis šumeri vai babilonieši.

Interesanti ir salīdzināt senprūšu, kuršu un latgaļu-obru burtus ar seno krētiešu, etrusku, meroiešu, fenīkiešu burtiem. Daļa no tiem ir precīzi vienādi, citi – līdzīgi. Tiem ir daudz kopīga ar Francijā pie Glozelas atrastā un ap 17 000 gadus vecā aprakstītā akmens burtiem. Tas ir rakstu piemineklis, kuru var attiecināt vienīgi uz pirmbaltu-sorotaptu kultūru. Vecuma ziņā ar to nevar sacensties neviens no zināmajiem rakstu pieminekļiem. Toties Atlantijas okeāna otrā krastā Brazīlijā, Ekvadorā un ASV Viskonsinas štatā ir atrasti gan pirmbaltu, gan senprūšu un fenīkiešu rakstu pieminekļi. **Oficiālā zinātne** līdz šim no tiem izvairās, **jo negrib pārskatīt, nedz labot pamatīgi iemeloto senvēsturi.**

Senvēsturē liela loma piešķirta Grieķijai. Taču grieķu vēstures sākumi nav jāmeklē nepārskatāmā aizvēsturē. Viņu sākumi jāmeklē Ēģiptes faraonu harēmos un necilajā jūras tautas stāvoklī. Zīmīgi, ka, runājot par senatni un aizvēsturiskajiem atlantiem, ēģiptiešu priesteris no Saisas Solonam saka, ka grieķi ir kā bērni, kam nav nekādu atmiņu, ne arī zināšanu par senatni. Arī pašu **grieķu vēsturnieki atzīst, ka rakstību aizguvuši no fenīkieša Kadma**, kurš tiem devis elementāri vienkāršotu alfabētu. Tas gan vēlāk ir pilnveidots, bet gods grieķiem, kas patiesību nav slēpuši. Viņiem pieder rakstītās vēstures aizsākšana, ko pirms tam praktizēja tikai Ēģiptē, bet citur vien epizodiski.

Etrusku alfabēts nepamatoti ir nosaukts par rietumgrieķu alfabētu. Taču etruski nav grieķi. Viņi, visticamāk, ir dienvidbaltiskās hetu tautas zars, kas juta tuvu radniecību ar ziemeļbaltiskajiem tirēniem-fenīkiešiem. Tāpēc kopīgi ar tiem etruski karoja gan pret grieķiem, gan pret romiešiem. **Galu galā grieķi mācījās rakstīt no baltiskajiem "purpurā tērptajiem" fenīkiešiem, un etruskiem nevajadzēja aizņemties rakstību no grieķiem, ja to varēja lietot jau sen pirms viņiem.**

Grieķu kultūras fenomens ir izskaidrojams tikai ar to, ka viņiem pēc Santorīnas katastrofas radās iespēja ieņemt pelagšu teritorijas un uz baltiskās pelagšu kultūras bāzes veidot grieķisko. Pēc Pelaponēsas pussalas iekarošanas grieķu valoda sakusa ar baltisko pelagšu valodu tik labi, ka vēsturniekam Hērodotam vēlāk likās, ka arī citas baltu tautas runā "sabojātā grieķu valodā". **Patiesībā baltiskojās** jeb, kā meļiem patīk teikt, "indoeiropēizējās" pati grieķu valoda.

Bet neaizmirsīsim, ka Krētas-Mikēnu kultūra pieder laikmetam pirms Santorīnas katastrofas un tieši **krētiešu burti diezgan precīzi sakrīt ar senprūšu burtiem**, kas redzami uz tā sauktā Videvuta karoga. Patiesībā tur lasāmais raksts pieder zāmiem un žemaišiem – tāpat lietuviešiem. Tur teikts: "Dievs, sargi zāmus un žemaišus no pakļaušanās sātanam." Tad nu redziet – Sātans arī senajiem baltiem nebija draugs.

Tāpat arī **Amerikas kontinentā atrastie rakstu pieminekli uzrāda baltisku izcelsmi**. Atradums no Ekvadoras horizontālā rakstā vēstī: "Uzmanību! Traģiski nobeidza lācis ceļiniekus!" Bet vertikāli raksts vēstī: "Atlēts Hercis pavadīja jaunavu Uldisoci." Divu prūšu bēdīgā gala vēstījums, kas iekalts akmens tāfelē Ekvadorā, apliecina, ka senprūši spēja sasniegt Ameriku. Atradums Viskonsinas štatā liecina, ka to spēja arī fenīkieši, bet atradums Brazīlijā liek domāt, ka to spējuši arī kurši, jo tur redzamas rakstu zīmes, kādas var atrast vēl vienīgi uz kuršu kokles, kur atbilstošās zīmes iegrieztas varbūt 1000 gadus vēlāk.

Tātad seno baltu kultūra ir izejas bāze Eiropas kultūru dažādībai.

Baltu rakstu pieminekļu nav daudz. Toties iemesli tam ir daudzi un dažādi. Pirmkārt, akmenī baltu tautas rakstus iegreba tikai ārkārtas gadījumos. Parasti, lai atstātu informāciju par sevi jebkuram adresātam. Arī kokā rakstītas vēstis atstāja reti. Turklāt koks satrūd un informāciju var saglabāt, tikai ilgstoši un pastāvīgi atrodoties zem ūdens vai zem blīva māla slāņa. Tā Prūsijā atrasti divi Pērkona tēli, kas darināti no koka ar iegrieztiem uzrakstiem: "Pērkonīt, nerūc tik neapmierināti!" Bet uz otrā tēla: "Pērkonīt, ierūcies!" Acīmredzot pēc Pērkona bardzības un rūciena vaideloši secināja Dieva domas par attiecīgā apvidus ļaudīm. Kvalitatīvu rakstu kokā var ierakstīt tikai ar labu griezējinstrumentu, kas ne vienmēr un kuram katram bija pieejams. Tāpēc arī tādu atradumu nav daudz. Treškārt, satrūdējuša vai tikai ietrūdējuša koka gabaliem arheologi pievērš maz uzmanības, jo visbiežāk izrok vai nu pamatīgi apogļotu balķu atliekas, vai pāļu galus, uz kuriem, gluži dabiski, nekādu uzrakstu vairs nav vai arī nekad nav bijis.

Populārākais rakstāmateriāls baltiem ir bijusi bērza tāss. Uz tāss iekšpusē ar irbulīti rakstīja dažādu informāciju, ko, glabājot tikai atmiņā, baidījās aizmirst un pazaudēt. Taču arī tāss satrūd un ilgstoši saglabāties var tikai īpašos apstākļos. Turklāt **ieraksti tāsi bija bezkrāsaini un tāpēc grūti pamanāmi.** Tomēr ar to nevar attaisnot dažu "vēsturnieku" apgalvojumu, ka latviešu senčiem neesot bijis savas rakstības! Nevar izslēgt, ka kaut kur zemes dziļēs vēl glabājas bērza tāss tīstoklīšu bibliotēka. Māla plāksnītes kā rakstāmateriālu ziemeļbaltiem laikam nebūs izmantojuši. Par dienvideļbaltiem to droši nevar teikt. Etruski darināja lielus māla sarkofāgus – *mūra kastes*, ko sauca par *murš*. Uz šiem mūra veidojumiem gandrīz obligāti bija uzrakstīti mirušo vārdi un kāds viņu novēlējums vai apliecinājums palicējiem. Spriežot pēc uzrakstiem, muršus pasūtīja vai pagatavoja tie, kas tajos guldīti. Tā uz kāda murša pēc tur guldītā vīra un sievas vārdiem seko apliecinājums: "Vivime san seciauni." Latviski varētu būt: **"Dzīvojam svētā nākamībā."**

Burtnieku lietotie mezglu raksti tika sieti no linu diegiem uz koka klūdziņām. Tā bija sevišķi slepena informācija, kas arī tika īpaši slēpta. Materiāls – gan trūdošs, gan degošs – pašiem glabātājiem bija bīstams, jo sevišķi **viduslaikos**, kad **burvestību dēļ varēja nonākt uz sārta**. Tomēr arī šī rakstība saglabājas līdz pat 20. gs. vidum un varbūt šai dienai. Ar mezglu rakstu pierakstīja arī tautas dziesmas. Tādus pierakstus nesēja uz klūdziņām, bet tina kamolā gluži kā magnetofona lentē!...

Atskatoties vēsturē un domājot par mūsu senču prasmēm, ir jāapbrīno viņu izdomas bagātība un jaunradīšanas spējas. Rakstīšana gan no labās, gan kreisās puses vai no augšas uz leju un no lejas uz augšu. Un pat vēstījuma sastādīšana, rakstot pārmaiņus no labās uz kreiso pusi un vienlaikus no augšas uz leju. Tāds informācijas šedevrs ir jau pieminētā akmens plāksne no Ekvadoras, no ārpuses šķietami primitīva, bet teksts lasāms gan horizontāli, gan vertikāli. **Ar kaunu jāatzīstas: pēc daudziem gadu tūkstošiem mēs šodien neesam tādi rakstītprātēji, kādi bija mūsu senči. Konkrētajā gadījumā – senie prūši.** Divdesmit pirmais gadsimts var ierakstīties vēsturē kā cilvēces progresu gals, kā lielības, muļķības, melu, izvīrtības un deģenerācijas gadsimts, gadsimts, kas uzprasās pēc Dieva rīkstes...

Seno baltu valodas īpatnības

Pēc baltisko hidronīmu un toponīmu liecībām redzams, ka protobaltu valodās ir valdījusi liela gramatiskā brīvība. Grūti būtu neievērot dažādu saknes patskaņu lietošanu tiem pašiem un tās pašas nozīmes vārdiem. Turklāt šādu dažādību var ievērotniecīgos attālumos un visdažādākajos reģionos. Šāda aina vērojama no Tālajiem Austrumiem līdz Atlantijai. Tas ir attālums, ko pēc arheologu un antropologu aplēsēm seno baltu tautas veikušas apmēram 30 000 gadus. Lūk, tik plašā telpā un tik ilgā laikā baltu tautu valodās ir redzama šī saknes patskaņu dažādība. Aplūkosim praktiskus un reālus piemērus.

Aplūkosim vārdu "sens", kas nozīmē ļoti vecs, arī lietuviešu valodā "senas" nozīmē to pašu. Taču protobaltu valodās un tagadējos baltu dialektos par šī vārda saknes patskaņiem var kalpot gan e, gan a, gan o.

Kampučijā tek upe Sena, un arī Francijā tek Sēna, bet Senna tek Beļģijā. Par Senno saucas pilsētiņa Baltkrievijā, un arī Mozambikā ir pilsēta Sena. Bet Kampučijā tek arī Sanas upe. Ir vēl Sanas upe Bosnijā un Sana Polijā, tās krastā stāv pilsēta Sanoka, bet Sanagas upe plūst Kamerūnā, Āfrikā. Jemenas galvaspilsēta ir Sana, bet Sīrijā – pilsētiņa Saāna. Indokīnā, Mjanmā ir pilsēta Sona, bet netālu Indijā – upe Sona, kam ir vārdamāsa Sona Francijā. Lūk, tā vārdi "sens, sans, sons" ir izplatījušies laikā un telpā.

Nesim piederības vietniekvārdu "mans", kas, tāpat kā "savs" vai "konga" – kunga ir hidronīmu izvēles motivācijas pamats. Te mainās saknes patskaņi u, o un a.

Taizemē tek upe Muna. Par Munu sauc arī Ļenas kreisā krasta pieteku Sibīrijā. Mona ir pilsēta Jemenā, bet Mono upe plūst Togo, Āfrikā. Libērijā atrodam Mono upi, un Mana ir arī Jeņisejas labā krasta pieteka Sibīrijā. Āfrikā, Kotdivuārā, ir pilsēta Mana, bet par Manasu sauc gan upi, gan ezeru Tjanšana priekškalnē Āzijas centrā. Visi šie "muns", "mons", "mans" ir tas pats "mans".

Aplūkosim vārdu "nāra", lietuviski – "nerove". Kopš senatnes šim vārdam par saknes patskaņiem lietoti gan o, gan a, gan e.

Tālajos Austrumos, sēļu dzimtenē, atrodam Selemdžas pieteku Noru, kam īstu vārdamāsu atrodam Īrijā, tātad Eirāzijas kontinenta pretējā malā arī ir upe Nora. Nare no Volgas baseina sasaucas ar Narevu Vislas baseinā, ar Naru

Pakistānā, Narvu lgaunijā un Narinu Tjanšanā. Nemunas pieteka Nere sasauca ar Neretu Latgalē, Neretas pilsētiņu Zemgalē, Neretvas upi Bosnijā, ar Neri Rumānijā un Neri Polijā. Lūk, cik daudz piemēru par o, a un e patskaņu lietošanu vārda "nāra" saknē.

Apzinoties šo saknes patskaņu lietošanas faktu, kļūst vieglāk atklāt protobaltu atstātos hidronīmus un toponīmus, kas nomaskēti aiz modernās, gramatiski "frizētās" valodas. Lai gan hidronīmi parasti ir precīzi motivēti un nekad nav bezjēdzīgi, dažreiz arī mūsu senči kādu upi tā arī nosauca par Upi. Tā kādu no Okas pietekām Volgas baseinā nosauca vienkārši par Upi (tagad raksta "Upa"). Netālu Bolupes (tagad Belajas) pieteka saucas Ufa, kas arī ir tikai izkropļots baltu Upas nosaukums. Priekškaukāzā atrodam Urupu, bet caur Zambiju Āfrikā tek Lufupa. Botsvānā tek Molopa, kas gandrīz sakrīt ar malēniešu Molupi, bet mūsu Vaidaviņa senatnē arī nez kāpēc bijusi apdalīta un saukta tikai par Opi. Seno vārdu saglabājusi pilsētiņa tās krastā, kas bez pamata no Opes pārdēvēta par Api. Te nu jaunajos laikos ir turpinājusies protobaltu spēlīte ar saknes patskaņiem. Vienīgi DĀR varenā robežupe Limpopo bez sagrozījumiem glabā varbūt seno umbru doto vārdu.

Omas upe Sibīrijā, Omo upe Etiopijā, Omas pilsēta Ziemeļīrijā, Ommes upe Dānijā un Ūmes upe Zviedrijā saucas vienas un tās pašas saknes baltu vārdos. Dangmes upe Butānā, Dongves upe Zambijā un Dongas upe Kamerūnā – visas ir seno baltu debesu upes. Uz debesu pilsētas godu var pretendēt Dangla Etiopijā, bet Nedongai Tibetā šis gods ir liegts.

Jādomā, ka par šo rakstīto zvērināti gramatikas likumu sargi varētu likties pat sašutuši, bet tad jāsaka: šaustiet nu paši sevi. Kas jums lika iet senču gramatiskās brīvības ceļu pretējā virzienā? Kā tad nu mūsu latviešu valodā Ope kļuva par Api, Olūksne par Alūksni, Volka par Valku, Obrene par Abreni, Līpna par Liepnu, Baja par Beju, Strodi par Stradiem (nez kāpēc ne par Strazdiem) un Žeiguri par Žīguriem? Šis ačgārmais gājiens un nevērība mūsdienās palīdz saprast pagātnē notikušo.

Jāatzīmē, ka, skatoties caur modernās, gramatiski disciplinētās latviešu valodas prizmu, protobaltu hidronīmi un toponīmi ir grūtāk pamanāmi un atklājas tikai to mazākā daļa. Toties caur malēniešu izloksni, kas ir variāciju un obru valodas sakaussējums, uztveres lauks paplašinās. Piemēram: *Ūsti nad Labem* – ūsta-osta malēniski ir pašsaprotams, bet literārajā valodā šifrējams jēdziens. Tāpat Sanas upe ar pilsētu Sanoku tās krastā ir tīri malēniskas, bet caur literāro valodu šo nosaukumu baltiskumu ir grūtāk ieraudzīt. Tas tā nav vienīgi Čehijā un Polijā. Osumu upe Albānijā un Osamas upe Bulgārijā, Okas un Volgas upes Krievijā, Ūmes upe Zviedrijā, Mojas un Noras upes Īrijā, Munas upe Taizemē un Muna Sibīrijā, Tolas upe Mongolijā un Tolo pilsēta Zairā, Lobo upe Kotdiuvārā, Lobaņa Krievijā un Lobaje – Kongo pieteka Āfrikā daudz vieglāk atklāj savu baltisko izcelsmi caur malēniešu izloksni. Bet Laba, Tīra, Sena un Dana savu baltisko izcelsmi atklāj tieši caur literāro latviešu valodu.

Līdzskaņu dažādība protobaltu valodu vārdu saknēs ir salīdzinoši mazāka par patskaņu dažādību. Līdzskaņus "h" un "f" balti faktiski nelietoja, līdz ķīniešu iespaidā un daļēji sajaucoties ar tiem, šie līdzskaņi atrada pielietojumu hetu dialektos. Tāpēc ap 100. meridiānu atrodam pilsētas Hotu, Hetkai un Hatjai Kambodžā, kā arī Hetas, Ketas un Kotujas upes Sibīrijā, Katas pilsētu Mjanmā, kur tīri baltiskie keti ir dzīvojuši līdzās hetiem, kas kaut kādā mērā iespaidojušies no dzeltenās rases.

Vēl varam konstatēt dažādu balsīgo un nebalsīgo līdzskaņu pielietojumu protobaltu vārdu saknēs. Mēs atrodam Donas upi Skitijā un Donu Skotijā, Danas upi Portugālē, Tanas upi Somijā un Kenijā, Tanas ezeru Etiopijā, Tano upi Ganā. Var pieņemt, ka nebalsīgie līdzskaņi pieder senākiem laikiem, tomēr to izplatība sniedzas no Āfrikas līdz Somijai. Varam salīdzināt Donas pieteku Skitijā, Tersu un vārdamāsu Tersu Sardīnijā, Itālijā, ar radinieci Tirzu Latvijā. Te atrodam gan dažādu saknes patskaņu pielietojumu, gan nebalsīga līdzskaņa pārtapšanu balsīgajā. Tomēr nav šaubu, ka šie ir vienas saknes baltu vārdi, no kuriem "Tirza" ir jaunākā un pēdējā vārda forma.

Esam guvuši īsu un vispārinātu ieskatu par dažādībām senajās baltu valodās, kas ir saglabājušās līdz pat mūsu dienām. Vēl neapskatīta paliek divskaņu lietošanas dažādība, kas var izrādīties daudz sarežģītāks jautājums par tiem, ko apskatījām. Tomēr divskaņu lietošanas dažādība baltu valodās – to senajos pieminekļos, hidronīmos un toponīmos – nemaz tik krasi neatšķiras. Tā ir salīdzinoši daudz jaunāku laiku problēma.

Varam konstatēt, ka dažādi runājošās baltu tautas dzīvoja blakus un bez grūtībām varēja savstarpēji saprasties. Saknes patskaņu dažādība nebūt nenozīmē, ka tā radusies attālinātos reģionos vai lielas laika distances rezultātā. Šīs atšķirības drīzāk attiecas uz runas stilu, kurā ieklausoties valodas saprašana nerada nekādas grūtības. Tas bija gluži tāpat kā mūsdienās, kad dienvidlatgalietis vai malēnietis "pārslēdzas" uz literāro valodu. Bet vissvarīgākā ir konstatācija, ka ir saglabājis liels protobaltu dotu toponīmu un hidronīmu daudzums, kuru motivācija un jēga ir uzskatāma un saprotama vēl šodien dzīvajos baltu dialektos. Tāpēc bieži vien šo vārdu izcelsmes skaidrojumi ir gluži lieki un pat kaitīgi, jo nevajadzīgi samudžina pašsaprotamas lietas.

Viduseiropas un Baltijas hidronīmi

Baltu valodās saprotamību un loģisku jēgu glabā senie hidronīmi, un tajās ļoti organiski iekļaujas modernā terminoloģija. **Šo faktu kopums pierāda, ka baltu valodām nav nekā sveša un viss mūsdienu lingvistiskais materiāls ir būvēts uz baltu valodu bāzes.** Šoreiz gribu mazliet komentēt Viduseiropas hidronīmu baltisko dabu.

Ja mēs paraudzītos uz Fihтела kalnu mezgla punktu (Piktu kalni), mēs ievērotu, ka no tā uz dienvidiem tek Nabas upe, uz rietumiem tek Maina, uz ziemeļiem – Zāle, bet uz austrumiem – Egera. Šie tumšzaļā fihthā (piktā) apaugušie kalni tiešām šķiet kā Eiropas "naba", kas sadala un nošķir Donavas, Labas (Elbas) un Tīras (Reinas) baseinus. Naba ietek Donavā, Maina – Tīrā, bet Zāle un Egera – Labā. Nabas nosaukums ir pašsaprotams, jo tā iztek no ūdensšķirtņu "nabas". Maina toties ir Eiropā vienīgā upe, kura vairākkārt "maina" tecējuma virzienu no ziemeļiem uz dienvidiem un otrādi, pie tam ne pa jokam, bet ik reizi notekot apmēram 50 km pretējā virzienā. Zāle visātrāk izkļūst

no klintīm līdzenumā un lēnā tecējumā šūpo ūdens "zāles". Egera šķiet dienvidbaltiska, atvasināta no "gerai" – labi un tāpēc arī ietek ziemeļbaltiskajā Labā. Tagadējās Reinas pirmā lielā pieteka Tīra savas ūdens bagātības savāc tīrajos Alpu strautos. Reina ir tikai Tīras vārda tulkojums vāciski. Visas šīs upes pietekas ir izteikti baltiskas. Nekera ar savām pietekām no gaisa izskatās kā sacerojis krūms, bet baltiem patīcis uzsvērt, ka tā nav krūms, bet Nekera – "ne krūms", bet upe. Tad seko Maina, aiz tās – Lāna, kas iesākas līdzenumā un izceļas ar lēnu tecējumu. Tāpēc tā gluži malēniski ir "lāna". Caur rūdu ieguves apvidu laužas "rūdupe" – Rūra. Tālāk uz ziemeļiem Tīrā ietek "Liepupe", kas pārtapusi par Lippi. No rietumu puses Tīrā ietek sīki līkumota upe ar īstiem mazules vaibstiem, ko balti gluži pamatoti ir nosaukuši par "Mozuli", tagad – Mozele. Tīrai rietumu krastā ir sava "māsa", kādas, šķiet, nav nevienai upei pasaulē. Savā lejtecē pēdējos 100 km tā tek tuvu blakus Tīrai, taču neietek tajā, bet kopā ar Tīras atteku Vālu Māsa ietek Ziemeļjūras līcī. Romiešu kartēs Māsa vēl ir ziemeļbaltu "Mōsa" – malēnīte.

Uz ziemeļaustrumiem no Tīras ir baltu "Vēžupes" – Vezeras baseins. Vezera barojas ar "slaidās" Leines un Okeres ūdeņiem. Leines slaido līkumu laiskais tecējums un okera ieguves vietas Okeres baseinā ir pamats šo upju baltiskajiem nosaukumiem. No Vēžupes uz ziemeļiem Dānijā atrodam Vardi – varžupīšu vārdamāsu, Ommi, Gūdeni un Storu, kuras neprasa īpašus radniecības pierādījumus. Vēl pirms Laba tapa par Elbi, romieši to pārdēvēja par Albi, un tikai vēlāk nāca ģermāņu Elbe. Taču augštecē Laba saglabāja baltisko nosaukumu un tās pieteka Viltava tāpat. Skaidrojošs ir fakts, ka Laba visā garumā saglabā stabilu tecējumu un nemēdz radīt plūdu briesmas, turpretim Viltavas tecējums ir nevienmērīgs un draud ar negaidītu plūdu briesmām. Mūsu senči ir pratuši atrast vispiemērotākos un raksturīgākos vārdus upju nosaukumiem.

Vēl Labā ietek baltiskas pietekas Muldava, Zāle, Egera un Elde, kura sākas no kopīga avota ar Pieni, kas pati atradusi tiešo ceļu uz jūru. Tālāk uz austrumiem – Oderas jeb odru upes baseins. Odru upē ietek bebru upe – Bobere un Vārta – vērtīgākā pieteka ar plašu baseinu. Vārtā ietek arī Obra, kuras baseinā seno baltu valodu sargāja obru tauta, kas, padota ģermāņu spiedienam no rietumiem un vēlāk arī slāvu spiedienam no austrumiem, līdz pat 13. gs. saglabāja savu baltiskumu Obras baseinā, palīdzēja Tālavas latgaļiem atkarot Atzeles teritoriju un iztīrīja no slāviem Pietālavas novadu, kas kļuva par Obreni, kā arī kopā ar baltiskajiem verliem Meklenburgas pusē kā Varnovas obri apdzīvoja Varnovas baseinu un līdz pat 16. gs. nepadevās asimilācijai.

Visla ir upe ar samērā zemiem krastiem un plašiem, saulē vizuālojošiem ūdens klajumiem. Vislas baseins ir caur-caurēm baltu teritorija. Ģermāņu klātbūtne Baltijas jūras dienvidu piekrastē no Vislas grīvas līdz Emsai rietumos vēlajā bronzas laikmetā ir ļoti apšaubāma, ja ņemam vērā to, ka vēl mūsu ēras 12. un 13. gs. ģermāņi šos rajonus bija vien daļēji kolonizējuši un tā pa īstam nostiprinājās tur tikai pēc 16. gs. Toties sakāvi piedzīvojušie baltu heruļi atrada patvērumu pie radnieciskajiem Varnovas obriem, kur upes krastā uzcēla Verles pilsētiņu, bet, kad hunņi sagrava gotu impēriju, tie izklīda, nemeklējot patvērumu it kā senajās ģermāņu zemēs.

Arī Donavas baseins ir bagāts ar baltisku pieteku nosaukumiem. Piemēram: Inna, Zilla, Drava, Sava, Kupa, Sana, Lāvante, Mūra, Pulkava, Morāva, Izara, Vaga, Zaļā, Tīsa, Sameša, Mureša, Timiša, Birzava, Nera, Motra, Olta, Pruta, Loma, Putna. No Donavas baseina uz dienvidiem: Neretva, Vardara, Struma. Baltiskās upes sasniedz Adrijas un Egejas jūru, bet Mazāzijas baltiskā Simava ietek Marmora jūrā. Vairums **Vācijas, Dānijas, Anglijas, Polijas un Čehijas hidronīmu ir ziemeļbaltiski, bet Donavas baseina un tālāku dienvidu apvidū – dienvidbaltiski.** Piemēram, Varnovas obru Vārnene sasaucas ar vārdamāsu Balvu rajonā. Labas pieteka Sude sasaucas ar no Sudas purva iztekošo Sudu Vidzemē, Leines pieteka More ar apdzīvotu vietu, kurā risinājās latviešu leģionāru kaujas pret komunistu iebrucējiem. Labas pieteka Ilmenava sasaucas ar Ilmeņa ezeru ziemeļaustrumos no Latgales. Ukeres upes un ukru tautas vārdu no Vācijas glabā Dobeles rajona ciemats Ukri un Ukrainas Mažeiku rajonā. Taču hidronīmi un vietvārdi sasaucas arī ziemeļu-dienvidu virzienā. Piemēram: Temza Anglijā sasaucas ar Donavas pieteku Timišu un Tumšupi, kas tek gar Ropažiem, Dravas pieteka Lovante sveicina Lovati Ilmeņa telpā, bet Neretva, kas ietek Adrijas jūrā, sasaucas ar Neretu Zemgalē un Neri, kas tek caur Viļņu. Donavas pieteka Motra no Rumānijas sveicina Mētru pie Tērbatas Igaunijā, bet Bugas pieteka Nareva sveic Narvu pie Somu jūras līča. Ezerus bija vieglāk iekļaut klejotāju tautu teritorijā, tāpēc to nosaukumi saglabājušies daudz retāk. Tomēr: Oderas labā krasta pieteka Plone tek vispirms caur Plonazaru un tad caur Madusazaru, bet Labas pieteka Elde tek caur Plaužazaru. Šo ezeru vāciskotie nosaukumi: *Madu See, Plone See* un *Plauer See* nespēj noslēpt šo hidronīmu baltisko izcelsmi, kas ir izteikti ziemeļbaltiska. Toponīmi ir vēl mazāk noturīgi par ezeru nosaukumiem, tomēr atsevišķos reģionos arī tie ir saglabājušies lielā skaitā. Tā tas ir Turcijā, no kurienes šoreiz pieminēsim tikai Bārtiņu, kas sasaucas ar Bārtas novadu Prūsijā un Bārtu Liepājas rajonā netālu no Bārtas upītes. Daudzi baltiskas izcelsmes vietvārdi ir daļēji saglabājušies. Piemēram, Vīne romiešu kartēs vēl tiek saukta baltiskajā vārdā – Vindabona. Tā ir vēl viena liecība, ka baltu klātbūtne Centrāleiropā un Rietumeiropā arī pēc gallu demogrāfiskā sprādziena un ekspansijas viļņiem ir bijusi un palikusi nozīmīga un iespaidīga daudzās jomās. Skumji, ka mūsdienu latviešu senās vēstures pētnieki ir tik atkarīgi no aplamām hipotēzēm, ka atļaujas apmēlot savus senčus par atpalikušām un tumšām ciltīm bez savas rakstības un kultūras.

Eiropas pirmtauta – balti, no kuriem un caur kuriem ir izaugusi Eiropas kultūra un kuri ir vecvecāki visām "indoeiropiešu" tautām, ir padarīti par bērniem, kuri nezina savu vēsturi un no kuriem var veidot, ko tik vien grib! Un tas notiek ar mūsu "vēstures zinātnieku" atbalstu. Sāp un kauns!

Vienādo un saknē līdzīgo baltu hidronīmu izplatība

Starp hidronīmiem vislabāk saglabājusies upju nosaukumi. Mēģināsim gūt kaut vai vispārīnātu ieskatu par baltisko upju – vārdamāsu izvietojumu pasaulē.

Bērze un Bērzupe Latvijā sasaucas ar Berztuli Lietuvā, Birzava Rumānijā sasaucas ar Berezinu Baltkrievijā. Dona Anglijā sasaucas ar Donu Krievijā, Donavu Eiropas vidienē, Danu Portugālē un Onu Bretaņā. Drava Austrijā sasaucas ar Dravu Polijā, bet Ina Polijā sasaucas ar Innu Austrijā. Ila Francijā sasaucas ar Ilmenavu Vācijā un Ilmeņa ezeru

Krievijā. Jara Anglijā sveicina Jārupīti Latvijā. Kama no Pieurāliem sasauca ar Kamu Taizemē, bet Lāvante Austrijā sveicina Lovati Krievijā. Laba no Priekškaukāza sveic Labu Čehijā un Vācijā. Mūra Austrijā un Mūra Jemenā sveic Murenu Kīnā, Murešu Rumānijā, Muro Pakistānā un Muratu Turcijā. Tajā pašā „mūru grauzēju” grupā ietilpst arī Amūra. Mētra no Igaunijas sasauca ar Motru Rumānijā. Nere no Lietuvas sauc vārdamāšas Narvu no Igaunijas, Narevu no Polijas, Naru no Pakistānas, Narinu no Kirgīzijas, Noru no Īrijas un Nartas ezeru no Albānijas. Nere ir vēl Rumānijā. Lielā Sibīrijas Oba sasauca ar Obu Francijā kā ar vārdamāsu, kam vienādi motivēts baltu vārds.

Seda no Latvijas un Lietuvas sasauca ar Sadu Potugālē un Sudu Latvijā, bet Stora Anglijā sveicina Storo Dānijā. Paprada no Slovākijas sasauca ar Papardi Latvijā, bet Tisa no Karpatiem sveicina vārdamāsu Anglijā, neaizmirstot arī Irtišu Sibīrijā. Bet Tīra (Reina) ar Tīru (Dņestru) tikai piemin tos laikus, kad vēl bija vārdamāšas. Varde Dānijā sasauca ar Vardu Indijā un Varduvu Lietuvā, neaizmirstot arī Latvijas varžupītes. Bet no Austrumsibīrijas Viluja sveic Vilenu Francijā un Viltavu Čehijā. Mūsu Tumšupe sasauca ar Tiamisu Grieķijā un Temzu Anglijā. Beidzot no tālās Sardīnijas Tirso upīte sveic Tirzu Latvijā.

Vai tas ir viss? Ne tuvu. Piemirsušās ir pat visai senu vārdu māšas. Sena un Sana no Kambodžas sveic Sēnu Francijā, Sennu Beļģijā, Sanu Polijā un vēl vienu Sanu Bosnijā. Arī tas ir mazums, ko zinām, un mazums, ko minam...

Taču vienādie vai ļoti līdzīgie baltiskie hidronīmi veido tikai mazāko daļu no nepārprotami baltiskajiem hidronīmiem, kas vēl ir aprītē plašajā pasaulē. Tomēr tiem ir īpaša vērtība. To izcelsmi no vienas valodas nav iespējams apstrīdēt, tie gluži kā ar zīmogu apzīmogo baltu apdzīvotās teritorijas tālā senatnē.

Tuksnešu zonā, sevišķi arābu apdzīvotajās teritorijās, kur upju ir ļoti maz, toties varam atrast daudzus toponīmus, kuri apliecina kādreizējo baltu klātbūtni šajos reģionos, kā arī to, ka arābu valoda veidojusies no hatu valodas caur asīriešu un aramiešu valodām uz mūsdienu arābu valodu. Baltu pirmvalodas un kultūras noliedzēji cenšas iestāstīt, ka tieši arābu valoda esot izejas bāze tā sauktajai indoeiropiešu valodu saimei. Atkal tiek mēģināts vienu valodu koka zaru pārvērst par sakni...

Tātad, pamatojoties tikai uz vienādo un saknē tuvu baltu hidronīmu izplatību, var secināt, ka pēc pēdējā leduslaikmeta baltu tautas ir apdzīvojušas visu Eirāzijas kontinentu, izņemot Kīnas teritoriju. Toties Indoķīnā baltu ietekme bijusi visai jūtama. Jādomā, ka pēc pēdējā leduslaikmeta baltu tautas apdzīvoja Ziemeļāfriku un pat Kamerūnas un Ugandas teritoriju, kur pēdējā vēl šodien tek upes Asva, Pagera un Okera. Šajās valstīs mums nav darīšana ar kādu nejaušu baltisku hidronīmu, bet ar baltisku hidronīmu sērijām, kas liek atmet katras šaubas par nejaušas sakritības iespējamību. Varētu tiepties, ka Okeras vārds aizceļojis no Vācijas kolonizācijas gadsimtos. Bet tad jāpauz: no kurienes tad Ugandā ņēmās Asva un Pagera? Lietuvieši taču Āfrikas kolonizācijā nav piedalījušies... Tātad šie hidronīmi liecina par daudz dziļākas senatnes notikumiem.

Saglabājušies baltu hidronīmi un toponīmi

Albānijā upes: Osumi, Devoli, Mati, kā arī Nartas un Karavastas ezers.

Austrijā upes: Ille, Inna, Zilla, Drava, Gaila, Mūra, Lāvante, Pulkava, Morāva, Donava un Leita, kā arī pilsēta *Vindabona-Vīne*.

Beļģijā upes: Tīra (Reina), Māsa, Sambra, Senna un Izēra. Pilsētas: Tīlta, Mola, *Beverveika* u.c.

Bulgārijā upes: Struma, Loma, Skata, Osama, Arda, Kalnica, Kulaka, Donava, Vita. Pilsētas: Vidina, Malna, Loma, Galata, Loveča, Ardina.

Čehijā un Slovākijā upes: *Labā*, Viltava, Morāva, Odra, Poprada, Cidliņa, Otava. Pilsētas: Kolina, *Letovice*, Vīra, Čala, Poprada, *Litomišļa*.

Dānijā upes: Omme, Gūdena, Varde, Storo. Pilsētas: Varde, Ribe, Ringe.

Dienvidslāvijā upes: Sava, Drava, Donava, Mūra, Kaupa, Sana, Neretva, Vardara, Timiša, Morāva, *Labina*. Pilsētas: Ravne, Cele, Velene, Senta, Palanka.

Francijā upes: Garonna, Vjenna, Krēza, Majēna, Vilēna, Sēna, Somma, Māsa, Oba, Mozele, Izera, Oda, Sona, Ila. Grieķijā upes: Tiamisa, Strimona, Aliakmona. Pilsētas: Kozani, Mola, Tīra, Sape, Sami, Volime, Sere, Mikēnas.

Īrijā upes: Nora, Moja, Sleine, Šenona. Pilsētas: Dublina, Kilkeni, *Talova*, Golvela, Māma, *Spīdala*.

Islandē provinces: Mīra, Dāla un Sidirmūla. Pilsētas: *Vīka* un Reikjavīka.

Itālijā upes: Adidže, Pjave, Dora Baltea, Bradāno, Salso, Tirso; Gardas ezers. Toponīmi: Umbrija, Ligūrija, Venēcija, Spēcija, Ostija, Paduja.

Lielbritānijā upes: Temza, Stora, Jara, Jūra, Vaja, Tisa, Speja, Ūza, Īdena, Dona. Salas: Kolla, Rama, Malla, Solasa, Rata rags. Pilsētas: *Vīka*, Pūla.

Luksemburgā upes: Mozele un Sīra. Pilsēta: *Vilca*.

Nīderlandē upes: Tīra-Reina, Māsa, Vāla, Aude. Pilsētas: Grova, Bērtā, Asena, Osa, Emmena, Ommena, Ermelo, Gauda, Vordena, Udena.

Norvēģijā upes: Glomma un Logena. Pilsētas: Mosa, Brīnē, Kangere, Stērene.

Polijā upes: Odra, Vārta, Obra, Visla, Nīda, Ina, Drava, Nera, Noteca, Velena, Slupja, Paslenka, Lina, Pisa, Obuļa, Elka, Bedža, Vepša un Sana. Pilsētas: Suvalki, *Bejava*, Novgarda, Cediņa, Svece, Bogatiņa, Sanoka u.c.

Portugālē upes: Dana, Alva, Zezeri, Sadu. Pilsētas: Mora, *Leitija*, Braga, Saviša un Nica.

Rumānijā upes: Donava, Mureša, Timiša, Motru, Olta, Vedja, Putna, Pruta, Nera, Bircava un Tisa. Pilsētas: *Baja*, Deleni, Vulkani, Galaca; *Leťjas sala*.

Somijā upes: Tana, Torne, Ounasjoki. Pilsētas: Īlo, Ivalo, Vāsa, Popi, Kerava, Verkausa, Jūka un Kūmu.

Spānijā upes: Sila, Sinka un Turija. Pilsētas: *Vīka*, Tūja, Masa, Olota un Lugo.

Šveicē upes: Emme, Inna, Jauna, Tīra, Tesa, Āre, Zilere un Nekere. Pilsētas: Bīle, Valsa, Vāzene un divas Kūras.

Ungārijā upes: Donava, Zala, Mūra, Drava, Tisa, Kāpoša, Takta un Šēda. Pilsētas: Toroņa, Berzence, Baka, *Baja*, Veiti, Tata, *Mora*, Papa, Pakša, *Vāca* un Villāņa.

Vācijas upes: Tīra-Reina, *Laba*-Elba, Nekāra, Mozele, Lāna, Maina, Līpa, Okere, Leine, Vezera, Izāra, Varnova, Tollenzē, Mulda, Cēra, Ore, Ilme, Ilze, Zāle, Nūte, Ālande un Piene. Pilsētas: Trīra, Halle, Lēne, Prēca, Ilcene, Barte, Vārene, Citava u.c.

Zviedrijā upes: Torne, Ūme, Klāra un Lūle; Stūršena ezers. Toponīmi: Upsala, Jūsdāle, Serna un Mūtala u.c.

Turcijā upes: Porsūka, Simava, Marica, Lēnidže, Murata, Kūra, Tigra, Karasu u.c. Pilsētas: Izniķa, Geive, Gemliķa, Troja, Simava, Čala, Izmira, Milēta, Migla, Isparta, Ilgina, Saiteli, Bartina, Eregli, Zīle, Sirmene, Rize, Ezine, Čankiri un Babeski.

Krievijā upes: Jana, Omolona, Vijatka, *Heta*, Bureja, Amūra, *Oba*, Irtiša, Viļuja, Aldana, Vitima, Jeņiseja, Volga, Kama, *Oka* (2), Daugava, Meža, *Lovate*, Dona, Seima, Pečora, *Laba*, *Urupa*, Kuma. Toponīmi: Valdajs, Altajs u.c.

Pirmbaltu valoda - indoeiropiešu valodu saimes pamats

Plašās Eiropas teritorijās arheologi ir atklājuši tā sauktās sorotaptu kultūras pēdas. Šo kultūru pēc daudzu pazīmju kopuma atzīst par tuvu baltiskajai. Kopīga ir ne tikai mirušo kremēšana un pelnu apglabāšana urnās, bet pat rakstu zīmes. Francijā pie Glozēlas atrastais, bet "zinātnieku" nobēdzinātais akmens, kura vecumu lēš uz 15 000-17 000 gadu un uz kuru redzamas daudzas baltu rakstu zīmes, ir attiecināms vienīgi uz sorotaptu kultūru. Vienlaikus rakstu zīmes uz tā dod papildu liecību par sorotaptu baltiskumu. Tātad, ciktāl zinātne ir spējusi ieskatīties pagātnē, tik ir kļuvis redzams, ka Eiropas senāko kultūras slāni veidojuši pirmbalti.

Rakstu zīmju līdzība un izplatība dod ieskatu pirmbaltu tautu apdzīvotajos reģionos un tautu migrācijā. Hetu-pelasgu kultūras uzplaukuma laiks varētu aptuveni sakrist ar pirmbaltu dalīšanos ziemeļu un dienvidu baltos. Baltu rakstu zīmes ir lietotas Krētas salā varbūt pat 3000. g. pr.m.ē. Pilnīgāks un labāk saglabājies ir tirēnu alfabēts. Tirēni pēc izcelsmes būtu pieskaitāmi ziemeļbaltiem, kas no Piekarpātiem pa Tiras (Dņestras) baseinu virzījās uz dienvidiem, kur Tiras grīvā uzbūvēja pilsētu Tīru, apguva kuģu būves un kuģošanas māku. Aktīvas ekonomiskās darbības un vairošanās rezultātā Tiras baseins kļuva pārapsēdīts, un tirēni devās jūrā, lai veidotu kolonijas. Pirmo Vidusjūras austrumu krastā nodibināja Tiras koloniju, ko arī nosauca par Tīru. Tālāk uz ziemeļiem nodibināja Sīdonas koloniju. Pašus kolonistus viņu sarkanīgā ziemeļnieciskā iedeguma dēļ grieķi nosauca par "purpurā ģērbtajiem" – fenīķiešiem. Šie fenīķieši, nostiprinājušies līdzās tolaik vēl baltiskajiem kanaāniešiem, drīz vien dibināja jaunu koloniju Āfrikas ziemeļos – Kartāgu. Baltiskie tirēni caur Gibraltāru devās pat pāri Atlantijas okeānam. ASV Viskonsinas štatā ir atrasts akmens, kurā iekalta seno tirēnu (vienalga, fenīķiešu vai etrusku) burtiem rakstīta informācija.

Vēsture apstiprina faktu, ka baltiskie tirēni apzinājās savu radniecību. Kartāgas un Etrūrijas balti prata ar apvienotiem spēkiem pretoties kā grieķu, tā latīņu agresijai. Tas turpinājās līdz pat pūniešu karu beigām, kad romieši beidzot guva uzvaru pār Kartāgu un etruskiem, bet Maķedonijas Aleksandrs jau daudz agrāk bija sagrāvis un izpostījis Tīru Vidusjūras austrumu krastā. Tikai Melnās jūras Tīra palika baltu-trāķiešu rokās ar pārtraukumiem līdz pat m.ē. 6. gs.

Ja salīdzinām grieķu un itāļu valodu, nākas konstatēt, ka baltu valodas ietekme grieķu valodā nav tik liela kā itāļu valodā. Tas arī saprotams, jo ahājieši Peloponēsas un Tesālijas pussalas iekaroja pēc Teras vulkāna eksplozijas un Santorinas salas nogrimšanas 1275. g. pr.m.ē. Pēc katastrofas un sekojošām epidēmijām vietējo iedzīvotāju skaits bija tiklīdz samazinājies, ka iebrukušo grieķu skaits 2-3 reizes pārsniedza izdzīvojušo pelasgu skaitu. Toties Apenīnu pussalas etruski un umbri veidoja vairāk nekā pusi no pussalas iedzīvotāju skaita, un viņu rindas epizodiski papildināja no ziemeļiem iebrūkošie balti. Tāpēc itāļu valodā baltu iespaids ir tik liels, ka pašā romanizācijas metropolē valoda ir baltiskāka nekā provincēs Francijā vai Rumānijā, kur baltu valodas tiešo iespaidu atšķaidīja galli un ģermāņi.

Gallu karu vēsturē ir epizodes, kurās galli sadarbojas ar etruskiem un umbriem. Tas izskaidrojams ar to, ka gallu karaspēkā bija ievērojama daļa Rietumeiropas baltu – tuvu etrusku un umbru radnieku. Bet militārā komanda "Šķelt!", no kuras pretinieki dzirdēja tikai "Kelt!" kļuva par gallu-baltu apvienoto spēku otro vārdu "kelti".

Kelti un ģermāņu tautību veidošanās nav gluži vienlaicīga, bet paralēla. Tagadējā Francijā pie Alēzijas senie balti saskarsmē ar kādu tautu, varbūt baskiem, pārkāpa nacionālās tīrības principu, un ap 9. gs. pr.m.ē. sāka veidoties gallu tauta ar jaunu valodu un jauktas kultūras pazīmēm. Pēc pāris gadsimtiem jaunā tauta jau piepilda Mozeles, Tīras-Reinas un Donavas augšteces baseinus, no sākuma miermīlīgi izvietojoties mazāk apdzīvotās vietās. Vēlāk, pieaugot skaitā un spēkā, galli kļūst agresīvi, tiecas pēc hegemonijas pār kaimiņiem un kļūst par ļoti nozīmīgiem indoeiropiešu tautu kokteiļa maisītājiem. 600. g. pr.m.ē. galli iebrūk Apenīnu pussalā, 500. g. pr.m.ē. viņi ir jau Skotijā, tad Īrijā, bet 3. gs., grieķu atsisti, tie caur Trāķiju dodas uz Mazāziju un, sīriešu Antioha sakauti, atvelkas uz Lielbritāniju, ko pārvērš par Galatiju. Rietumos viņu ceļš ved uz Ibērijas pussalu. Gallu dēļ Rietumeiropas baltu atliekas atkāpjas uz Alpiem, Karpātiem vai uz Prūsiju. Daļēji asimilētie balti ģermanizējās. Gutoņi jeb goti valodas ziņā vēl ir diezgan tuvi baltiem. Gallu dēļ viņi sākotnēji arī apmetās blakus prūšiem. Baltu rakstību viņi ir zaudējuši un pārmantojuši gallu burtus, kurus vēlāk savā gotu alfabētā attīstīja līdz pilnībai. Tomēr arī viņi, tāpat kā citas ģermāņu tautības, ir īslaicīga parādība t.s. indoeiropiešu tautu kopībā. Kā tautība goti izzūd, bet no galliem mantotais viņu alfabēts kļūst par vācu tautas īpašumu.

Zīmīgi, ka vecās ģermāņu valodas ir tuvākas baltu valodām nekā jauno tautu valodas. Baltu valoda ir izejas bāze indoeiropiešu valodu saimē.

Citādi veidojušās baltu un slāvu valodu attiecības. Vēsturnieki dažreiz plāpā par slāvu valodu un pat krievu valodu vēsturiski nepārskatāmos laikos. Bet krievu senvēstures pētnieki prof. Toporovs un Ivanovs godprātīgi atzīst patiesību, ka krievu valoda ir radusies no baltu valodas nomajiem dialektiem. Tā ir viena no visjaunākajām valodām t.s. indoeiropiešu valodu saimē. Vienlaikus tā ir bagāta ne tikai ar baltisko vārdu fondu un gramatisko uzbūvi, bet arī ar aizguvumiem no skitu-irāņu un grieķu valodām. Valodas pielietošanas apjoms un teritoriālā izplatība nav tās vecuma

rādītāji, jo jaunas tautas savā sākotnējā attīstībā piedzīvo "demogrāfiskos sprādzienus", kas laika gaitā noplok un atgriežas normālas atražošanas ritmā. Var sacīt, ka angļu valoda vēl joprojām izplatās uz "demogrāfiskā sprādziena" triecienviļņa, jo sevišķi Austrālijā, ASV un Kanādā, kur nepārtraukti turpinās tautu migrācija un sajaukšanās. Tā ir kļuvusi par baltu esperanto valodu. Sarežģītās vārdu formas un komplicētā gramatiskā uzbūve tajā ir vienkāršota līdz iespēju robežai, bet **vārdu saknes lielā vairumā joprojām baltiskas**. Baltisko valodas pamatu iznīcināt nav izdevies ne gallu, ne latīņu, ne sakšu iekarotājiem, kuru veikumu dažkārt varētu pat uzskatīt par iedzīvotāju sastāva nomaiņu.

Īpaša un ļoti komplicēta vēsture ir dienvidbaltiem. Vistālāk uz dienvidiem dzīvojuši ir kanaānieši – tauta, kura apdzīvoja Palestīnu vēl pirms tirēnu ierašanās. Pēc 5. Mozus grāmatas liecības, **"tie Dievu pielūdza uz augstiem kalniem un pakalniem un zem katra zaļa koka"**, bet arī plaši nodarbojās ar maģiju, kālab iebrūkošajiem izraēliešiem tiek dota atļauja īstenot cilvēces vēsturē pirmoreiz fiksēto genocīdu (5. Moz., 7, 1-5; 12, 2-3; 20, 11-15; 20, 16-18). Tādā kārtā tika iznīcināta un semitizēta kanaāniešu tauta, bet fenīkiešus, kas varbūt bija daļēji semitizēti, līdz ar Tīras pilsētu iznīcināja Maķedonijas Aleksandrs. Semītu genocīda dzirnāvās pakāpeniski samala arī hetu tautu, kas daļēji glābās frīģiešu un trāķiešu vidū. Lai saglabātu savu pārākumu uz jūras, grieķi ap frīģiešu un trāķiešu zemēm iespējamās ostu vietās dibināja savas kolonijas. No sauszemes hetu, frīģiešu un trāķiešu tautu dzīvo spēku centīgi drupināja šumeri, asīrieši, babilonieši, persieši, grieķi, galli, romieši un, visbeidzot, turki. Tik drūma ir Mazāzijas baltu tautu vēsture.

Otrpus Dardaneliem trāķiešu un daku tautas spēja noturēties ilgāk. Trāķieši laiku pa laikam lika nodrebēt Grieķijai un Romai. Taču no gadījuma uz gadījumu, kamēr romieši neatlaidīgi plānoja impērijas paplašināšanu. Trajāns savā otrajā mēģinājumā iekaroja Dakiju, kuru no otras puses nemiīgi apdraudēja ģermāņu tautas. Uzsāktu Dakijas romanizāciju pārtrauca ģermāņu iebrukums, kas tomēr neapturēja pašu romanizācijas procesu. Dakiem par labu nenāca arī huņņu iebrukums, un visa rezultātā Dakijas vietā tapa Rumānija – lepnākais romanizācijas piemineklis Eiropā.

Daku un trāķiešu pārpalikums sevi apliecināja baltiskās heruļu tautas vadībā, tā spēja izturēt daudzus karus uz nemierīgās Romas impērijas robežas un pat piedalījās šīs impērijas sagraušanā.

Pēc vācu vēsturnieka fon Rūtenberga informācijas, pēc neveiksmīgas sadursmes ar langobardiem heruļi pameta Melnās jūras piekrasti un Donavas lejteces baseinu un devās uz ziemeļiem. Domājams, ka Lietuvas aukštāiši ir tie paši heruļi. Kāda mazāka grupa no viņiem devusies Meklenburgas virzienā un ar verļu vārdu pastāvējuši līdz pat m.ē. 16. gs., kad galīgi asimilējušies vācu tautā. Vēl 16. gs. pie Dancigas pastāvēja prāva kuršu kolonija. Jādomā, ka obri arī bija palikuši savā senajā mītnes zemē, jo 1237. gadā kolonizācijas nolūkā Obrā tiek uzbūvēts cicerstiešu klosteris. 13. gs. topošās Vācijas ziemeļaustrumu apgabalos vēl ir desmitiem venedu ciemu un daži poliski novadi. Redzams, ka daļa baltisko venedu nav gribējuši iekļauties venedu-sarmatu kokteilī un kļūt par slāviem, tāpēc devušies uz brīvām vietām rietumos. Acīmredzot tādā pašā nolūkā venedi ieradās Kurzemē, kur nav atstājuši nekādas liecības par piederību pie slāvu tautas, un arī pie Cēsīm, kur tie pārcēlās vēlāk, **nekāds slāvu iespaids nav jūtams**. Diezgan liela venedu kopa pār Alpiem nonāca Venēcijas (vēlāk – Venēcijas) apgabalā, kur kā ziemeļbaltu piedeva izkusa itāļu tautu kokteilī. Vēl kāda daļa nonāca Bretaņas pussalā.

Piekarpatos un Vislas baseinā no Karpatu venediem un ienākušajiem dienvidbaltu, skitu-irāņu un grieķu jauktiem – sarmatiem izveidojās strauji augoša rietumslāvu tauta, kas, izmantojot gotu lielvalsts sabrukumu un apstākli, ka līdz ar gotiem uz rietumiem aizgāja krietna daļa baltu-galindu, 5.m.ē. gs. caur baltu zemēm iebruka Ilmeņa telpā, bet no Donas baseina, bēgot no huņņiem, baltu ziemeļaustrumu teritorijās iebruka ar venediem nesajauktie sarmati, kas jau tā bija trīskārši jauktie. "Sarmata" lietuviešu valodā nozīmē – kauns. Slāvi un sarmati kopīgi arī paveica savu tīri baltisko senču iznīcināšanas kauna darbu.

Līdz pat šim laikam galvenās atšķirības slāvu tautu valodās ir atkarīgas no rietumslāvu un sarmatu valodu proporcijām tajās. Dienvidslāvu un ungāru valodā var konstatēt arī daku iespaidu.

Krievu valoda netapa uzreiz. Rietumslāvu kolonizētajā Ilmeņa telpā izveidojās Novgorodas kņaziste ar zināmu iekšējo demokrātiju un plaukstošu ekonomiku. Darbojās labiešu vecāko padome – veče, kurā vecākie jeb veči izlēma aktuālos kņazistes dzīves jautājumus. Kņaza vara kļuva nozīmīga tikai karadarbības laikā, gluži kā baltu militārajās demokrātijās. Ar nenovīdību uz Novgorodas panākumiem raudzījās Maskavas kņazs Ivans III, kurš uzbruka Novgorodai un sarīkoja tās iedzīvotāju masveida izkaušanu. **Šāds genocīds varēja notikt tikai uz etniska pamata**. Maskaviešiem Novgorodas iedzīvotāji šķita pārāk baltiski rietumslāvi, bet austrumos atlikušie galindu vīrieši bija iznīcināti, viņu sievas un bērnus padarot par vergiem. Tam pašam vajadzēja notikt arī rietumos. No tā laika visā Eiropā maskavieši iemantoja "moskaļu" vārdu, kas ir sinonīms bandītismam un lopiskumam. Un līdz pat šai dienai Maskava nav spējusi piedāvāt pasaulei neko citu kā vien politisko bandītismu.

Salīdzinoši neliels ir somu valodas iespaids uz t.s. indoeiropiešu valodām. Tās iespaids kaut cik jūtams Skandināvijā, kamēr no baltu valodas somi ir vairāk aizguvuši, nekā tai devuši. Jau 1. gs. beigās Plīnijs Vecākais Vislas labajā krastā konstatē sarmatus un venedus dzīvojam blakus. Bet Ptolemajs 2. gs. beigās tur blakus konstatē prāvu somu apmetni. Un 253. gadā Voluziāns sakauj vandaļu, somu, galindu un venedu apvienoto karaspēku. Tātad, apzinoties Romas spēku, mūsu senči stratēģiski plānoja cīņu pret to. Tika veidota tautu apvienība, un no Romas vistālāk dzīvojošajiem somiem jau savlaicīgi tika atļauts izveidot atbalsta bāzes sabiedroto teritorijā. Šis karagājieni beidzās neveiksmīgi, un nākamajā, kas notika 269. gadā, piedalās gan dažas baltu un ģermāņu tautas, bet ne vairs somi. Tātad **somu ilgstoša uzturēšanās Eiropas vidienē ir vēsturnieku maldi**. Un viņu valodas iespaids indoeiropiešu valodu kokteilī ir pavisam nenozīmīgs.

Sanskritu varētu uzskatīt par persiešu ietekmētu dienvidbaltu valodu, un tā ietekmi uz Eiropas tā saukto indoeiropiešu valodu veidošanos neapstiprina nekādi vēsturiski fakti. Vai ir lingvistiski fakti? Piemēram, sanskrita un grieķu valodas atbilstes? **Te tikai jāizslēdz grieķu aizguvumi no baltu valodas!** Kas tad iznāks?

Tātad nonāksim pie rezultāta, ka visas "Eiropas indoeiropiešu" valodas ir radušās uz baltu valodas bāzes daudzslāņainā mijiedarbībā ar irāņu, grieķu un citu jūras tautu valodām.

Ja pieņemsim, ka grieķu valoda nāk no indoeiropiešu pirmvalodas kodola, tad nāksies atbildēt uz jautājumu; **kā gan pašā valodas kodolā varēja izveidoties tik liela valodas atšķirība?** Vai nav daudz ticamāk, ka tā vairāk aizguvusi no baltu valodas un tomēr saglabājusi savas valodas īpašo fondu, kas no sākumiem nav "indoeiropieisks"? Uzdevums nav viegls. Lai to pierādītu, grieķu valoda jāattīra no baltiskajām ietekmēm, no trākiešu-frīgiešu un, visbeidzot, no pelasgu valodas ietekmēm, jo šīs ietekmes piešķir grieķu valodai tās "indoeiropieisko" raksturu.

P. S. Kas attiecas uz etrusku izcelsmi, tad viņi var būt arī hetu tautas atzars, kas Etrūrjā ieradās vēl pirms tirēniem. Tirēnu jūra savu nosaukumu varēja mantot no fenīkiešiem tirēnu kolonijā Sardīnijā un Korsikā. Tomēr no visai trūcīgā etrusku vārdu materiāla var atrast specifiski ziemeļbaltiskus vārdus, kas attiecībā uz tik dziļu senatni ne nu ko īsti pierāda, ne apgāž.

Eiropas valodu aizmetņi baltu pirmvalodā

Starp baltu valodām par senāko uzskata senprūšu valodu. Daļēji tas tā ir, kaut gan arī lietuviešu un latviešu valodā ir saglabāties liels vienlīdz senu vārdu fonds. Saglabāto senprūšu vārdu fonds ir visai trūcīgs un dažreiz var būt arī neprecīzs. Šoreiz gribu apskatīt daļu no tiem, apmēram 150 senprūšu vārdus, kuri minēti P.U.Dini grāmatā "Baltu valodas" un kuri Eiropas valodniekiem ir šķituši gana labi saglabāti, ticami un lietojami.

Senprūšu valodā var saskatīt gan romāņu, gan ģermāņu, gan slāvu valodu aizmetņus. Seno baltu lietošanā ir bijis ārkārtīgi bagātīgs vārdu fonds, daudz dažādu provinciālismu, daudz homonīmu, kas radās, tautām attālinoties plašā apdzīvotajā reģionā. Vienas un tās pašas saknes vārdi dažādos reģionos ieguva atšķirīgu pielietojumu. Kalnu rajonos un jūras salās veidojās savrupi dialekti, kuru radniecību joprojām apstiprināja liels vienādo un ļoti līdzīgo vārdu daudzums.

Gramatisko formu ziņā, šķiet, ir valdījusi liela brīvība. Vārdu konstrukcijas bieži ir garas un smagnējas. Piemēram: lietuviski – "apsistoti", malēniski – "apsastotīs", latviski – "apstāties". Vai lietuviski – "nusišauti", malēniski – "nūzašautīs", latviski – "nošauties". Vēl lietuviski – "rytryt", malēniski – "reitureitā", latviski – "rīt no rīta". Cits piemērs: prūši mūli nosaukuši par "veloblundi". Nav gluži skaidrs, vai šis sugu jauktenis nosaukts par spalvaino vai velna jaukteni – blandoņu-vazaņķi. Skaidrs ir tikai tas, ka prūši sugu sajaukšanu vērtējuši negatīvi. Vēl piemērs: lai radītu vārda "dangus" – debesis ģenitīva formu, vārda saknei tiek pievienota par to krietni garāka izskaņa; "dangnenissis" – debesu. Sarežģītās vārdu formas jau pašas par sevi provocēja uz vienkāršojumu radīšanu un zināmos ārējos apstākļos veicināja jaunu valodu veidošanos.

Iepriekš teikto apstiprina šādi vērojumi: no prūšu vārda "angurgis" – "zutis" nav šķīrušies itāļi. Viņiem "angue" nozīmē "čūska", bet "anguilla" – "zutis". Arī krievu "ugorj" cēlies no tā paša prūšu zuša. Prūšu "asilis" un itāļu "asino" savstarpēji uzrāda lielāku radniecību nekā jebkurš no šiem vārdiem ar latviešu "ēzeli". Prūšu "dantis" – zobs un latīņu "dantas", tāpat prūšu "deivs" un latīņu "deus" arī šķiet tuvāki nekā prūšu un pārējo baltu attiecīgie vārdi. Bet prūšu vārds "dukti" – "meita" ir kļuvis par izejmateriālu slāvu vārdam "doč". Ja prūši saka: "esignāsi" – "lai svētīts", tad redzams, ka no šī prūšu "signāsi" ir radīts vācu "segnen" – svētīt. Pārējie balti šo vārdu aizmirsuši. Prūšu "garbis" – "kalns" slāviem kļuvis par kupri – "gorb" un kalnu – "gora". Prūšu "genno" – "sievieta" itāļiem kļuvusi par "il sesso gentile" – par daiļo dzimumu. Senprūšu sveiciens "kaile" – "vesels!" visplašāko pielietojumu guva vācu valodā "heil!"... Taču, ja prūsis saka "koite" – "gribi", tad slāvu "hoķeķ" tam ir tuvāks nekā attiecīgie citu baltu vārdi. Arī prūšu "īlo" – "īlens" ir jau gandrīz gatavs krievu "šilo". Toties prūšu "labbingis" ir izauklējis ģermānisku izskaņu, kamēr "labonahe" – tāds pats labulītis izskan gandrīz somiski. Prūšu gulta "lasto" ir gandrīz tāda pati kā tohāru "lesto". Bet no prūšu "limtvei" – lauzt slāvi ir izveidojuši savu "lomakļ". Prūšu "medhios" – "vidus" sasaucas ar itāļu "medio" – "vidus", bet prūšu vārds "menšon" – "miesas" pēc vācu izpratnes ir pats cilvēks – "der Menš". Te ģermāņu un Urālos dzīvojošo mūsu viedokli sakrīt. Arī viņiem "mansī" ir "cilvēks". Prūšu svētdiena "nadele" kļūva par slāvu "nedēļa". Prūšu "nage" – "kāja" slāviem kļuvusi "noga", bet baltiem šis vārds nozīmē tikai nagu. Prūšu "naute" – "vajadzība" ģermāņiem kļuvusi par "noti", bet obriem par "nūti". Prūšu "nozī" – "deguns" patīk itāļiem "naso" un slāviem "nos", kamēr citās baltu valodās "nozī" nozīmē tikai nāsi. No prūšu "nīkoite" – "negribi" izveidots slāvu "ne hočeš". Kuilēnu prūši sauc par "parstian", bet cūciņu par "svintian", un no pēdējās slāvi izaudzinājuši "savu" cūku – "sviņja". No prūšu vārdiem "nossen" un "nause" – mūsu ir radīts slāvu "naš". Prūšu "postāsei" – "kļūsi" ir pamatā slāvu "postaņeš". Bet prūšu "retenīkan" – "pestītājs" ir pamatā vācu "der Retter" un "grīkas" – "grēks", abi kopā liecina, ka garīgo terminoloģiju baltiem nevajadzēja ne no viena aizņemties... No prūšu "rīhi" – "varens" ir cēlies vācu "Reich". Prūšu vārds "sallīban" – "sadzīve" atklāj, ka vācu dzīve – "das leben" ir cēlusies no prūšu dzīves "līban". No prūšu zoss – "sansī" ir radusies vācu zoss "die Gans". Bet prūšu sēklu – "semen" lieto vienlīdz romāņi un slāvi. Prūšu "sīrnis" – "stīrna" pie poļiem kļuvusi "sarna", bet prūšu "siunos" – "dēls" pārtapis par "sin" – "dēls" visu slāvu izpratnē. Ja prūsis ir "skellānts" – "vainīgs", tad itālis "scellerato" – "noziedzīgs". Ja prūšu priekškaramā atslēga ir "somukis", tad krieviem tā ir "zamok".

Bet audēju prūši sauc par "tuckori", jo viņš ietūca – iepresē audu diegus velku korē. Tā kā pirmie audēji dzīvoja Priekškaukāzā, tad prūši viņus nosauca par tuckoriem – tohāriem. Pirmatnējām stellēm nebija ķemmlādes, tāpēc audu diegus burtiski ietūcīja velku korē ar rokā turētu ķemmīti. Tāpēc arī pie slāviem aust nozīmē tikai tkaķ.

"Vaissei" – "zināt", šis prūšu vārds ir pamatā tādas pašas nozīmes vācu vārdam "wissen". Tāpat prūšu "virst" – "kļūst" ir kļuvis par pamatu vācu vārdam "werden", bet obru "vords" ir pamatā vācu "das Wort". Vēl varētu minēt prūšu "vijrs" – vīrs, kas ir tas pats itāļu "vir", kurš palaikam esot vīrišķīgs – "virile", ko pārējie balti uzskatītu tikai par "vīreli". Bet prūšu "vangan" – "beigas" ir palicis beigās. Itāļi tā sauc "lāpstu", bet balti, ja kādam pienāk beigas, saka: "Tam ar lāpstu" pa dibenu!"

Ja šādu valodu salīdzināšanu izdarītu, izejot no lietuviešu valodas vai malēniešu dialekta, iespajds par baltu valodu kā Eiropas valodu pirmamatu tikai nostiprinātos, bet daudzām Eiropas "kultūras valodām" pietrūktu sava oriģināl-vārdu fonda. Baltiem nav žēl, ka Eiropas tautas lieto mūsu senču vārdu bagātības. Lietotie vārdi jau tiek uzspodrināti un nav lemti pazušanai. Daudz jaunāk ir tas, ka baltu tautas no to valodas mantinieku puses tiek apdraudētas un tiek pat plānota baltu tautu iznīcināšana, tās izklīdinot un tēvzemē palikušos asimilējot. Baltu postīšanas process jau ir spēkā. Tas ir labi un vispusīgi izplānots. Tas tiek slēpts aiz globalizācijas lozungiem, bet visu laiku ir jūtama "komisāru" modrība un pūles nepieļaut šī noziedzīgā procesa apturēšanu. Dzīvosim – redzēsim.

Eiropas valodu aizmetņi ziemeļbaltu valodā

Baltu (sorotaptu) pirmvalodas vārdus iespējams restaurēt, apvienojot senprūšu, lietuviešu, kuršu un malēniešu seno vārdu fondus. Latviešu rakstu valodā to palicis salīdzinoši maz, taču tie rakstu valodas vārdi, kas sakrīt ar romāņu, ģermāņu vai slāvu aizguvumiem, noteikti pieskaitāmi baltu pirmvalodas fondam. Protams, tur nevar ieskaitīt moderno terminoloģiju.

Šobrīd par izejas materiālu ņemsim ziemeļbaltu vārdus, kurus saglabājuši malēnieši. Ja latvieši saka "bet", angļi "bat", tad malēnieši saka "abet", un vācieši – "aber". Kā angļu tā vācu aizguvumiem pamatā stāv baltu vārds. Malēnieši tirgošanos sauc par "andeli", bet vācieši saka "handeln" – "tirgoties". Pēc veciem standartiem "andele" būtu vācu barbarisms latviešu valodā. Tomēr ziemeļbalti venedi un obri "andelēja" jau tad, kad vācu valodas nemaz nebija, un "andelēšana" malēniešu valodā iekļaujas tikpat organiski kā "dīdelēšana", "beidelēšana" vai "gavilēšana". No malēniešu "bordas" izaugusi poļu "broda", krievu "boroda" un vācu "der Bart". Bet no "bosa" malēnieša radies "bosij" slāvs. No malēniešu "brouvēt" radies vācu "brauen", bet no "brouža" – die "Brauerai". Toties no malēniešu "buteles" slāviem iznākusi "butilka", no malēniešu "beņķa" vāciešiem iznācis die "bank" – "sols", bet malēniešu "būda" arī viņiem palikusi die "Bude". No malēniešu "broutes" vāciešiem iznākusi die "Braut", bet viņas "blūze" tā arī palikusi die "Bluse", arī itāļiem "blusa" un slāviem "bluza".

No malēniešu "cilvaka" slāvi izmocijuši "čeloveku", bet no malēniešu "diel" – dēļ slāvi radījuši "dļa" – "priekš". Kas malēniešiem ir "durs", to angļi sauc "dor", bet, ja malēnietim vajag "dūmot", tad krievam "dumaķ". Malēnieši stiepli sauc par "droti", bet vācieši – der "Draht", segu malēnieši sauc par "deķi", no kā radies vācu die "Decke". Nedomāsim, ka malēnieši neprata segties, pirms radās vācu valoda un tauta. Malēnieši saka gan "lobok", gan "elet". Pēdējo saglabājuši itāļi – "eletto" – labākais. Kas malēnietim "golva", tas krievam "golova", bet kas malēniešiem "spice", tas itālim "apice". Kas malēnietim "gotavs", tas krievam "gotov". Kas malēnietim "itis", tas etruskam "ita", bet kas malēnietim "dīna", tas etruskam "tin".

Malēniešu nebēdnis – "prokvasts" pie slāviem kļuvis par "prahvostu". Malēnieši jau aizvēsturē mācēja "priesti" – vērpt, bet slāvi iemācījās "prjaski". Malēnieši visu centās riktēt un darīt "riktīgi", un vācieši aizguva "richtig". Malēnieši riteni sauca par "rotu", itāļi – "ruota", bet mazu ritenīti – "rotella". Bet malēniešu "rosa" tīrā veidā iepatikusies krieviem – "rosa". Kas malēniešiem "rouda", tas slāviem – "ruda", bet malēniskie "rogi" – "ragi" slāviskoti kļuva "roga". Bet no malēniešu "roumes" – "telpas" vācieši ieguva labu daļu savas dzīves telpas – der Lebens – "raum". No malēniešu "rūkas" radās slāvu "ruka", bet no "rupuča" – krupja poļi izveidoja savu "ropuhu". Malēniešu "sirps" – "serp", "sīrs" – "sir" slāviskoti gandrīz bez izmaiņām. Malēniskā "skode" – "zaudējums" vāciskota – der "Schaden" – "zaudējums", bet itāliiski "scadere" – pasliktināties. Kas malēnietim "smeķīgs", arī vācietim "schmeckig", bet kas malēnietim "smārs", tas polim "smar", malēniešu "smiere" vāciskota kļuvusi die "Schmiere". Malēniešu "sols", itāļu "sole" un slāvu "solj" komentārus neprasa. Kas malēnietim "spraus" – "veselīgs", tas krievam "ispravnij" – kārtībā. Malēnieši rakstvedi sauc par "skreiveli", bet itāļi saka "scrivere" – rakstīt. Malēnieši koka zaru dakšas sauc – "sekumi", bet itāļiem "secume" nozīmē nokaltušus zarus. Malēnietim "šļuka" – "malks", vāciski "Schluck" – "malks". Malēnieši saputotas ziepes sauc par "šoumi", bet itāļi – "schiuma". Malēnieši par "šmugulēšanūs" sauc prastu krāpšanos, bet vāciešiem "schmuggeln" nozīmē nodarbošanos ar kontrabandu, Malēniski "prosts" – "vienkāršs" visai vienkārši pārvērsts par krievu "prostoi" – "vienkāršs". Malēniešu "šmuce" – "kauns, netīrība" vācietim ir tikai der "Schmutz" – "netīrumi, dubļi". Malēniešu "štor-me" – "brāzma" slāviem kļuvusi par "štor", bet ģermāņiem der "Sturm" – "vētra". Ja malēnieši "štopē" – "bāž", tad itāļi "stoppare" – „aizbāž ausis", bet vācieši "stopfen" den Mund – "aizbāž muti". "Štrams" malēnietis arī vācietim līksies brašs, bet malēniešu "terīne" būs tā pati māla bļoda, ko itāļi sauc "terrina". Malēniešu "telverķis", slāvu "tarelka" un vācu die "Teller" – visi nāk no senās baltu saknes. Malēniešu "touce" slāvu debesīs palikusi par "tuču", bet viņu "torba" arī pie poļiem palikusi "torba". Malēniešu "toragu" – "biezpienu" slāvi samīcījuši "tvorogā", bet no malēniešu "tupeles" viņiem iznākusi "tufļa". Malēniešu "veinu" visatzinīgāk pieņēmuši vācieši – der "Wein", bet itāļi un slāvi pabrūvējuši "vino". Bet galvenais malēniskais "vords" ir palicis arī par vācu das "Wort". Malēniešu "volgums" ir pārvērsts slāvu "vlagā", bet malēniešu upe "volga" nav tāpēc mainījusi savu mūžseno nosaukumu. Malēniešu "voverīti" poļi nosaukuši par "vieviorku". Skaidrs, ka jaunās tautas nespēja apgūt visu seno baltu gudrību un vārdu fondu, tāpēc malēniešu vārds "zinot" slāviem ir tikai "znaķ" un "zinošanas" tikai "znaņije". Bet seno baltu, tanī skaitā arī ziemeļbaltu zupu strēbdami un valodu locīdami, izauguši gan itāļi – "zuppa", vācieši – die "Suppe" un slāvi "sup". Laikam jau visiem kopīga ir **vecā baltu valodas zupas bļoda**, ko itāļi visai godīgi līdz šai dienai sauc par "zupieru".

Tuvums un tālums slāvu un ģermāņu valodās

Šīs salīdzinoši jaunās valodas ir attīstījušās diezgan attālinātos reģionos. Ģermāņu valodas veidojās līdzās gallu valodai Rietumromas impērijā un daļēji brīvajā Rietumeiropā. Slāvu valodas veidojās Dienvidaustrumu Eiropā un Karpatos. Tajās vairāk jūtams grieķu un irāņu iespaids no Austrumromas un vēlāk Bizantijas impērijas, kamēr ģermāņu valodās vairāk jūtams romāņu un gallu iespaids.

Zem visa tā ir pirmslāvu valodas plašā bāze un vārdu izejmateriāls. Tā, ka salīdzinot baltu valodas un jebkuru jaunās Eiropas valodu, mēs tajās atradīsim visplašāko kopīgo vārdu fondu. Bet, ja salīdzināsim slāvu un ģermāņu valodas, tad atšķirība ir visai izteikta. Protams, jebkurā tādā salīdzināšanā jāatsakās no jauno laiku terminoloģijas, kas visai Eiropai atkal ir kopīga.

Ir visai interesanti aplūkot vārdus, kas ir kopīgi, piemēram, vācu un krievu valodā. Tie nav jauno laiku aizguvumi. To nav arī sevišķi daudz. Toties tie krasi izceļas pārējā vācu un krievu valodas vārdu fonda vidū.

Romas impērija pārvaldīja plašas teritorijas ne jau ar Romas pilsoņu spēku. Labi, ja to pietika komandieru amatiem. Leģionāru masu veidoja kaimiņtautu gūstekņi un brīvprātīgie algotņi. Raibajam leģiona sastāvam tomēr bija nepieciešams savstarpēji saprasties. Nav zināms, vai leģionam bija savas specifiskas vārdnīcas, bet, ka tas nav izslēgts, to mēs tūlīt redzēsim. Lai pakļautu brīvās baltu tautas, karam pret tām tika aicināti trīskāršie baltu, grieķu, irāņu jaukتهji – sarmati austrumos un gallu ģermāņu tautības rietumos. No baltiem varbūt leģionos dienēja umbru un etrusku tautu pakļautais atlikums. Tāpēc baltu vārdi Romas leģiona žargonā nedominē.

Toties vācu-krievu kopīgie vārdi labi atbilst tā laika un apstākļu vajadzībām.

1. Militārie jēdzieni

Karogs – die Flagge – flag, (vēl jau vāciešiem ir die Fahne un krieviem – znamja).

Lāpa – die Fackel – fakel – arī krieviem.

Forma – die Form – forma – arī krieviem.

Uzbrukums – die Attacke – ataka – tāpat.

Trieciens – der Sturm – šturms – vienādi.

Mērķis – das Ziel – ceļ – arī krieviem.

Robeža – die Grenze – grāņa – arī tāpat.

Mēģinājums – die Probe – proba – vienādi.

Sods – die Strafe – štrafe – arī tāpat.

Varonīgs – heroisch - geroičeskij – arī krieviem.

2. Vajadzīgu lietu nosaukumi

Siksna – der Riemen – remens krieviem – gluži tāpat.

Skārda sprādze – das Blech – blaha – arī tāpat.

Šņore – die Schnur – šnurs – sakrīt precīzi.

Nauda – der Groschen – groši – arī krieviem.

Šalle – der Schal – šaļ – arī krieviem.

3. Sadzīvisko lietu nosaukumi

Ciemiņš – der Gast – gosk – arī krieviem.

Rupjš cilvēks – der Grobian – grubijan – tāpat.

Tēvs – der Papa – papa (šajos apstākļos vācieši nelieto "der Vater").

Krēsls – der Stuhl – stul – abiem tāpat.

Šķīvis – der Teller – tarelka – arī krieviem.

Salāti – der Salat – salat – abās valodās.

Korķis – der Propfen – propka – visai līdzīgi.

Arklis – der Pflug – plug – abās valodās.

Kūdra – der Torf – torf – arī krieviski.

Grunts – der Grund – grunt – gluži tāpat.

Maisīt – mischen – mešaļ – arī krieviski.

Gāze – das Gas – gas;

Elks – das Idol – idol – arī krieviski.

Blusa – der Floh – bloha, bīstama kā mēra izplatītāja, arī Romas leģiona vārdnīcā nevarēja palikt bez ievēribas kā kopējas lietošanas vārds...

Šāda tālu un ļoti atšķirīgu valodu tuvība tā laika militāro un militāri sadzīvisko terminu jomā apstiprina patiesību, ka slāvu un ģermāņu tautu veidošanās procesā jau Romas impērijas varenības laikā un jo vairāk pēc tās sabrukuma īpašu lomu spēlēja bijušie Romas leģionu komandieri, kas ar sakauto leģionu bandām steigās veidot pirmo un kņazu valstiņas bijušo baltu militāro demokrātiju robežās.

Pēc 1015. gada, kad 1. Romovi Nadravas provincē izpostīja rietumslāvu bonds Boļeslavs Dūšīgais, baltu savstarpējā koordinācija krasi pasliktinājās un 13. gs. izbeidzās pavisam. Līdz ar to bija izveidojušies visi vajadzīgie apstākļi, lai nomāktās un dezorganizētās baltu tautas tiktu pilnīgi pakļautas un asimilētas. Šajā procesā bijušo Romas patriciešu, leģiona komandieru, vēlāko bondu loma nav noliedzama.

Itāļu un latviešu valodas paralēles

A

abiturae – pieturēt – pieradināt
abrasione – apbrāzums – nobrāzums
accurato – akurāts – kārtīgs
acerbo – skārņš – skābs
acqua – akas ūdens – ūdens
acqua minerale – minerālūdens
acquadotto – ūdensdevējs – ūdensvads
acume – acīgums – acu asums
addio – ardievu
adunanca – sanāksšana
alga – alģe
alinea – koplīnijas – rindkopa
ancone – elkonis – alkuns
ancora – enkurs – ankurs
anguilla – zutis – angurgis – ungurs
anormale – nenormāls – nanormāls
apice – spice – špice – galotne
appendere – piekārt – izkāries; vēders – *penders*
appie – apakšā, pie-pakājē (etr.saīsin.)
applausi – applaukšķināšana
applicare – aplikt
aramento – arums – aršana
arare – art, aratore – arājs
aria – āriene – ārija – gaiss
armata – armija, *armonia* – harmonija
aroma – aromāts – smarža
arpa – arfa – arpa
asino – ēzelis - asilis (pr.)
aspro – skarbs, ass, *ascia* – ascirvis (etr. saīs.)
ascrivere – pieskribelēt – skreivelēt
assedio – apsēdums – aplenkums
assodare – padarīt stipru – asu darīt
assortire – sazortēt – šķirot
atleta – atlēts
attacco – uzbrukums – ataka (liet.)
attivare – aktivizēt
aurora – austra – rīta blāzma
avvincere – apķert – apvīties

B

badile – lāpsta – badamreiks
balcone – balkons
balla – balle – baķis – ķīpa
ballata – ballēšanās – dejošana – (2) balāde
bambino – bebītis, *bimbo* – puisēns
banco – beņķis – sols
bandito – bandīts
barba – bārda
barca –barka, *barcone* – barža, liellaiva
benda – binde – pārsējs
benevolente – labvēlīgs
bietola – biete
biondo – blonds – gaišmatains
blatta – prusaks – blakts
blusa – blūze
bomba – bumba
bordo – borts
botte – vote – vāte – muca
bottiglia – pudele – butele
bravura – meistarība, drosme, bravūra
bruna – brunete – tumšmate

budino – pudiņš
bue – bullis

C

calce – kaļķis, *calcare* – kaļķu
calendario – kalendārs
camello – kamielis
canale – kanāls
canapa – kaņepes
carico – krava
carovana – karavāna
carpa – karpa
casco – kaska – bruņu cepure
caserma – kazarma
cassa – kaste – lāde
cavolo – kāposti
cedro – ciedrs
cella – celle
centro – centrs
cerimonia – ceremonija
ciabattino – čabatu meistars – kurpnieks
cicala – cikāde
ciclo – cikls
cifra – cipars
cinico – ciniķis
cipolla – sīpols
cipresso – ciprese
circo – cirks
cupola – kupols
ciuffo – čupa – čupra – matu cekuls
colle – kalns – kolls – paugurs
collo – kakls – koklis
colosso – koloss – milzenis
coltura – kultūra
comandante – komandants – komandieris
comando – komanda – pavēle – (2) grupa
comico – komisks – jocīgs
commedia – kumēdiņi – joku luga
controllo – kontrole
contratto – kontrakts – līgums
copia – kopija
coro – koris
corona – kronis – vainags
coronare – kronēt
corso – kurss
cortina – aizkars – oizkorts
così – kozi – ko, zin – varbūt tā
crampo – krampji
crema – kreima – krējums
creta – krīts – māli
crisi – krīze – lēkme
cristallo – kristāls
croce – krusts
cronico – hronisks
cucciolo – kucēns
cuculo – dzeguze – kūkotāja
cumulo – kamols – kaudze – guba
cupola – kupols

D

dalia – dālija
dama – dāma
danza – dancis – deja
danzare – dancot
dare – dot

data – datums
demonio – dēmons
destino – dēstījums, liktenis
devoto – dievbijīgs, dievišķīgs
Dio – Dievs
di – diena
diamante – dimants
dialetto – dialekts
Dio sa – Dievs sazin (etr. saīsin.)
disco – disks
dispari – nepāra
distanza – distance – atstatums
divano – dīvāns
divino – dievišķīgs
dozzina – ducis
donare – dāvināt
dono – devums
dote – pūrs (līg.)
doppiare – dubultoti – dublēt
dramma – drāma
due – divi
duplicare – dubultot – dublēt
duello – duelis – divkauja
dorso – dirsa
dosso – mugurpuse

E

egoista – egoists
elegante – eleganti – smalki
elmo – čelma – ķivere
eletto – labākais – izvēlēts (*elet* – labāk malēniski)
energia – enerģija
epidemia – epidēmija
episodio – epizode
ermellino – sermulis
esca – ēsma
edito – izdots – publicēts
esemplare – eksemplārs
essenza – esība – būtība – esence
estratto – izvilkums – ekstrakts

F

falso – falšs – maldinošs
fantasia – iztēle – fantāzija – iedomu lidojums
fata – feja – burve
fatto – fakts
favola – fabula – pasaka
fieno – siens
figura – figūra
fiume – straume – upe
fluido – plūstošs – tekošs
fodera – odere – padrēbe
folla – pūlis – drūzma
fondamento – pudumente – pamats
fontana – strūkļa – fontāns
formale – formāls
foro – forums
fronte – pierē – priekšpuse
fumo – dūmi
furia – dusmas – fūrija – nikna sieva

G

gallo – gailis
gallina – vista
galletto – gailēns

galoppo – galops – aulēkši
galoscia – galoša – kolaša
garante – garants – galvotājs
gas – gāze
genio – ģēnijs
giardino – dārzs – garda (liet.)
giovane – jauns – juvenas (liet.)
gita – apgaita – pastaiga
gozzo – guza
grana – grauds
grandioso – grandiozs
grazioso – graciozs
grappa – drappe – degvīns – droppe
grippe – gripa
gruppo – grupa
guai – vai

H

hall – halle – liela zāle I

I

iddea – ideja
idiota – idiots
idra – hidra
iena – hiēna
igneo – ugunīgs
illegale – nelegāls – neatļauts
illusione – ilūzija – šķitums
imitare – atdarināt – imitēt
immateriale – nemateriāls
immersione – iemērkšana – iegremdēšana
immorale – amorāls – izlaidies
immortalita – nemirstība
impalare – dzīt pāļus
impero – impērija
impersonale – bezpersonisks
inkanalatura – kanalizācija
inkasso – iekasējums – ienākums
incivilito – civilizēts
inerte – inerts
inerzia – inerce
inesausto – neizsausēts – neizsmelts
insalata – salāti
innato – iedzimts – ģimts – ieņemts
insediare – iesēdināt – iecelt amatā
instabilita – nestabilitāte
intensivo – intensīvs
interessante – interesants
interrare – ierakt – iezemot
intervallo – intervāls
intrigante – intrigants
invidia – nenovīdība
istinto – instinkts
ironia – ironija – izsmieklis
strumento – instruments – rīks
irreale – nereāls
isola – sala – sola
isolato – izolēts – īsolots – atsevišķs

L

lacca – laka
labirinto – labirints
lacconico – lakonisks – īss
laico – laicīgs – pasaulīgs
lampada – lampa – lukturis

lava – lava
lavata – skalošana – mazgāšana (Lovate)
lavina – lavīna
lebbra – lepra
leggenda – leģenda
lene – lēns – liegs
leone – lauva
liana – liāna
leopardo – leopardis
letargo – letarģija
lilla – ceriņi
lila – zilie
linea – līnija
lino – lini
lista – liste – saraksts
logico – loģisks
luccio – līdaka – lucka
lumaka – gliemezis – glumaka
lupino – lupīna

M

macchinista – mašīnists
macero – mērcēts – linu mārks
magia – maģija
madre, made – māte, mamma – māmiņa
magnetico – magnētisks
maniera – maniere – paraža
mantello – mētelis – mantels
manto – mantija
manovra – manevri
marca, marco – marka
margarita – margrietiņa
marmo – marmors
massa – masa
massaggio – masāža
massimo – maksimāls
mastice – mastika
matematica – matemātika
melassa – melase – sīrups
me – mani (etr.)
mellone – melone
melone – arbūzs
meridiano – pusdienas
meridione – dienvidi
mensis, mese – mēnesis
metallo – metāls
metodo – metode – veids – paņēmiens
micia – mince – kaķenīte
micio – kaķītis
mimica – mīmika
minimo – minimāls – mazākais
minuto – minūte
mio – mans
mira – mērķis (šaušanai)
mirto – mirte
missione – misija – sūtība
mistico – mistiks
mito – mīts – leģenda
moda – mode
modello – modelis
mola – molejs – malējs, dzirnakmens
molo – mols
moneta – monēta
moralita – morāle – tikumība
monotono – vientonīgs – monotons

morto – miris
mortale – mirstīgs
mosca – muša – moška
motivo – motīvs – iemesls
mulino – maltuve – dzirnavas
mulatto – mulāts
mulo – mūlis
murare – mūrēt
muro – mūris – mūra siena
musa – mūza
muscolo – muskulis
museo – muzejs
musica – mūzika
muto – mēms – uz mutes kritis

N

nafta – nafta – mazuts
narciso – narcise
narice – nāss
naso – nāsis – deguns
naturale – dabisks – naturāls
nazionale – nacionāls – tautisks
negligente – neglīts – nolaidīgs
negro – nēģeris
nervo – nervs
neutrale – neitrāls
nervoso – nervozs
normale – normāls
notte – nakte – nakts
novembre – novembris
nulla – nekas – nulle
numero – numurs – skaitlis – cipars

O

oasi – oāze
oboe – oboja
obbligato – obligāti
oceano – okeāns
ocra – okers – okra
oleandro – oleandrs
olio – eļļa
oliva – olīve
operare – operēt
organico – organisks
orgia – orgija
ostrica – austere
ossido – oksīds
ottentoto – hotentots
ottica – optika
ottobre – oktobris
ovale – ovāls
ovatta – vatte
ozono – ozons

P

pacca – pļauka – pačka
pacco – paka – sainis
pagano – pagāns
palma – palma
palo – pālis – stabs
palude – applūdusi vieta – purvs
pancia – pūcis – vēders
panico – panika
pantera – pantera
papa – papa – tēvs

parassita – parazīts
parrucca – parūka
passivo – pasīvs
pausa – pauze
pavone – pāvs
paziente – pacietīgs, (2) pacients
pece – piķis
pedale – pedālis
pedata – nopēdīts – pēdu nospiedumi
pedone – pēdotājs – gājējs
pellicano – pelikāns
penisola – pussala – pussola
pensione – pensija
pepe – pipari – pipri
perdono – piedošana
perla – pērle
perfetto – perfekts – pilnīgs
pernottare – pārnakšot
persona – persona
perversione – izviršana – perversija
pessimismo – pesimisms
pianetta – planēta
piazza – placis – laukums
piceo – piķa – darvas
picco – piķis – smaile
pie – kāja – pēda – pāda – piede
pigmento – pigments
pino – pīnija – priede
pinguino – pingvīns
pioppo – papele
pipa – pīpe
pipare – pīpēt
piramide – piramīda
planare – planēt
polo – pils
polare – polārs
plauso – aplausi
polso – pulss
polvere – putekļi – pulveris
pompa – pumpis – sūknis
ponce – punšs
poppa – pupi – krūtis
poro – pora
posizione – pozīcija – stāvoklis
prassi – prasme – prakse
prima – pirms
pratica – prakse – pieredze
preciso – precīzs – noteikts
primo – pirmais
primola – primula
pro – par
processo – process
prodotto – produkts
prognosi – prognoze – paredzējums
prova – prove – pārbaude
provato – provēts – pārbaudīts
provincia – province
publico – publika
provocativo – provokatīvs – izaicinošs
pula – pelus – pelavas
pulsare – pulsēt
pulitura – pulitūra
puntino – punktiņš
puntuale – punktuāls – akurāts

pustola – strutu oliņa – pūstola
putrido – sapuvis – satrūdējis (etr. saīsin.)

Q

quadratura – kvadrātūra

R

rada – reids – raida
raccomandare – rekomendēt – ieteikt
radicale – radikāls – konsekvents – noteikts
rado – rets – rats
rampa – rampa
randa – mala – rante
rapporto – raports – ziņojums
razza – rase – cilts
reale – īsts – reāls
regolare – regulēt – ierobežot – noteikt
rendita – rente
reseda – rezēda
residenza – rezidence – dzīvesvieta
restaurare – restaurēt
ricavere – pārrakt – rakt vēlreiz (etr. saīsin.)
ricadere – kā kādreiz – no jauna
rima – rīme – atskaņa
rimato – rīmēts – ar atskaņām
rimontare – remontēt
rifresco – atfrišināšana – atspirdzinājums
riprovato – pārprovēts – pārbaudīts
rischioso – riskants – bīstams
riserva – rezerve
risultato – rezultāts – iznākums
ritmo – ritms
rito – rīts – rituāls
romanzo – romance
rosa – roze
rossigno – rozīgs – iesarkans
rotazione – rotācija – griešanās
ruota – rats
rotella – ritenītis
rubino – rubīns
rullo – rullis – veltnis
rullare – rullēt
runa – rūna

S

sabotare – sabotēt – kaitēt
salone, sala – zāle
sale – sals
salare – sāļt
salso, salino – sāļts
saliem – sālstrauks
salva – zalve – salūts
santo, san – svēts
sandalo – sandale
sapone – ziepes
satana – sātans
satollo, sazio – sātīgs – paēdis
scadere – skādēt – pasliktināt – skodēt
scandalo – skandāls - šķandals – piedauzība
scarlattina – šarlaks – skarlatīna
scarno – kārns – novājējis
scarpa – kurpe – korpe
scetticismo – skepticisms
scellerato – noziedzīgs – skēlants (prūs.)
scheletro – skelets

schiaiva – verdzene – sieva
schiuma – šūme – putas – šoume
scialle – šalle
sciacallo – šakālis
sciame – saime – spiets
scuola – skola – skūla
scrivere – skreivelēt – rakstīt
scultura – skulptūra – tēls
secco – sauss
seccume – nokaltuši zari – koka dakšas
sede – sēdekļis – rezidence
sedere – sēdēt
sedia – sēdekļis – krēsls
sedimento – nosēdumi
sega – zāģis
segnalare – signalizēt
segnale – signāls
segunte – sekojošais – nākamais
sei – seši
sesto – sestais
seler – selerija
semenza, seme – sēkla
senape – sinepes
senile – senīgs – vecīgs
seniore – vecākais
sera – vakars
serata – novakars (pasērst, pavakarēt)
serra – sēre – aizsprosts
sicuro – ziķerīgs – drošs
sette – septiņi
settimo – septītais
sillaba – zilbe
simbolo – simbols
sirena – sirēna
siroppo – sīrups
situazione – situācija – stāvoklis – apstākļi
slitta – slieces – kamanas
sole – saule
solata – saulpošanās
solare – saules
soldato – zaldāts
soma – nasta – pauna – soma
sopprimere – sapresēt
sonda – zonde
sorta – zorte – šķirne
spato – špats
spaziare – špacierēt – klaiņot
specolo – spogulis
spione, spia – spiegs
spiare – spiegot
spionare – izsekot
spira – spirāle – vīne
spirale – spirālveida
spoppare – atņemt no pupa
spruzzare, sprizzare – apspricēt – apslacīt
spumante – putojošs
sputare – spļaut
stabile – stabils
stabilita – stabilitāte
stadio – stadija – stadions
stalla – stallis – kūts
stalliere – stallja puisis
stampa – prese – stampa
stampare – štampt – iespiest – presēt – štancēt
stanga – kārts – stanga (aizkariem)

stante – stāvošs
stanotte – šonakt
stasera – šovakar
stato – stāvoklis
statua – statuja
stilla – pile
statuto – statūti – nolikums
stazione – stacija – pietura
steppa – stepe
storione – store
strika – strīpa – līnija – svītra
striato – strīpains – rievots
stridere – strīdēties – sprēgāt
stringare – stingri savilkt – sasiet
strippare – pārēsties – stipri pārēsties (etr. saīsin.)
studio – studēšana
strullo – truls – muļķīgs
stupido – tups – muļķīgs
succiare – sūkāt – zīst
sudore – sviedri
suo – savs
suola – zole
suolare – pazolēt
svitare – atvītnēt – noskrūvēt

T

tabella – tabele – tabula
talco – talkš
talento – talants
tappare – aiztapot – aizkorķēt
tappo – tapa – spunde – korķis
tastare – taustīt
tasca – taša – kabata
tasto – tauste – taustīšana
tastone(i) – taustoties
tattica – taktika
tacca – tase
teatro – teātris
teiera – tējkanna
tema – tēma
teocrazia – teokrātija
teoria – teorija
terazzo – terase – balkons
terrina – terīne – māla bļoda
teritorio – teritorija
testo – teksts
tifo – tīfs
tigre – tīģeris
tinto – tintīgs – krāsots
tipo – tips
tiranno – tirāns – varmāka
titano – titāns
tirolese – tiroliešu
titolo – tituls
toiletta – tolete – tualetes galds
tono – tonis
tonno – tuncis
torneo – turnīrs
toro – taurs – bullis
torre – tornis
torta – torte
torso – rumpis – torss
transporto – pārvietošana – transports
tre – treis – trīs
trepido – drebošs – trīcošs

triangolo – trīsstūris – trejgolis
trillo – treļļi – trilleris
trono – tronis
tu – tu
tuo – tavs
tulipano – tulpe
tundra – tundra

U

ulivo – olīvkoks
uno – viens
uno solo – viens vienīgais
urna – urna

V

valeriana – baldriāns
vallo – valnis
vandalico – vandalisks
vampiro – vampīrs
vaso – pods – vāze
vecchia – vecene – veča
vecchio – vecs
vello – villa – vilna
velloso – vilnains
vena – vēna
vento – vējš
ventilare – vējot – ventilēt
vernice – pernica – laka
versione – versija
vertize – virsotne – galotne
veterano – vecs – vetušas (liet.)
viato – vecs – vītis
vibrazione – vibrācija – trīcēšana
villosa – villains
vincita – vinnests
vino – vīns
Vīne – Vindobona – vīna dabūtava
viola – violets – (2) vijolīte – (3) vijole
violeto – vijolēts
virilita – vīrišķība
vivo – dzīvs – givas (liet.)
volere – vēlēties
volonta – vaļa – griba
vornito – vēmas – vēmiens
vortice – vērpata – virpulis
vulcano – vulkāns
vilta – viltus – zemiskums
vinto – vinnēts – uzvarēts

Z

zaffiro – safīrs
zenit – zenīts
zibellino – sabulis
zinco – cinks
zona – zona
zuccheri – cukurs
zuppa – zupa
zupiera – zupas bļoda
zuppo – izmircis – zupīgs

Ko latvietim atklāj itāļu valoda?

Lai arī latviešu valoda šķietami uzrāda mazāk līdzības ar itāļu valodu nekā lietuviešu valoda, kopīgo sakņu abās valodās ir uzkrītoši daudz. Var pat pamanīt kopīgas latviešu-itāļu vārdu konstrukcijas no pirmslatīņu laikiem, kad valoda nebija iežogota gramatikas likumu žņaugos. Savā ziņā itāļu valodā ir saglabājusies aizvēstures gramatiskā brīvība. Un ne tikai. Itāļu valoda glabā diezgan daudz no mūsu brāļu tautu umbru un etrusku vārdu fonda, kas gan savietots kopā ar grieķu un citu jūras tautu vārdiem. Protams, ir jūtama itāļu valodas atkarība arī no impēriskās latīņu valodas gramatikas, kas savā laikā spēlēja tādu kā valodu salējuma veidņu lomu. Un tomēr impērijas valoda nekļuva par tautas valodu.

Visinteresantāk ir salīdzināt vārdu fondu no dziļas aizvēstures. Piemēram, dzīvnieku nosaukumus: *camello* – kameļis, *leone* – lauva, *ermellino* – sermulis, *tigre* – tīģeris, *toro* – taurs, *gazella* – gazele, *carpa* – karpa, *tonno* – tuncis, *pellicano* – pelikāns, *pinguino* – pingvīns, *pavone* – pāvs. Vai arī: *sole* – saule, *mese*, *mensis* – mēnesis, *Dio* – Dievs, *satana* – sātans, *papa* – papa – papus, *mamma* – māmiņa, *poppa* – pupi – krūtis, *bambino* – bebītis, *budino* – pudīnš, *bruna* – brunete, *barba* – bārda, *blusa* – blūze, *pedata* – nopēdēts, *naso* – deguns – nāsis, *pancia* – puncis – vēders.

Var salīdzināt arī agrīno militāro terminoloģiju: *armata* – armija, *rada* – reids, *manovra* – manevri, *gruppo* – grupa, *regolare* – regulārs, *spione*, *spia* – spiegs, *picco* – pīķis – smaile, *rapporto* – raports – ziņojums, *riserva* – rezerve u.tml.

Var salīdzināt vārdus, kuri nozīmīgi saimniecībā: *arare* – art, *bietola* – biete, *calce* – kalķis, *canapa* – kaņepes, *creta* – krīts – māli, *marmo* – marmors, *mellone* – melone, *mulino* – maltuve, *murare* – mūrēt, *muro* – mūris, *palo* – pālis, *pece* – piķis, *rabarbaro* – rabarbers, *ruota* – rats, *rotella* – ritenītis, *ruzzo* – rullis – veltnis, *sale* – sāls, *stalla* – stallis – kūts, *teiera* – tējkanna, *zupiera* – zupas bļoda, *suola* – zole, *terrina* – terīne – māla bļoda, *tapo* – tapa – spunde, *vaso* – pods – vāze, *vello* – villa – vilna, *vino* – vīns, *zinco* – cinks.

Itāļu vārdu fonda veidošana šķiet gluži baltiska. Piemēram, lietuvieši no vārda *ožis* – āzis atvasina vārdu *ožka* – kaza, bet itāļi no vārda *gallo* – gailis atvasina vārdu *gallina* – vista un *galletto* – gailēns; tāpat no vārda *gatto* – kaķis atvasina *gatta* – kaķe un *gattino* – kaķēns – kaķītis. Pēdējā gadījumā arī latviešu un itāļu vārdu atvasināšanas modeļi sakrīt. Arī *rima* – rīme un *rimato* – rīmēts vai *negligente* – neglīts – nolaidīgs uzrāda vienādu atvasināšanas veidu. Jāatzīmē, ka lietuviešu un itāļu valodā var atrast vēl vairāk radniecības...

Kā redzam, latīniskā Romas impērija, kas veica seno baltu tautu iznīcināšanu un asimilāciju, šo uzdevumu visvājāk ir izpildījusi tieši Itālijā. Itāļu valodu gandrīz vēl mūsdienās var pieskaitīt pie senajām baltu valodām.

Visādā ziņā neviena no Eiropas valodām nav saglabājusi tik daudz līdzības ar senajām baltu valodām. Apzinoties šo neapšaubāmo patiesību, valodniekiem būtu jāņem vērā, ka tie vārdi, kuri vēl šodien ir atrodam latviešu, lietuviešu, senprūšu un itāļu valodā, nekādi nevar būt baltu valodu aizguvumi no ģermāņiem, slāviem vai pat citām romāņu tautām.

Reizi par visām reizēm ir jāpārvar melīgā pasaka par baltu "ciltīm", kas patiesībā ir visvecākās tautas Eiropā. Itāļu valoda ir brīnišķīgs līdzeklis vēsturnieku noziedzīgo melu atklāšanai. Ja nu dienvidbaltu tautas nekad nav eksistējušas, ar ko gan izskaidrojams tāds baltisko vārdu sakņu daudzums itāļu valodā? Ja izslēdzam umbrus, etruskus, tirēnus un šardenus, no kurienes tad baltu vārdu fonds ienāca Itālijā?

Vēl vairāk – melu vēsture baltiskos venedus sauc par slāviem, bet vandaļus pieskaita pie ģermāņiem, tātad arī tie nevarēja baltu vārdu fondu aiznest uz Itāliju. Bet kas to izdarīja? Vēstures viltotāji ir melojuši tik aizrautīgi, ka paši sevi iedzinuši stūrī. **Oficiālā vēsture neuzrāda nekādu iespēju baltu "cilšu" un itāļu valodas kontaktiem.** Var pat konstatēt tieksmi noliegt arī pašlaik baltu apdzīvoto teritoriju baltiskumu. Līdz ar to baltu tautas ir pārvērstas par vēsturisku niecību, ko pilnīgi izslēdz baltiskā itāļu valodas bāze. Itāļu valoda kā bijusī Romas impērijas valoda uzskatāmi pierāda baltu tautu izplatību senajā Eiropā un to līdzdalību visos Eiropas kultūras attīstības procesos. Jau sen ir laiks atjaunot taisnīgumu un patiesību vēstures zinātnē un valodniecībā.

Ko atklāj itāļu un ziemeļbaltu kontaktvārdi?

Meklējot itāļu un latviešu valodu kontaktus, vispirms mēs atklājām, ka saknē tuvo vārdu abās valodās ir ļoti daudz – ne mazāk par tūkstoti. Otrkārt, mums nākas ievērot, ka lielākā daļa itāļu-latviešu kontaktvārdu pieder pie zemgaļu dialekta, bet mazākā daļa no tiem ir tuvāki latgaļu-obru vai malēniešu izloksnei. Uzskatāmības labad apkoposim kādu daļu no itāļu-obru kontaktvārdiem: *accurato* – akurāts, *ancora* – ankurs, *ancone* – alkuns, *anormale* – nanormāls, *apice* – spice, *arpa* – arpa, *assortire* – sazortēti, *badile* – badamīs, *lopsta*, *bomba* – bomba, *bumba*, *botte* – vote, muca, *bottiglia* – butele, *canapa* – kaņepes, *ciabattino* – čabatnīks, čību maisters, *ciuffo* – čupa, motu čupris, *cortina* – oizkorts, oizkars, *crampo* – krampji, *creta* – kreits, *cumulo* – komuls, *cupola* – kupols, *danzare* – dancoti, *Dio sa* – Dīvs, sazin, *dī* – dīna, *notte* – nakte, *duello* – duels, *elet* – elet, lobok, *falso* – falšs, naeists, *folla* – pouls, drouzma, *fondamento* – pudumente, *grappa* – droppe, šņabs, *hall* – halle, *innato* – īnamts, īdzimts, *isola* – sola, *isolato* – īsolots, īzolēts, *laico* – laicīgs, *lavata* – lovate, skološana, mozgošana, *lino* – lini, *lista* – liste, *luccio* – lucka, leidaka, *lumaca* – glumaka, plikis glīmezs, *mamma* – mammiņa, *mantello* – mantels, *mosca* – moška, mousa, *mulino* – moltuve, *nervo* – nervs, *pacca* – plauka, pačka, *penisola* – pussola, *pie* – pāda, *rabarbaro* – rabarbers, *rado* – rats, reši, reti, *ruzzo* – rullis, *ruota* – rots, ritins, *satana* – sātans, *scandalo* – škandals, *scarlatina* – šarlaks, *scialle* – šalle, *scuola* – skūla, *scrivere* – skreivelēti, *soldato* – zoldats, *sorta* – zorte, *spaziare* – špacīrēti, *stupio* – tups, dumjš, *tabella* – tabele, *tasca* – taša, ķeša, *tasto* – tauste, *terrina* – terīne, tre – treis, *triangolo* – trejgolis, *valzer* – valcers, *vecchia* – veča, *villosa* – villains, *vinto* – vinnēts, *zuppa* – zupa u.t.t.

Nākas konstatēt, ka uz zemgaļu dialekta bāzes būvētās latviešu rakstu valodas tuvība ar itāļu valodu ir lielāka nekā izteikti ziemeļbaltiskās malēniešu (latgaļu-obru) valodas tuvība ar to pašu itāļu valodu. Zemgaļu-itāļu tuvo vārdu skaits vismaz reizes sešas pārsniedz obru-itāļu tuvo vārdu skaitu. Tas ir dabiski, jo zamu, žemaišu, zemgaļu apdzīvotais reģions sniedzās līdz Alpiem un viņu kontakti ar Itālijas tautām bija iespējami.

Etruski kā dienvidbaltisko hetu atzars bija tendēti saīsināt un apraut vārdus. Mūsu ventiņi acīmredzot cenšas saglabāt etrusku valodas stilu... Diez vai glabā kaut ko no vārdu saknēm? Bet nedaudzie saglabātie umbru vārdi uzrāda līdzību ar ziemeļbaltu valodu. Piemēram, tauta umbru valodā – *touta*. Tā kā laba daļa itāļu-latviešu tuvo vārdu uzrāda vairāk līdzības ar malēniešu vārdiem vai pat sakrīt ar tiem, tad rodas jautājums: vai šīs līdzības ir senās obru un umbru valodu tuvības atspulgs vai arī pašiem ziemeļbaltiem, obriem ir bijuši ilgstoši kontakti ar Itālijas baltiem? Balstoties uz oficiālo vēsturi, tas nav iespējams. Oficiālā vēsture par dienvidbaltu tautām vispār negrib runāt.

Daudz, ja vispār kaut kur piemin hetu tautas, pelasgus, umbrus, ligūrus vai ibērus. Bet par viņu valodu un piederību pie vienas nācijas nav runas... Ziemeļbalti, obru tauta jau pārtautota par avāriem. Tā nu oficiālajā vēsturē nav vietas ne umbriem, ne obriem. Palikusi tikai vēstures lieciniece itāļu valoda ar lielu daudzumu baltisku vārdu sakņu, kuras pieder vēl joprojām dzīvajām baltu tautām un to valodu dialektiem.

Tā kā es pats sevi pieskaitu pie dzīvajiem obriem, tad fakts, ka Latvijas vidusskolās vēstures stundās tiek mācīts, ka obri – tauta, kas spēcīgi pretojās slāvu ekspansijai, esot bijuši "avāri", liek paziņot, ka vēstures zinātne Latvijā ir nonākusi "avārijas" stāvoklī. Tā ir vēstures avārija uz valodniecības klints. Ar baltu vārdiem pārbagātā itāļu valoda prasa revidēt seno laiku un viduslaiku vēstures kursu Latvijas skolām.

Viduseiropas baltu tauta obri

Pirmo vēsti par obru tautu guvu no burtnieku mutvārdu vēstures stāsta. Nezin no kurienes pēc Pietālavas novada pakļaušanas krievu kņaziem tur ieradusies liela un kareivīga baltu tautas kopa, kas atkarojusi krieviem pakļauto Tālavas teritoriju. Paši sevi viņi saukuši par obriem. Pārvietojušies zirgu divjūgu ratos, kas saukti par obrām. Šo ratu konstrukcija bijusi tāda, ka tiem nebija ne augšas, ne apakšas – tos varēja apgāzt un jūgt no jauna. Paši obri bijuši kareivīgi un lepni, bet ātri sajaukušies ar Tālavas latgaļiem. Pēc trim četrām paaudzēm viņus vairs nav bijis iespējams atšķirt no vietējiem latgaļiem. Viņiem bijuši savi burtnieki un rakstība mezglu un burtu rakstā.

Apstākļi, par kuru brīnījās paši vēsts glabātāji, ir: kā gan obru iebrukums būtu varējis notikt 15. gs. sākumā? Tas šķiet neticami vēlū, taču pirmie vēsts glabātāji uzsvēruši, ka tas noticis pēc krievu iebrukuma, nevis pēc pirmā slāvu caurgājiena 6. gs. sākumā, kad Ilmeņa telpā iebrukušie rietumslāvi izpostīja Tālavas austrumu teritorijas. Tātad obri no Pietālavas padzina krievus un palīdzēja atjaunot izpostīto Atzeli. Bet Pietālava ieguva Obrenes vārdu. Obru klātbūtni Tālavas austrumos apstiprina malēniešu izloksne, kas izplatīta Atzeles un Obrenes teritorijā. Šī "izloksne" sevī glabā visnenākās ziemeļbaltu valodas elementus.

Vēsturiskie apstiprinājumi obru tautas eksistencei paši devās rokās. M. Gimbutas grāmatas "Balti aizvēsturiskajos laikos" (93. lpp.) attēlota urna no Grabovas Starogardas apvidū, uz kuras attēloti obru rati. Tas pamudināja papētīt Polijas karti, kur atradu Vartas pieteku Obru, kuras baseinā varētu būt obru pirmdzimtene. Vēl līdz 12.-13. gs. daudzas Eiropas tautas tika identificētas pēc viņu dzīvesvietas. Piemēram, Ukeres baseinu apdzīvoja baltiskā ukru tauta, Tollenzē baseinu – kursiskā tollensu tauta. Varnovas baseinu sākotnēji apdzīvoja variņu tauta, kas vēlāk, sajaucoties ar obriem, tika pārdēvēti par Varnovas obriem (varoberi), bet Donavas pietekas Dravas baseinā izauga baltiskā dravēnu tauta. Vēlāk gallu un romiešu ekspansijas laikā baltu tautas bija spiestas pārvietoties, bet savus senos nosaukumus nezaudēja. Tas turpinājās arī pēc Romas sagrāves, kad attīstījās ģermāņu un slāvu agresivitāte. Obru dzimtenē Obras baseinā bija arī pilsētiņa Obra, kur tikai 1237. gadā cisterciešu ordenis uzbūvēja klosteri, kas arī paturēja Obras vārdu.

Mēģinot ievietot burtnieku stāstu par Obrenes atbrīvošanu hronoloģiski pareizā vietā, iespējams, šķiet, 6. gs. sākums, tomēr, ja sekojam tautu staigāšanai viduslaikos tagadējās Vācijas un Polijas teritorijā, tad nav izslēdzams burtnieku glabātais variants. Dr. Bernhards Zeiferts, attēlojot vācu kolonizācijas panākumus 12.-13. gs. rāda ainu, kurā pašā Vācijā vēl daudzskaitlīgi mīt baltu un slāvu tautas. Un līdz pat 14. gs. Vācijā nav pabeigta kristianizācija.

No Dr. Zeiferta informācijas var secināt, ka daļa venedu nav gribējuši sajaukties ar pie Vislas atnākušajiem sarmatiem un izšķīst "slāvu kokteilī". "Sarmata" lietuviski nozīmē "kauns". Sarmati ja tā bija baltu, irāņu un grieķu trīskārši jaukteņi. Negribēdami piedalīties tādos kauna darbos, daļa venedu devās tālu uz rietumiem, nonākot pie Dānijas un pat Bretaņas pussalā. Citi devās uz Venēcijas apgabalu, vēl citi nonāca Kurzemē un vēlāk Cēsīs, taču nekur aiz sevis neatstāja kādas "slāvu" pazīmes. Zeiferts aiz nezināšanas venedu apmetnes apzīmē par slāviskām. Arī Meklenburgu un Verlu, ko līdz pat 16. gs. apdzīvoja obri un verli – neapšaubāmi balti, viņš apzīmē par slāviskām. Tomēr tollensus, ukru un obrus viņš nesauc par slāviem, bet tikai nošķir no ģermāņiem. Tas nozīmē, ka vēl 13. gs. šīs baltu tautas nebija asimilētas un netika arī mērķtiecīgi iznīcinātas, bet tika saglabātas ģermāņu dzīvā spēka vairošanai.

Jādomā, ka obru asimilēšana ģermāņiem nepavisam neveicās un vācu firsti tāpēc rosināja viņu došanos uz austrumiem – uz radniecīgo baltu zemēm ar nolūku izmantot tos krievu kņazu agresijas apturēšanai. Tad pašu burtnieku apšaubītā vēsts par obru uzvaru pār krievu kņaziem tomēr ir pareiza, kaut arī dzīji slēpta, jo nedara godu ne vācu firstiem, ne krievu kņaziem.

Austrumos – tagadējās Krievijas teritorijā, kur obri dzīvoja blakus galindiem, viņiem tik ilgi izdzīvot laikam nebija lemts. Ka viņi dzīvojuši arī tur, par to liecina slāvu hronika "Pagājušo gadu vēsture". Tā ziņo, ka no austrumu puses "slāvu" zemē ienāca bulgāri un hazāri, un tālāk vēstī: "Tajā laikā bija vēl arī obri, šie obri karoja pret slāviem. Bija šie obri lieli augumā un prātā lepni, un Dievs viņus iznīcināja, nomira visi, nav vairs palicis neviena obra." Tātad, kad citas tautas ienāca, obri tur jau bija. Šie obri karoja pret slāviem tāpēc, ka slāvi spiedās obru zemēs. Acīmredzot pirmās

slāvu ekspansijas dalībniekus obri iznīcināja. lebrucēju līķu bija tik daudz, ka izcēlās mēris, kura rezultātā zemes pamatiedzīvotāji – obri izmira un viņu zemes kļuva slāviem par vieglu laupījumu.

Tāpat obri apdzīvoja ne tikai Varnovas un Obras baseinu, Vartas lejesteci, bet arī plašas teritorijas austrumos – Okas baseinu un Ilmeņa telpu ieskaitot. Tomēr rietumu teritorijās obru tauta saglabājās vismaz astoņus gadsimtus ilgāk nekā austrumos. Gan burtieku liecības, gan slāvu hronika obrus raksturo kā lepnu tautu. Šai lepņībai bija pamats. Obri apzinājās, ka viņi ir senākā tauta un tāpēc stingri sargāja savu "tāvu tāvu volūdu" un jaunās tautas uzskatīja par nožēlojamiem jaukteniņiem. Tādos pašos uzskatos bija arī "broļu tauta – laiši" – lietuvieši.

Zīmīgi, ka obri ir atļāvušies sajaukties tikai ar visvecāko baltu tautu locekļiem. Variņi, kas Jūlija Cēzara laikā apdzīvoja Baltijas jūras dienvidu krastu un Varnovas baseinu, ir tā pati tauta, ko pazīstam ar Tālavas latgaļu nosaukumu. Varnovas baseinā izveidojās Varnovas obru tauta (varoberi), bet Tālavas austrumu teritorijās Atzelē un Obrenē – malēnieši. Abos gadījumos ir notikusi variņu un obru sajaukšanās. Variņu aizvēsture ir tikpat sena kā hetu aizvēsture. Viņu ceļi ir bijuši paralēli jau tad, kad baltu tautas virzījās caur Indoķīnu. Vēl šodien par liecību seno baltu klātesamībai tur atrodam daudzus hidronīmus un toponīmus, kas apliecina variņu un hetu paralēlos ceļus.

Bet obri un variņi turpina dzīvot tālāviešos un malēniešos, tāpat kā senā brāļu tauta heti mūsu brāļu tautā leišos.

Pelasgu - umbru - obru - malēniešu valodu tilts no aizvēstures līdz mūsdienām

Jau agrā bērnībā dzirdēju burtieku mutvārdu tradīcijas vēsti par to, "ko mūsu volūda ir vussanoko nū vusom volūdum un nū viņas ir cielušos vusas jaunū tautu volūdās" (ka mūsu valoda ir vissenākā no visām valodām un no viņas ir cēlušās visas jauno tautu valodas). Šī tēze kaut kur nogrima manā apziņā līdz sirmam vecumam, kad nācās konstatēt skumjo patiesību, ka mūsu vēsture tiek ļaunprātīgi falsificēta nolūkā līdz galam iznīcināt pat atmiņas par vissenākajām baltās rases tautām. Nācās atcerēties bērnībā dzirdēto, kā arī pārbaudīt, vai dzirdētajam ir pienācīgs patiesības segums un to, ka pelasgu-umbru-obru-malēniešu valodu radniecība ir tuva, bet to izmaiņas no dziļas aizvēstures līdz mūsdienām visai niecīgas. Jāpiebilst gan, ka kopš 20. gs. otrās puses sakarā ar lauku dzīves panīkumu malēniešu izloksne zaudē savu senatnīgumu un arvien vairāk saplūst ar literāro valodu.

Tieši izteiktā senatnīguma dēļ caur malēniešu izloksni baltiskās izcelsmes toponīmi un hidronīmi ir visvieglāk un vislielākajā skaitā atpazīstami. Piemēram, Osumu upe Albānijā, Mōsas upe Beļģijā, Molas un Senvītas pilsētas turpat, čehu Ūsta pī Lobas un Līpas pilsētas, Sanas upe Dienvidslāvijā, otra Sana Polijā ar Sanokas pilsētu tās krastā, Molas, Volas, Dodonu un Kozanu pilsētas Grieķijā, Nōras un Mōjas upes un Kovas pilsēta Īrijā, Ombrones upe Itālijā, Ūzas, Jāras, Storas upes, Kollas un Mallas salas Lielbritānijā, Mozules, Sīras un Ūras upes Luksemburgā, Mōsas upe, Grovas, Bornes un Vordenas pilsētas Nīderlandē, Vardes, Būdes, Vosas, Odas, Mōsas pilsētas Norvēģijā, Odras, Vartas, Obras, Boberes un Bradas upes, Bogatiņas, Svecas, Opoles, Ilžas un Varkas pilsētas Polijā, Mōras pilsēta Portugālē, Mōtru, Oltecas, Oltas upes, Bajas, Brašovas, Motru un Bradas pilsētas Rumānijā, Tōrnes upe, Vāsas un Kūmu pilsētas Somijā, Mōras pilsēta Spānijā, Samošas upe, Madas, Soltas, Bajas, Pāpas, Bakas un Mōras pilsētas Ungārijā, Lānas, Leines, Līpas un Mozules upes, Leines, Vilcenes un Ukro pilsētas Vācijā, Tōrnes, Ūmes un Lūles upes un Omolas pilsēta Zviedrijā.

Arī Āzijā pelasgu-umbru-obru-malēniešu izcelsmes vārdus ir papildinām. Piemēram, Usuri, Burejas, Zejas, 2 Okas, Kotujas, Puras, Pečoras, Mežas, Volgas, Zušas, Upas, Pļavas, Donas, Omas, Tomas, Lovātes un Urupas upes, Momas ieleja un Valdaja augstiene Krievijā, Kaladanas upe, Palānas, Paānas un Tavojas pilsētas Birmā, Sonas un Šajokas upes, Silvāsas un Gunas pilsētas Indijā, Kolas upe, Gorganas, Ūgiņas, Polānas un Rejas pilsētas Irānā, Monas upe, Beidas, Gaidas un Sanas pilsētas Jemenā, Sanas un Kongas upes, Lompatas un Barajas pilsētas Kambodžā, Kōrlas pilsēta Ķīnā, Sanas, Palānas un Pakopas pilsētas Laosā, Lītānu upe Libānā, Ūrgolas un Tolas upes, Bajanās, Bajangolo un Bajanobo pilsētas Mongolijā, Kolvas pilsēta Pakistānā, Komās un Dūmas pilsētas Sīrijā, Munas upe, Lopburi un Čonburi pilsētas Taizemē, Trojas, Miglas un Ispārtas pilsētas Turcijā.

Āfrikā atrodam Sīvas, Mūtas un Tantas pilsētas Ēģiptē, Omas upi, Mōjales, Vorderas un Voldija pilsētas Etiopijā, Erōsas, Dumes, Komās upes, Obalas un Gunas pilsētas Kamerūnā, Brākas pilsētu Lībijā, Momas un Namunas pilsētas Mozambikā, Loporī upi, Tolo, Vaca, Opala, Kolle un Kalima pilsētas Kongo-Zairā, Lobo un Jārani upes, Sakalas pilsētu Kotdivuārā, Matamas un Lugas pilsētas. Senegālā, Īsokas pilsētu un Lufupas upi Zambijā un vareno DĀR robežupi Limpopo, kam ilgu laiku vārdamāsa bija mūsu Vaidaviņa, proti, senatnē tā saucās vienkārši par Opu vai Upi. Šo vārdu saglabāja pilsētiņa Ope (Ape), bet Opai pēc krievu laupītāju nestā posta Tolovas austrumos tika piešķirts vaidupes – Vaidavas vārds.

Dīvaini, ka no vissenākās aizvēstures saglabājušies baltiskie hidronīmi un toponīmi Āzijā un Āfrikā ir pašsaprotami malēniešu izloksnē un neprasa nekādus etimoloģijas skaidrojumus. Tas liecina, ka senajiem variņiem un obriem tēvu-tēvu valoda bija patiesi svēta un tādu viņi to nodeva gan varoberiem Varnovas baseinā Vācijā, gan malēniešiem krievu izpostītajos Tolovas austrumos.

Obru valodas elementi malēniešu izloksnē

Burtieku vēsts par obru palīdzību tālāviešiem ziņo arī par obru un tālāviešu sajaukšanos vienā tautā nedaudzu paaudžu laikā. Tas nozīmē, ka šīs abas bija ziemeļbaltu tautas ar ļoti līdzīgu valodu. Iespējams, ka tālāvieši bija tuvi to variņu radinieki, kuri vēl Jūlija Cēzara laikā apdzīvoja Baltijas jūras dienvidu piekrasti no Dānijas līdz Oderas baseinam. Vēl tagad Tālavas centrā atrodas Variņi – apdzīvota vieta, kas saglabājusi senas baltu tautas vārdu. Tūkstoš gadu vēlāk minētajā reģionā variņus vairs neatrodam, bet tur dzīvo Varnovas obri, kas acīmredzot ir variņu atlikuma

un no Obras baseina slāvu izspiesto obru pēcnācēji, kuri turpina dzīvot senajā variņu zemē – Varnovas upes baseinā. Tur m. ē. 6. gs. baltisko elementu pastiprina heruļu pēcnācēju verlu grupa, kas no Melnās jūras piekrastes atgriežas ziemeļbaltisko senču zemē. Tādā veidā Varnovas baseinā vēl 13. gs. ģermāņi nespēj asimilēt baltus. Līdzīga situācija ir arī Oderas vidustecē un Vartas lejastecē, kur joprojām dzīvo daudz obru un ukru tautības baltu. Ļoti iespējams, ka vācu firsti obru ekspedīcijas karapulkus organizēja no šī otrā reģiona. Tā domāt ļauj fakts, ka obru atbrīvotā Atzele un Pītolova saņēma iedzīvotāju papildinājumu. Pītolova tika pārdēvēta par Obreni, bet no Sitas uz ziemeļrietumiem izveidojās ukru kolonija, kuru nosauca par Ukrainu.

Jādomā, ka lauztais akcents malēniešu izloksnē ir mantots no obriem, jo Tālavas rietumu pusē tas gandrīz nav jūtams. Malēniešu izloksnē ir daudz vairāk saknes patskaņu u un o, kas apliecina valodas senatniskumu. Tieši obri valodas seno formu saglabāšanai pievērsuši īpašu uzmanību. Tāpēc malēniešu izloksnē ir vārdu kopas, kuras īsti neieklaujas mūsdienu latviešu gramatikas likumos. Malēniešu darbības vārdu nenoteiksmes izsaka visbiežāk ir "ti", kas pasvīturo radniecību ar lietuviešu valodu. Jāatzīst gan, ka latviešu rakstu valodas ietekmē šīs izsakas lietošana strauji mazinās. Drīz vien var nonākt līdz stāvoklim, kad viens malēnietis sacīs – gribu dzerti, bet otrs atbildēs – baidz muldēti un soki skaidri "gribu dzert"!

Atzīstot kaut ko par lietderīgu vai vērtīgu, malēnietis saka: "tis ir to vierts" vai arī "tei ir to vārta". Atzīstot kaut ko par vajadzīgu vai nevajadzīgu, malēnietis saka: "tis ir nūtīgs" vai "tei līta ir nūtīga", bet "diel to nav nūte poulētis". Atjautību vai neatjautību malēnietis izsaka pavisam strupi: "ir breiv" un "nav breiv". Zaudējumu vai ievainojumu malēnietis arī konstatē ļoti strupi: "lila skode" vai "skode nav nei koda". Katrai darbībai malēnietis prasa pamatojumu: "nu koda tur jāga" vai "nu koda tam jāga". Apstiprinot patiesību, malēnietis saka: "tīsa gon" vai "tis ir tīsa". Saka arī: "tei ir patīstība". Ja kāds melo, tad malēnietis saka: "itis runaj oplami", bet par meli saka: "oplamis cilvēks". Patiesu un taisnīgu sauc par "rittīgu (riktīgu) cilvēku". Malēnieši "bet" vietā saka "abet", un "šis" viņiem ir "itis". Te iezīmējas obru un umbru valodu radniecība. Tomēr "sala"viņiem ir "sola", nevis "isola" kā umbriem. "Lotvīšu touta" laikam gan obru un umbru valodā skanētu vienādi.

Variņu un seno tālaviešu valodu līdzība ar obru valodu vēl 13. gs. ir bijusi lielāka nekā šodien, kad Tālavas rietumu rajoni un bijušās lībiešu zemes ir nonākušas stiprā zemgaļu dialekta iespaidā. Lauztais akcents tur ir zudis un pilnībā valda literārā valoda.

Minētajos piemēros izmantoju vārdus, kurus ārpus vēsturiskās realitātes stāvošie valodnieki labprāt pieskaitītu pie aizguvumiem. Taču tie ir obru vārdi, un obri bija tieši tā seno ziemeļbaltu tauta, kas **īpaši rūpējās par "volūdas teirību"**. Pie tam obru tauta ir pārliecinoši vecāka gan par ģermāņiem, gan par slāviem. Arī pēc arheolingvistikas likumiem vācu "Not" ir atvasinājums no obru "nūte". Tāpat obru "skode" caur radniecīgo umbru valodu ir saglabājusies itāļu valodā un vācu "šade" ir tikai atvasinājums no obru "skodes", nevis otrādi. Tāpat "rittīgs" un "riktīgs" ir obru valodas priekšteči vācu vārdam "richtig". Tāpat obru "abet" ir vācu "aber" sencis – un ne otrādi. No obru vārda "diel" – "priekš" slāvi izveidoja "dļa", bet no obru "tupeles" slāviem iznāca "tufļa". Tas, kas obriem ir ļauns – "blāgs", slāviem kļūva par labumu – "blago". Šī vārda apgrieztā jēga atspoguļojas vēsturē. Proti, kad slāvi iebruka obru zemēs – tagadējā Krievijā, obri drosmīgi pretojās un iznīcināja milzīgus pirmo iebrucēju pūļus. Taču uzvaras labums pārvērtās ļaunumā. Izcēlās mēris un iznīcināja zemes pamatiedzīvotājus. Līdz ar to atbrīvojās ceļš citām iebrucēju masām, kas guva paliekošu labumu...

Barbarismi mūsdienu valodā un barbariska attieksme pret senču valodu

Ir pozitīvi un apsveicami, ja mūsu valodnieki cenšas aizsargāt latviešu valodu no modernā laika piesārņojumiem, vienalga, no kādas jaunās valodas tie nāktu. Ja mēs nekritiski pieņemtu visu, ko mūsu laikmets mums piedāvā, tad latviešu valoda tiktu "noslīcināta" topošā internacionālā žargona jūrā. Patlaban, globalizācijas iespaidā plaši izvērsties starptautiskajam tūrismam, daudziem cilvēkiem šķiet ērti un parocīgi iemaisīt mūsu valodā vārdus no starptautiskās saziņas valodu vārdiem. Tas ir process, kas apdraud visu mazo tautu valodas un ko cenšas veicināt "vispasaules valdības veidotāji". Tātad cīņa pret barbarismiem 21. gs. ir aktuāla un nepieciešama.

Mazliet citādi ir ar barbarismu "atklājumiem", kas sekoja latviešu valodas gramatikas izveidei. Šī gramatika tika izveidota tam seno baltu valodu atlikumam, kurš bija saglabājies Latvijas teritorijā. Pie tam šī gramatika nerespektē seno valodu īpatnības, ko glabā dialekti un izloksnes, kas kādreiz veidojas ne jau uz šīs gramatikas likumu pamata. Piemēram, Plūdonis rakstot: "Pa purvu, pa purvu mellaju, pa mežu, pa mežu tumšaju zelta papardes ziedu es meklēju, ko aizdzīt pasaules trūkumu," nemaz nerespektē jauno gramatiku, bet gan senu izteiksmes formu, kas katram latvietim ir tikpat labi saprotama kā literārā valoda. Tātad jaunā gramatika apcirpa seno valodas veidošanas brīvību. Tas būtu itin dabīgi, jo katrs likums kaut ko ierobežo. Turklāt vienots likums nevar vienādi izteikt dažādu valodu īpatnības, kuras atšķiras ne tikai izteiksmes veida, bet arī vārdu fonda ziņā.

Pēc jaunās gramatikas izveidošanas, kura sašaurināja valodas veidošanas "likumīgās" tiesības, sākās arī vārdu fonda revīzija. Balstoties uz aplamu pieņēmumu, ka no baltu "ciltīm" tikai kopš 7. līdz 11. gadsimtam izveidojušās latviešu un lietuviešu tautas, – tātad slāvu un ģermāņu tautas varētu būt vecākas, no latviešu vārdu fonda bez žēlastības tika izmesti visi vārdi, kas tika lietoti kungu tautu valodās. Krievieši valodnieki diemžēl neapzinājās, ka kungu tautas ir nozagušas baltu tautām viņu pirmdzimtību, tāpēc visus senos baltu vārdus, kuri palikuši laupītājtautu lietošanā, norakstīja par viņu likumīgu īpašumu un bez žēlastības krāva latviešu valodā ievazāto barbarismu lādē.

Būtu lietderīgi apskatīt kaut nedaudzus piemērus, lai šis apgalvojums nepaliktu bez seguma. Malēniešu vārds "znatoks", kas pārmantots no obru valodas, tika uzskatīts par barbarismu, kas aizgūts no krievu valodas. Patiesībā šis vārds saknē sakrīt ar sanskrita vārdu "snātaka", tāpēc nav nekāds barbarisms, bet baltu senvārds, ko kā pēdējie aizguvēju rindā ir aizguvuši krievi. Vēl piemērs: malēnieši vārda "lūgt" vietā saka – "prasīt-palūgt-paprasīt", kas atkal ir

mantojums no senās obru valodas. Valodas tīrītāji to tāpat noraksta slāvu barbarismos, jo krieviski "prosba" ir lūgšana un "prosiķ" – lūgt. Taču malēniešu un obru vārdam "prasīšana" saknes radinieks ir sanskrita "praśna". Atkal krievi aizguvēju rindā ir pēdējie un nav varējuši aizdot to, kas pašiem nepieder... Pat vārds "krusts" kā baznīcisks termins esot patapināts un darināts no krievu "krest", kaut gan jau tūkstošiem gadu pirms krievu tautas rašanās baltu tautas pazina daudz un dažādas krusta modifikācijas...

Ja malēnietis saka "skode" vai latviski "skāde", tad tie atkal esot barbarismi, kas cēlušies no vācu "šade". Tās arī ir blēņas, jo latviešu "skādēt" un itāļu "scadere" cēlušies no kopīgas saknes – seno baltu vārda saknes, no kuras daudz vēlāk atvasināta vācu "šade". Malēnieši no obru valodas mantojuši "nav nūte" – nav vajadzības. Tas esot barbarisms, kas cēlies no vācu "die Not", – taču pēc arheolingvistikas likumiem izrādās, ka vārdinš "nūte" ir vecāks par "not". Tā varētu turpināt bezgala ilgi. Gala iznākumā atliek vien secināt, ka seno baltu vārdu fonds ir bijis pārbagāts ar sinonīmiem un arī nomaļās provincēs lietotiem vārdiem, kuri vispārējā lietošanā bija mazāk pazīstami un vēlāk ieguva it kā kādas jaunās valodas oriģinālvārdu statusu.

Tā kā daļa seno baltu vārdu fonda ir saglabāta dzīvajās latviešu, lietuviešu un itāļu valodās, kā arī daļēji saglabātajā senprūšu valodā un sanskritā, tad nevienu vārdu, kas atrodams vismaz divās no minētajām valodām, nevar uzskatīt par aizguvumu no jaunajām romāņu, ģermāņu vai slāvu valodām. Tie ir baltu vārdi, nevis barbarismi. Fakts, ka daži no šiem vārdiem jaunajās valodās tiek lietoti biežāk, bet baltu valodās atrodami tikai dažos dialektos vai izloksnēs, te neko nenozīmē, bet tikai apliecina, ka tās baltu tautas vairākums, kura lietoja šos vārdus, ir attiecīgās jaunās tautas asimilēts vai iznīcināts.

Tā, piemēram, daudzus obru valodas vārdus ģermāņi ir pārņēmuši un līdz pat mūsu dienām gandrīz neizmainītus lieto vācu valodā. Salīdzināsim – obru "vords" un vācu "Wort"; obru "veins" un vācu "Wein"; obru "vogi" un vācu "Wagen"; obru "līpa" un vācu "Lippe"; obru "beņķis" un vācu "Bank"; obru "streipa" un vācu "Streife"; obru "broute" un vācu "Braut"; obru "būda" un vācu "Bude"; obru "deistele" un vācu "Deichsel"; obru "deķis" un vācu "Decke"; obru "dūze" un vācu "Dose"; obru "geiga" un vācu "Geige"; obru "ģeldēt" un vācu "Gelten"; obru "kante" un vācu "Kante"; obru "kaste" un vācu "Kasten"; obru "ķeils" un vācu "Keil"; obru "ķelle" un vācu "Kelle"; obru "klejas" un vācu "Kleie"; obru "knaps" un vācu "Knapp"; obru "kubuls" un vācu "Kubel"; obru "kupurs" un vācu "Kupfer"; obru "late" un vācu "Latte"; obru "lēne" un vācu "Lehne" – atzveltnē; obru "leime" un vācu "Leim"; obru "līderīgs" un vācu "Liederlich – nolaidīgs"; obru "lokka" un vācu "Locke"; obru "mantels" un vācu "Mantel"; (tāpat arī umbru un itāļu valodā); obru "mūlis" un vācu "Maul"; obru "mulda" un vācu "Mulde"; obru "musturs" un vācu "Muster"; obru "narrs" un vācu "Narr"; obru "nīre" un vācu "Niere"; obru "pucēti" un vācu "Putzen"; obru "rante" un vācu "Rand"; obru "reive" un vācu "Reibe"; obru "reime" un vācu "Reim"; obru "rūre" un vācu "Rohr" – caurule; obru "šierme" un vācu "Schirm"; obru "slaktēti" un vācu "schlachten"; obru "slikts" un vācu "schlecht"; obru "sloužas" un vācu "Schleuse"; obru "šlīpse" un vācu "Schlips"; obru "šļuka" un vācu "Schluck"; obru "smiede" un vācu "Schmiede"; obru "smiere" un vācu "Schmiere"; obru "šņabs" un vācu "Schnaps"; obru "šņūre" un vācu "Schnur"; obru "šouplode" un vācu "Schublade" – atvilktnē; obru "spīģels" un vācu "Spiegel"; obru "steivs" un vācu "steif"; obru "veša" un vācu "Wäsche" – veļa; obru "cinne" un vācu "Zinn".

Neviens no šiem vārdiem nav tikai un vienīgi obru un vācu valodas īpašums, bet arī leišu, umbru, itāļu vai latviešu kopīgi lietoti baltu vārdi. Jaunā vācu valoda tos ir mantojusi no senās obru valodas ar atsevišķu ģermāņu cilšu starpniecību. Tāpēc tos nevar saukt par vācu barbarismiem latviešu valodā. Drīzāk gan tie jāsauc par baltu senvārdiem, un **to piedēvēšana vācu vārdu fondam ir barbarisms pret seno obru valodu.**

Tas ir tikpat dabiski un patiesi kā fakts, ka vecvecāki nekad nemācās runāt no saviem mazmazbērniem, bet tie pēdējie mācās no tiem pirmajiem. Kam ausis dzirdēt, tas lai dzird, kam dārga patiesība, tas lai mainās, bet, kas melos dzīvojis un melis ir, tas patiesībai godu nepiešķir. Tīsa gon – sacītu vecie obri...

Līdzīga situācija ir slāvu valodās. Pēc valodnieku atzinuma lielākajā no slāvu valodām – krievu valodā – 70% no vārdu fonda veido vārdi ar baltiskām saknēm, pārējo – irāņu un grieķu valodu piedevas. Krievu senvēstures pētnieki Toporovs un Ivanovs ir atzinuši, ka slāvu valodas ir veidojušās no nomaļiem baltu dialektiem. Tas ir vēsturiski apstiprināts process, un tāpēc krievu valodas barbarismu medības latviešu valodā var būt ne mazāk maldīgas par tām, kuras apskatījām obru un vācu valodas starpā. Patiesība nepielūdzami un nepārsūdzami pieprasa ievērot vēsturisko secību valodu veidošanās procesā un cieņu pret senajām baltu tautu donorvalodām, kas faktiski ir jauno valodu vārdu fondu izejas bāze.

Valodu gramatiskais noformējums ir cita lieta. Tur var atrast daudz oriģinālu faktoru, kas raksturīgi tikai katrai jaunajai valodai, kur tiešu pārmantotību būs grūti atrast. Bet tas ir mazliet citāds jautājums.

Malēnišu-lotvišu mozo vordnīca

A

abet – bet

aite – aita

akacs – akacis

akmins – akmens

ambīls – naivulis

āmuls – pamuļķis

andele – tirgošanās

antiņš – muļķītis

apdāvinots – apdāvināts

apmuits – a pmuļkots
aunagolva – stulbenis
apgārbs – apgērbs
apklots – apklāts
apkolts – apkalts
apcierpt – apcirpt
aport – apart
apūglots – apogļots
apvokots – apvākots
atvors – atvars
atsprākleniski – atmuguriski
atslēga – atslēga
azars – ezers

B

baigas – beigas
best – rakt
Beibele – Bībele
bezzūbains – bezzobains
bierze – birze
bīži – bieži
bodains – badains
borda – bārda
boba – veca sieva
bols – bāls
boss – kailām kājām
borgs – bargs
bleins – bliņa, pankūka
blonka – blanka
bleķis – skārds
blāgs – nejauks, ļauns
breitiņš – brītiņš
brūkasts – brokastis
brouzs – brūzis
brouvēti – brūvēt
brouns – brūns
brunči – kleita
brandavs – degvīns
brols – brālis
brīsmas – briesmas
būtele – pudele
bulls – bullis
bombanga – konfekte
beņķis – sols
burlaks – laupītājs
būde – veikals
brangs – trekns, pamatīgs

C

cakuls – cekuls
calms – celms
cap – cepj
capās – cepas
capums – cepums
capure – cepure
ceirulīts – cīrulītis
ceļgoli – ceļgali
citods – citāds
cierst – cirst
cilvaks – cilvēks
cīši – cieši
cīts – ciets
cīrs – cirvis
cīšanas – ciešanas

cohums – caurums
coppe – frizūra dāmām

Č

čamma – lempis
čouska – čūska
čukurs – kore
čupa – kaudze

D

dasa – desa
daguns – deguns
dancoti – deļot
dāls – dēls
deidīti – dīdīt
dīna – diena
Dīvs – Dievs
diel – pēc, dēļ
diels – dēlis
divriči – ducele
dorbs – darbs
dounas – dūnas
douņas – dūņas
doucs – duncis
dorgums – dārgums
doumi – dūmi
dorva – darva
dorzs – dārzs
durs – durvis
dūti – dot
dūmoti – domāt
doumot – dūmot
dorti – durt
dokte – dakts
drote – stieple
dreistēti – drīkstēt
dveīņi – dvīņi
drauvēti – traucēt
dulls – stulbs
dzīsmā – dziesma
deķis – sega

E

ecētīs – strīdēties
egļi – koka ecēšas no egles
elkšņi – alkšņi
ellīgs – nikns
elet – labāk
eists – īsts
eža – ar arklu veidota robeža

F un H

malēniešu oriģinālvārdos netiek lietoti

G

gavins – gavēnis
gars – garš
gobals – gabals
gols – gals
gons – gans
golva – galva
golūtne – galotne
gors – gars
gords – garšīgs
gotavs – gatavs

gleits – glīts
globiņš – glābiņš
gludinots – gludināts
graznums – greznums
grova – grava
grobins – ķēriens
grouti – grūti
grout – grūt, brukt
grousti – grūst
greiste – grīste
grouži – gruži
gorūza – garoza
guba – kaudze
gūba – goba
gūds – gods
gona – diezgan
graži – niķi

G

ģeims – seja, ģimis
ģekis – āksts
ģievele – jumta ģēvele

I, Ī

ierce – ērce
ierglis – ērglis
ierzels – ērzelis
igauns – igaunis
iks – īss
iestī – ēst
iten, ite – šeit
itods, šods – šāds
īti – iet
īgostīs – iekrist
īraugs – ieraugs
ījougs – iejūgs
iztaka – izteka
iznokums – iznākums

J

japāns – japānis
jāga – jēga
jālums – jēlums
jestris – šaubīgs, nenoteikts
jougs – jūgs
Jorģis – Jurģis
joudze – jūdze
jotnīks – jātnieks
journīks – jūrnieks
Joņi – Jāņi
jūki – joki
jumprava – jaunava
jīptīgs – indīgs, ļauns

K

ka? – ko?
kalkuns – tītars
kažuks – kažoks
koja – kāja
korpe – kurpe
kods – kāds
kosēt – klepot
koklis – kakls
kokts – kakts
kolti – kalt

koukot - kūkot
kopti – kāpt
kopot – kapāt
koupēt – kūpēt
kopsāta – kapsēta
korkli – kārkli
korstums – karstums
kols – kalns
kouts – kūts
krosns – krāsns
krokti – krākt
krosts – krasts
koukums – kupris
klojums – klājiens
klajums - klājums
kloup – klūp
koup – kūp
kramt – grauž
kumūde – kumode
kuņa – kuce
klenders – vazaņķis
kūšs – košs
ķeīttris – skaists
kodiel – kāpēc, pēc kā

L

laīts – lietuvietis
lāpa – ķēpa, ķetna
leist – līst
leibīts – lībietis
leikums – līkums
ļerkste – plāpa
lobs – labs
lobreit – labrīt
lobdīn – labdien
lobvokar – labvakar
loders – sliņķis, zaglis
locs – lācis
lokta – lakta
lopsa – lapsa
lopsta – lāpsta
lopa – lapa
loužņi – lūžņi
līllūps – liellops
līisma – liesma
lūcs – locis
lūgs – logs
lūne – alga
ļurba – plēgurs
lūsbers – lauru koks
lubu laits – dienvīdatgalis
lotvīts – latvietis

M

maitiskis – sieviete
maita – meita
maita – maita
mads – medus
mali – meli
makten – varen
makans – palaidnis
mantels – mētelis
māga – kuņģis
māslī – mēsli
mednīks – mednieks

meicīti – mīcīt
meidīti – mīdīt
meiļš – mīļš
mieness – mēness
miezti – slaucīt
mīsa – miesa
mocīt – mācīt
molti – malt
moli – māli
mola – mala
mousa – muša
mūcīt – mocīt
mūlāps, muļļa – lempis
murmuls – muldoņa
mugara – mugura

N

nav breiv – nav atļauts
nav nūte – nav vajadzīgs
nadreikst – nedrīkst
nāburgs – kaimiņš
nadorbs – nedarbs
nalūn – nav vērts
narrs – nerrs
natiklis – netikumīgs
nāzs – nazis
neīcik – necik
neikšana – nīkšana
niert – nirt
nīki – nieki
nīre – niere
nogi – nagi
noss – nāsis
ņorva – vārgulis
nove – nāve
nūtikums – notikums
nūdrozts – noasināts
nūdūms – nodoms

O

obeles – ābeles
obuls – ābols
obuls – bikšu priekša
obra – mulda un rati
oka – aka
olga – alga
olva – alva
opals – apaļš
oplams – aplams
opse – apse
opss – āpsis
ontlīgs – pamatīgs
orklis – arkls
orumi – arumi
osara – asara
osaka – asaka
ouzas, ūzas – bikses
omats – amats
omatnīks – amatnieks
ozs – āzis

P

pabaigt – pabeigt
padieklis – ola, ko atstāj
palavnīks – pelavnieks

palaistuve – paklīdene
pārkuns – pērkons
papa – tēvs
papīži – papēži
paraizs – pareizs
paūstīt – paostīt
peile – pīle
peine – pīne
pekele – sainītis
penga – nauda
penders – kuņģis
pierts – pirts
pierksts – pirksts
pirētīs – tramdīt, bārt
pīre – pierē
piedīgīs – pēdējais
pīnokums – pienākums
pīns – piens
pīsta – piesta
pleist – plīst
pleive – plēve
plettēt – gludināt
pletzelzs – gludeklis
plons – plāns
plāns – plāns
plots – plats
plenders – dzērājs, slaists
povada – pavada
posaka – pasaka
postala – pastala
postarīs – pēdējais
porotīs – pāroties
povalga – aizdars
pokavs – pakavs
pouce – pūce
pouka – pūka
pouralode – pūralāde
použņi – puveši
pouļi – midzeņi
prīška – priekša
prots – prāts
prouši – prūši
prokvasts – nebēdnis
pūļi – poļi
pulka – daudz
pūds – pods
puds – puds
puisiskis - vīrietis
priesti – vērp
priedeja – vērpēja
pirmīt – pirms tam

R

ratums – retums
rats – rets
rasnis – resns
razgals – palaidnis
reits – rīts
reit – rīt
reitureitā – rīt no rīta
reja – rija
riktēt – kārtot
riktīgs – kārtīgs, pareizs
rogana – ragana
rogavas – ragavas

roksti – raksti
roti – rati
ropuls – rāpulis
rosa – rasa
rodīt – rādīt
rouda – rūda
rogi – ragi
rougušpīns – rūgušpiens
roume – rūme, telpa
rotis – bārties
rots, ritins – ritenis
route – rūts
rouzgans – rūsgans
rūka – roka
rūze – roze
rullī – veltnī
runkuļi – bietes (lopbarības)
rupucs – krupis

S

sanasas – sanesas
sākla – sēkla
saskolas – saskalas
saorti – saart
sārmūkslis – pīlādzis
sābris – kaimiņš
sātuve – sētuve
seirups – sirups
seivs – sīvs
setuks – velns, (2) setiņš, sets
sirps – sirpis
sīrs – siers
sīva – sieva
skobene – skābene
skomba, skols – skals
skora – skara
skrūdels – drēbnieks
skuba – spars
skode – zaudējums
skorstīns – skurstenis
sleidēti – slīdēt
slopes – slāpes
smeķīgs – garšīgs
smārs – ziede
smogums – smagums
smukums – skaistums
smerdels – sesks
smoka – smaka
sovans – sivēns
soni – sāni
sorgs – sargs
solds – salds
solīts – sāļts
sours – sūrs
sopes – sāpes
stūps - stops
sprauns – veselīgs
sporns – spārns
spolva – spalva
spors – spars
spronda – spranda
sproguns – maita
spierglis – sprigans
steivs – stīvs
striebti – strēbt

sūmi – somi
svīsts – sviests
svors – svars
svopuls – muļķis, tūļa
stora – stara

Š

škouns – šķūnis
skreivels – rakstvedis
šķiergata – ķirzaka
šķeit – šķīt
šķeists – šķidrs, tīrs
šļouce – šļūce
šļuka – malks
šmaugs – garš, slaid
šmugulēt – krāpties
špice – galotne
šmuce – kauns, netīrība
štorme – brāzma
štoppēt – bāzt
štrams – brašs

T

talans – teliņš
tāvs – tēvs
tārūds – tērauds
terīne – zupas bļoda
telverķis – šķīvis
teirība – tīrība
teirums – tīrums
tierts – tirgus
tivok – tuvāk
tīsa gon – taisnība
tolka – talka
tolok – tālāk
touce – lietus mākonis
todiel – tāpēc
tod – tad
toss – tāss
torba – tarba, maišelis
torags – biezpiens
troks – traks
treitīs – berzties
treiskort – trīskārt
troukums – trūkums
trokums – trakums
trons – trans
tūlaik – tolaik
tūraiz – toreiz
tupele – sekls, apavs
tuntuls – neveiklis
tutins – duncis

U

upe – upe
uzborts – pieburts
ūga – oga
ūma – oma
ūps – ūpis
ūtrodi- otrādi
ūtris – otrs
ūss – osis
ūža – oža

V

vacs – vecs
vādars – vēders
vakarvokarā – vakarvakarā
valls – velns
vanckers – vanckars
varagans – varmāka
vāsums – vēsums
vāza – nūja, vēzda
vaiklība – veiklība
verīs, skotīs – skaties
veirs – vīrs
velekne – veļas beņķis
veitne – vītne
viertība – vērtība
vievers – audējs
vīkšs – vīkšķis
vīns – viens
viedzele – vēdzele
viejs – vējš
viducī – vidū
vociši – vācieši
vokars – vakars
volkot – valkāt
vords – vārds
vorna – vārna
vorpa – vārpa
vorti – vārti
vorīt – vārtīt
vosara – vasara
vodot – vadāt
volgs, volgans – mitrs
volgums – mitrums
vovere – vāvere
vucans – auns
vuška – aita
vusods – visāds
veča – vecene
vozotīs – klaiņot

Z

zaļūksnis – zaļojošs
zāle – zāle, salons
zebīkste – zebiekste
zeids – zīds
zinošanas – zināšana
ziņošana – ziņošana
zoldati – zaldāti
zole – zāle plavā
zorgēt – vērot, vērtēt, rūpēties
zoģis – zāģis
zori – zari
zornas – zarnas
zūbi – zobi
zūbins – zobens
zvīdri – zviedri
zoles – zāles (med.)

Ž

žēigurs – zvirbulis
žogari – žagari
žogatas – žagatas
žoupa – žūpa
žovas – žāvas
žūgi – žogi

Saglabājušies senprūšu valodas vārdi un to tulkojums

A

ackis – acis
addle – egle
aglo – lietus
alu – alus
akmuo – akmens
angurgis – zutis
asmus – astoņi
assaran – ezers
assis – ass
asilis – ēzelis
atskisenna – augšāmcelšanās

B

berze – bērzs
bile – cirvis
billīt – bilst
bouton – būt
braidis – briedis
brunios – bruņas
brote – brālis
buttan – māja

C

caperne – kapi
catils – katls
clakis – lācis

D

dadān – piens
dangus – debesis
dangnenisis – debesu
dāst – dot
dātvej, doite – dot
dantis – zobs
Deivs – Dievs
dukti – meita
dumsle – pūslis

E

ebsignāsi – lai svētīts
eit – iet
en – iekš
engels – eņģelis
eristian – jērs
ersinnat – zināt

G

galvo – galva
gallan – nāve
garian – koks
garbis – kalns
gaulis – balts
genno – sievietē
gillin – dziļi
gimsenin – dzimt
gīvans – dzīvs
givassi – dzīvot
grīkas – grēks
gurkle – rīkle

K

kaile – sveiks, vesels
kavks – velns
kavijds – kāds
kela – rats
kelan – ritenis
kērdan – laiks
kērmens – ķermenis
kirsnan – melns
koite – gribi
kurpe – kurpe
kurke – lauku dievs
kuvijds – kurš

I

immais – ģem
immaiti – ģemiet
īlo – īlens

L

labblings – labiņš
labonahe – labulītis
lanksto – logs
lauksnos – zvaigznāji
lasto – gulta
limtvei – lauzt

M

madlisna – lūgšana
malunis – maltuve
meddo – medus
medinice – blōda
median – mežs
medhios – vidus
mergu – meitene
menšon – miesa
mote – māte
milan – drēbes, audums

N

nadele – svētdiena
naktin – naktī
nage – kāja
naute – vajadzība
nagutis – nags
nossen, nause – mūsu
nozi – deguns
nīkoite – negribi

P

panno – uguns
parstian – sivēns, kuilēns
patovelis – patēvs
perkonis – pērkons
penkts – piektais
pette – pleci
penega – nauda
peles – peles
pilnan – pilns
pintis – ceļš
pīkuls – elle
plainis – tērauds
polīnka – palieka
pokunsi – lai staigā
poutvei – dzert

postāsei – kļūsi
povīrps – nabags

R

ranka – roka
reisan – reizē
retenīkan – pestītājs
rekise – kundze
rikijs – kungs
rīhhi – varens
rumbov – rumba

S

saligan – zaļgans
sallīban – laulība, sadzīve
sālīn – zāle
sansī – zoss
semme – zeme
semen – sēkla, sēt
sinnat – zināt
sirnis – stirna
siunos – dēls
skellānts – vainīgs
smuments – cilvēks
somukis – atslēga
strambo – zars
stavīds – tāds
sunis – suns
svintian – sivēns, cūciņa

T

tāvs – tēvs
tauvišan – tuvākais
teisi – gods
tickars – ticams
tikrai – tikai, tiešām
toneav – tu ne jau
turītvei – turēt
tuckoris – audējs

V

varne – vārna
vaissei – zināt
vangan – beigas
vartin – vērtos
vargien – varš
vasee – kaza
vedeis – ved
veloblundis – mūlis
vijrs – vīrs
vilkis – vilks
virst – kļūst
virdai – vārdi
vissene – grīslis
vundan – ūdens

Senprūšu vārds „menšon” – miesa vācu pielietojumā *der Mensch* – cilvēks; arī hantu-mansu valodā „mansi” – cilvēks.

Baltu pēdas pasaules ceļos

Tāpat kā no grāmatām, arī no vēstures un ģeogrāfijas kartēm mēs varam gūt daudz informācijas. Kartes atklāj ne tikai hidronīmus un vietvārdus, bet arī sniedz precīzu informāciju par to atrašanos telpā. Ja mūsu rīcībā būtu tikpat precīza informācija par upju, ezeru, kalnu, oāžu, tuksnešu, pilsētu un ciemu nosaukumu rašanās laiku, tad vēstures zinātnē būtu zināms gandrīz viss, ko vien var zināt un kas jebkad ir bijis. Taču laika straume, ieplūstot mūžības okeānā, tikai retos gadījumos atstāj drošas piesaistes vietām un lietām un vēl daudz retāk – vietu un lietu nosaukumiem.

Valodnieku rīcībā gan ir atstāts milzīgs vārdu fonds, konkrētāk, īpašvārdi, kas ir ļoti seni un izplatīti daudzos kontinentos, taču ne ar ko nav un nevar būt iezīmēti uz laika ass.

Arheoloģija ir atklājusi pierādījumus vienveidīgai rasei un kultūrai piederošu cilvēku eksistencei dziļā aizvēsturē. Šī vienveidība ir dominējusi 50 000 gadus pirms mūsu dienām līdz 5000 gadus pirms mūsu dienām ilgā periodā. Jauktās rases un tautas visstraujāk sāka veidoties pēdējos 3000 gados. Taču mūsu aizvēsturiskie senči jau visas lietas, kas vien ir šajā pasaulē, bija nosaukuši zīmīgos un atbilstošos vārdos.

Ir saglabājušies arī pašu seno baltu tautu nosaukumi, it īpaši tie, kas iemūžināti ģeogrāfisku objektu nosaukumos. Protams, daļu seno nosaukumu pārklāj jauno tautu pārveidoti vai jaunradīti nosaukumi. Tomēr baltisko aizvēsturisko nosaukumu vēl ir ļoti daudz, no tiem tad nu var izdarīt secinājumus par baltu tautu senatnīgumu un izplatību dažādos kontinentos. Tāpat var secināt arī zinātnieku maldus gadījumos, kad viņi runā par nekad nebijušu seno tautu izplatību virs zemes.

Piemēram, grāfs de Gobino savā darbā "Pieredze par cilvēku rasu nevienlīdzību" bieži atsaucas uz āriešiem un ķeltiem, kuri it kā kādreiz apdzīvojuši plašus Eirāzijas reģionus un atstājuši iespaidu jaunākajās tjurku un mongoļu tautās, kā arī to valodās. Gobino daudzkārt minētie ārieši un ķelti nav nekas cits kā senie balti – lopkopji un zemes arāji, arī teicami amatnieki, ieskaitot metālapstrādi. Un, lūk, ne Eirāzijas hidronīmi, ne toponīmi neapstiprina āriešu vai ķeltu kādreizējo klātbūtni kontinentā. Toties baltu klātbūtnes apstiprinājumu netrūkst ne Eiropā, ne Āzijā, ne Āfrikā...

Lai gan visas baltu tautas sasniegušas Eiropu un Atlantijas okeānu, nākot no Klusā okeāna piekrastēm, to visu pēdas Āzijā nebūs pamanāmas. Latviešu un lietuviešu tautas nosaukumi tajā tālajā pagātnē vēl nebija aktuāli. Tur nemanīsim arī umbru, frīģiešu, pelasgu, venedu vai heruļu un vēl citu Eiropas vēsturē ierakstītu baltu tautu pēdas tā iemesla dēļ, ka šīs tautas lokalizējās un identificējās tikai pēc nonākšanas Eiropā. Tomēr ceļā caur Āziju savu esamību jau ir apliecinājis hetu, variņu, kūru un sēļu tauta, kas tolaik veidoja baltu tautu senāko slāni.

Vistālāk austrumos konstatējam kūru un sēļu pēdas – tāpat tās varētu būt vissenākās baltu tautas. Hetu un variņu pēdas iezīmējas ap 100. meridiānu. Varētu būt, ka šīs tautas dažas īpatnības mantojušas Indokīnā no kontaktiem ar dzelteno rasi un vēlāk izplatījušās līdz Ziemeļu Ledus okeānam, lai tālāk kopā ar kūriem un sēļiem virzītos uz rietumiem.

Un tā kūru vārds ir iemūžināts Kūru upē Habarovskas novadā, Jenisejas pietekā Kureikā Sibīrijā, Kuru upē un tās pietekā Dangmē Butānā Himalajos, Kuramas upē Pakistānā, Kurajas stepē un Kurajas grēdā Altajā, Kuramas grēdā Tjanšanā, Kūras upē, aizā un ieplakā Kaukāzā, Kurskas pilsētā Seimas krastā Krievijā, Šenkurskas pilsētā Vagas krastā Arhangeļskas apgabalā, Sankūras upē Zairā Āfrikā. Vēl Kuras upīti un divas Kuras pilsētas atrodam Šveices Alpos. Kūru ilgstošu klātbūtni apstiprina Francijas, Šveices un Beļģijas upju nosaukumi ar dubultlīdzskaņiem, piemēram, Emme, Zimme, Senna, Garonna. Pēc seno kūru sajaukšanās, kas aizsākās Alesijā Francijā, kūri daļēji izkusa gallu etnosā, bet viņu atlikumu pazīst kā prūšus, kuršus, tollensus jeb vēlākos Dancigas kuršus. Arī vēstures vēstis par hurru tautas darbošanos līdzās hetiem Mazāzijā un Levantē attiecas uz senajiem kūriem.

Arī sēļu pēdas atrodam jau Tālajos Austrumos, kur Selemdžas upes baseins varētu būt viņu pirmā mājvieta Eirāzijas kontinentā. Tālāk viņu ceļu iezīmē Selengas upe Mongolijā un Sellinga ezers Tibetā, kā arī Selenjahas upe Mommas ieplakā Jakutijā. Te jāatceras sēļu mīlestība uz saknes patskani "o", kālab Mommas ieļa faktiski bija sēļu Mammas ieļa (mons – mans, tovs – tavs) Arī vēlāk asimilētais selkupu tautas atlikums Obas baseinā apstiprina sēļu klātbūtni reģionā. Tālāk uz rietumiem par sēļu klātbūtni senatnē liecina Seligera ezers Valdaja augstienē, kā arī prof. Toporova fiksēts vietvārds Sellumbrija, kas apliecina sēļu un umbru tautu blakusdzīvošanu. Arī Aristotelis apstiprina sēļu klātbūtni topošajā Grieķijā, kur tolaik kaimiņos mita arī umbri, ko citā vārdā sauca par pelasgiem. Sēļu tautība selpuli bija arī lužiciešu jeb, pareizāk, Vācijas vidienē dzīvojušo liuticiešu senči, kas nebija nekādi slāvi. Viena no pēdējām sēļu mājvietām bija Neretvas baseins tagadējā Dienvidslāvijā, ko Romai nepakļāvīgā sēļu daļa pameta un pārvietoja uz Baltiju, līdzīgi ņemot Neretas vārdu upītei Latgalē un pilsētiņai Zemgalē, bet savu seno vārdu iemūžināja Sēlpilī, tāpat kā senatnē Selamā Indijā.

Hetu un variņu pēdas grūti pamanīt Tālajos Austrumos, toties ap 100. meridiānu to izcili daudz. Kambodžā atrodam Hetkai, Hota un Hatjai pilsētas. Hatjai pilsēta ir arī Taizemē, bet Laosā atrodam gan Hetas upi, gan Hetas un Katas pilsētas. Ziemeļķīnā atrodam Hara Hoto oāzi, bet Rietumsibīrijā Hetas upi, kas pēc satekas ar Hatangu turpinās kā Lielā Heta. Seko Obas labā pieteka Keta, Hotanas upe un Hotanas pilsēta ziemeļrietumu Ķīnā, Somhetas grēda Kuras ieplakā Aizkaukāzā, Hatusas senpilsēta – tagad Boghazgeja – Turcijā, Hatijas pilsēta Jordānijā, Hatvanas pilsēta Ungārijā un Hettštetes pilsēta Halles apgabalā Vācijā. Šī ir pēdējā hatu tautas apmetne pirms asimilācijas, uz kurieni hati, līdzīgi pārējām baltu tautām, atvirzījās zem Romas impērijas spiediena. Iepriekš Verras un Fuldas upju baseinos viņi bija attīstījuši tā saukto Hallštates kultūru, ko savā labā lieliski izmantoja jaunā jaukterņu – gallu tauta, kas daļēji jau pirms romiešiem atspieda un asimilēja hatus, bet 3. gs. p.m.ē. kā "likumīgie" hatu mantinieki ielauzās Mazāzijā un nodibināja Galateju.

Variņu pēdas pamanām blakus hetiem Taizemē, kur viņu vārds iemūžināts Varinas pilsētā. Šķiet, ka variņu ceļš uz rietumiem ir bijis mērķtiecīgāks un tiešāks nekā hetu ceļš, un tāpēc Eiropu viņi sasniedza ātrāk. Indijā mēs atrodam Varanasi pilsētā iemūžinātu viņu vārdu, pēc tam Varia pilsētu Saūda Arābijā, V(a)ranavas upi Čehijā, Var(i)nas pilsētu

Bulgārijā, Varnovas upi Vācijā un Vārenes pilsētu turpat, bet Beļģijā līdz ar Molas un Senvītas pilsētām atrodam arī Varemu. Jūlija Cēzara laikā kartē varīņu dzīvesvieta iezīmēta Baltijas piekrastē starp Labu un Odru, bet patiesībā viņu pēdas atrodam no Beļģijas līdz Somijai un Karēlijai. Tas, ka varīņu vārds iemūžināts nelielu, bet daudzu vietu vārdos, liek domāt, ka viņi pieder pie vissenākā baltu iedzīvotāju slāņa. Par viņu esamību liecina Varņu pilsēta Žemaitē un Varenas pilsēta Lietuvas dienvidos, kā arī divas Vārves un Varieba Kurzemē, Variņi un Varieši Vidzemē, Varka un Vārkava Latgalē. Variņu tiešie pēcnācēji ir varņu izloksnē runājošie lietuvieši un Tolavas latgaļi Latvijā. Variņu un umbru-obru maisījums Varnovas baseinā tika nosaukts par varnoberiem un pakāpeniski ģermanizēts, bet tāds pats variņu un obru maisījums ir malēnieši, kas glabā vissenāko baltu valodu. Zīmīgi, ka daudzi vācu valodas vārdi precīzi sakrīt ar malēniešu vārdiem. Tas ir vācu valodas mantojums no asimilētajiem varnoberiem.

Atšķirībā no kūriem, sēļiem, hetiem un variņiem, Āzijā nevar atrast neko, kas apliecinātu āriešu vai ķeltu tautu esamību. Šie teorētiskie etnosi dzīvo vienīgi paviršu zinātnieku iztēlē, kaut gan, visticamāk, tie ir cēlušies vēstures viltotāju apzinātas darbības rezultātā.

Kūri, sēļi, heti un variņi ir četras baltu sentautas, kuru sākumi meklējami līdz pat 50 000 gadu dziļā senatnē, noiets ir turpinājies pēdējos 3000 gadus, bet etniskais mantojums turpinās latviešu un lietuviešu tautā. Laika gaitā šo četru baltu sentautu teritoriālās vienības ir iemantojušas arī citus nosaukumus. Pelasgi, umbri, obri, odrī, eiri un pikti, visiespējamāk, ir variņu pēcnācēji, tāpat arī ligūri un ibēri. Veneti, venedi – sēļu un kūru pēcnācēji. Vindiļi un vandaļi – gallu sašķelti un daļēji ģermanizēti venedu pēcnācēji. Heti, frīgieši, etruski un hati lielākoties izkusuši dienvidu tautās, ieskaitot arābus, bet Hallštates kultūra Eiropā ir pēdējais tīri baltiskās hetu kultūras atspīdums.

Pelasgi nav vēsturnieku izdomājums

Tie, kas vēlas noliegt baltiskās Pelasgijas vēsturiskumu, apgalvo, ka par pelasgiem esot saukusies kāda seno grieķu cilts. Kā zināms, galveno sengrieķu dievu sauca par Zevu (arī Dzevu). Homērs Dodonas svētnīcas dievu nez kāpēc sauca par pelasgu Zevu. Pēc visām pazīmēm Zevs atbilst baltu Pērkonam. Kā zināms, īsta dabas atmoda un dzīvība pavasaros mostas pēc pirmā pērķona. Tāpēc var domāt, ka pelasgi Pērkonu sauca arī par Dzeivu, ko grieķi vienkāršoja par Zevu un vēlāk apaudzēja ar pasakām un teikām pēc savas gaumes.

Grieķu vārdi *dzoē* – dzīve un *dzao* – dzīvoju ir aizguvumi no pelasgu valodas vārda *dzeive*, tāpat kā pavasara Pērķona vārds *Dzeivs*. Bet citi grieķu vārdi kā, piemēram, *eimi* – eima, iešu; vai *eite* – ejiet, eita; *didomi* – domu, dodu – uzrāda radniecību ar sēļu valodu. Bet par to, ka Dodonas svētnīcas apkārtnes pamatiedzīvotāji bija sēļi, liecina Aristotelis: Dodonas apvidū pie Ahelojas upes dzīvoja selli un tie, kas toreiz saucās par grieķiem, bet tagad par ellīniem (hellēniem). (Arist., 3. sēj., 473. lpp) Tas ir skaidrs norādījums, ka grieķi ievācās baltu zemēs. Pirms viņiem tur dzīvoja pelasgi, sēļi un trākieši.

To pašu apstiprina vietvārdi, piemēram, Parnasa kalns. No pelasgu valodas to varētu saprast kā – pārņests vai uzbērts kalns. Tam ir arī otrs nosaukums – Paropamīs. Tas nozīmē, ka stāvuma dēļ to nevar normāli pāriet, bet tikai pārrāpot. Abiem šiem vārdiem ir jēga tikai pelasgu valodā. Šie saglabājušies baltiskie toponīmi turklāt pierāda, ka taisnība Hērodotam, kurš raksta, ka umbru un pelasgu valoda ne ar ko neatšķiras viena no otras. Tagadējo Grieķijas teritoriju apdzīvoja umbri – jūrasbraucēji, kurus sauca par pelasgianu – jūras tautu jeb vienkārši par pelasgiem. Viņi apdzīvoja arī Krētas salu, kur tos sauca par kretiem jeb umbru un obru valodā par "kretīm". To apstiprina arī somu vēsturnieks un filozofs Dr. Ūrass Sārnivāra.

Tā nu redzam, ka pierādījumu pelasgu vēsturiskajai esībai un vēl vairāk – viņu baltiskumam ir daudz un tie var būt visai dažādi. Skumji tikai, ka līdz mūsdienām tik daudzi titulēti vēsturnieki ir izniekojuši laiku, dažkārt sasmērējuši daudz papīra, bet par vēsturisko patiesību pat nav paaugstinājušies. Īstas zinātnes uzdevums ir kalpot patiesībai. Mūsu latviešu vēstures zinātne joprojām nes imperiālistisko lielvalstu ideoloģijas zīmogu un rutinētā vienaldzībā pieļauj savas tautas garīgo aplaupīšanu. "Patiesība sākas ar atteikšanos no maldiem" – tā savulaik rakstīja Aristotelis. Viņam bija dziļa izpratne par ētiku, kuras mūsiešiem gan laikam ir gauži maz.

Tautu asins balss un migrācija

Vēsture zina bezgala daudzus tautu pārvietošanās faktus. Izņemot ķīniešus, virs zemes būs grūti atrast kādu citu tautu, kura no laika gala būtu dzīvojusi tikai savu senču teritorijā. Migrācija ir bijusi gan lēna un pakāpeniska, gan arī pēkšņa dzīvesvietas maiņa uz daudzus tūkstošus kilometru attālām teritorijām. Migrācijas motīvi arī ir bijuši ļoti dažādi: spēka apziņa un ekspansijas tieksmes, aizsardzība un pašsaglabāšanās nepieciešamība, dabas stihijas un klimata izmaiņas, valdnieku lēmumi vai gājputnu ilgām līdzīgs senču aicinājums, ko varētu saukt arī par asins balsi. Šo pēdējo motīvu redzam izpaužamies pie tautām, kuras aiziet no vēstures skatuves ar kādu spožu, visus pārsteidzošu uzvaras gājieni, bet visai drīz pēc tam beidz eksistēt. Šis asins balss izpausmes varam vērot pie galliem, heruļiem un vandaļiem.

No protobaltiem pirmie atdalījās galli, kas asimilēja tagadējās Francijas vidienē dzīvojušos prūšus un kuršus, tad daļēji arī uz Alpu priekškalnēm pārcēlušos hatu. Hatu klātbūtne bija par pamatu tā sauktās Hallštates kultūras uzplaukumam, kas deva spēku jaunajam gallu etnosam, dodot spēcīgu impulsu saimniecības attīstībai un līdz ar to hegemonijai pār kaimiņu tautām. No gallu vēstures redzams, ka viņi izturējās kā likumīgie kuršu, prūšu un basku mantinieki, maz rēķinoties ar savu senču vēlmēm. 5. gs. p.m.ē. galli pakļauj sev visu Francijas teritoriju, Angliju un Īriju, simts gadus vēlāk – Ibērijas un Apenīnu pussalu. Pret ziemeļbaltiem viņu uzmākšanās saplok, bet, kopš Cēzars sāk valdīt Romā, galli no uzvarētājiem kļūst par zaudētājiem. Taču vēl pirms tam galli sevi piesaka arī kā hatu mantinie-

kus. Izmēģinājuši laimi caur Balkāniem ielauzties Grieķijā, bet maķedoniešu atsisti, viņi caur Trāķiju iebrūk Mazāzijā un iekaro frīģiešu zemes. It kā par zīmi, ka ekspansijas mērķi ir sasniegti, viņi nodibina galvaspilsētu Ankiru – enkuru, kur apmetas uz dzīvi. Taču uzvarētāji drīz nonāca romiešu pakļautībā. Tā jauktā gallu etnosa ekspansijā atspoguļojas jaukto tieksme iegūt visu savu atsevišķo senču tautu mantojumu.

Lai kaut cik apjēgtu senču asins balss ietekmi uz vandaļu dižo karagājienu, kas noslēdzās ar seno Kartāgas teritoriju iekarošanu, vajag apzināt priekšvēsturi. Fenīķiešu koloniju sākumi nāca no Dņestras – toreizējās Tiras baseina, kur Tiras grīvā bija uzcelta baltu ostas pilsēta Tira. Tiras baseinu apdzīvoja galvenokārt venedi, tātad ziemeļbalti, bet uz rietumiem no viņiem dzīvoja daki. Dibinot ostas un kolonijas tagadējās Libānas teritorijā, otru Tīru un Sdonu, tur ieceļoja galvenokārt venedi. Viņu ziemeļnieciskā sarkanīgā iedeguma dēļ grieķi tos nosauca par fenīķiešiem – purpurā tērptajiem. Tālāk fenīķieši izveidoja Kartāgas koloniju un citas kolonijas Vidusjūras rietumu piekrastē un salās. To apgūšanā piedalījās ne tikai ziemeļbaltiskie venedi, bet arī dienvidbaltiskie daki. Slavenais karavadonis Hannibals pēc tautības bija daks. 120 gadus ilgo pūniešu karu rezultātā romieši Kartāgu sagrāva. Arī Eiropā gallu ekspansijas rezultātā venedu tautas daļas tika nošķirtas un daļēji asimilētas. Alpu priekškalnēs palika vindiji, bet uz Oderas baseinu tika atspiesti vandaļi, Karpatos vēl bija tīri venedi, kuriem sajaukšanās nolūkā kopš 2. gs. beigām uzmācās sarmati – irāņu, grieķu, baltu maisījums. Un, lūk, pirms vēl venedi kā tauta beidza pastāvēt, daļēji asimilētie vandaļi ar kuršu un heruļu atbalstu iekaroja to pašu Romu, kura bija sagrāvusi Kartāgu 146. g.pr.m.ē. Tikai ar 80 000 vīru armiju vandaļi Geizeriha vadībā pārceļas uz Āfriku, iekaro Romas Kartāgas provinci, 439. gadā pasludina Kartāgu par savu galvaspilsētu, tad 455. gadā tieši no Kartāgas ar floti dodas uz Romu, iekaro un izlaupa to. Vēl vairāk – nakts kaujā vandaļi iznīcina apvienoto Konstantinopoles un Romas floti. Spožs revanšs pēc sakāves pūniešu karos pēc 601. gada. Tik lieliska venedu-vandaļu vēsturiskā atmiņa vai senču asins balss?

Uzsvērti atkārtoju: venedi bija ziemeļbalti, fenīķieši – viņu un arī daku pēcnācēji, vindiji un vandaļi – venedu pēcnācēji ar mazliet ģermanizētu valodu, rietumslāvi – venedu un sarmatu jaukteni. Rietumgotu valdnieks Alarihs cēlies no baltu augstmaņu ģimenes, tāpat vandaļu valdnieki Radagaiss un Geizerihs; visbeidzot kūru augstmanis Odoakrs ar vandaļu un heruļu karaspēku 476. gadā atcēla no troņa pēdējo Romas cēzaru Romulu Augustulu.

Tātad redzams, ka ap m.ē. 5. gs. beigām pēc gailu un romiešu uzmācības Eiropā baltu tautu etniskie pamati ir sašķobīti, bet ne sagrauti. Gluži otrādi – tieši baltu tautas un to karavadoņi sagrāva Rietumromas impēriju, atbriņķojot gadsimtu gaitā krātos vergu laupītāju un paverdzinātāju nodarījumus.

Kā uzpurēšanās paraugs ir baltiskās heruļu tautas vēsture. Mūsu ēras sākumā heruļi apdzīvoja Smolandi un Dānijas salas, tātad samērā drošu reģionu, kurā varēja justies salīdzinoši mierīgi. Taču pēc tam, kad Trajāns iekaro Dakiju un no ziemeļiem par Dakijas vergu tirgotājiem piesakās langobardi, acīmredzot pēc baltu augstāko priesteru aicinājuma heruļi pamet mierīgo tēvu zemi un dodas uz dienvidiem palīgā paverdzinātajiem dakim. Viņi pakļauj meslu atkarībā langobardus un laiku pa laikam kopā ar pakļautajiem dakim un trāķiešiem liek drebēt Romas imperatoriem, kuri nu uzbrukuma vietā ir spiesti domāt par aizsargāšanos. Pietiekami lielu lomu heruļu karaspēks spēlēja arī austrumgotu ķēniņa Hermanriha lielvalsts izveidē, kur tiek apvienotas baltu un somu tautas no Baltijas līdz Urāliem. 375. gadā gotu valsti satriec huņņi, bet pēc tam heruļu karaspēka vienības var sastapt visā Rietumeiropā. Ļoti sarežģītajā un bīstamajā situācijā starp romiešiem, gotiem un huņņiem heruļi, aizsargājot dakus un trāķiešus, vēl 6. gs. ir varena tauta Donavas lejtecē un Melnās jūras piekrastē. Tad kādā liktenīgi neveiksmīgā sadursmē ar langobardiem viņi cieš smagu sakāvi un, sadalījušies atsevišķās grupās, dodas uz ziemeļiem. Daļa no viņiem nonāk Lietuvā, citi, ejot senās tēvzemes virzienā, apmetas tagadējās Vācijas teritorijā – Verlā pie Ilzes upītes ietekas Okerē un Verlē Vamovas upes krastā pie radnieciskajiem Varnovas obriem. Ņemot vērā vairākus gadsimtus ilgo kopīgo likteni ar dakim un trāķiešiem, šis heruļu atlikums turpmāk saucas par verliem, kas joprojām ir nepāprotama baltu tauta. Visa heruļu eksistence kopš izešanas no Smolandes ir ziedota baltu tautu saglabāšanai. Tā nebeidzās ar dienestu Odoakra karaspēkā, kas atcēla pēdējo cēzaru Romulu Augustulu, bet turpinājās Lietuvā, stāvēt pret vācu ordeņa, poļu panu un krievu kņazu tīkojumiem.

Ja raugāmies, kā notika heruļu atkāpšanās uz ziemeļiem, tad arī jūtama senču asins balss ietekme. Vienus skaļāk sauca senči no Smolandes, citus trāķiešu – lietuviešu senči. Ja arī Smolandi gadsimtu gaitā jau bija piepildījuši svenu un normāņu iedzīvotāji, tad liela daļa no tagadējās Vācijas 6. gs. vēl bija tīri baltiska. Rietumslāvu ekspansija vēl tikai brieda. Taču tas netraucēja Dr. Bernhardu Zeifertu verlus pasludināt par slāviem. Ukru, rujānus, tollensus un obrus viņš gan nesauc par slāviem, bet neatzīmē arī viņu piederību pie baltiem. Tāpat arī baltiskos dravēnus un no sajaukšanās izsargājušās venedu grupas dr. Zeiferts mīlu prātu pasludina par slāviem. Grūti ticēt, ka tas būtu nezinašanas dēļ, drīzāk gan uz tādu rīcību ir pamudinājis politisks aprēķins. Lieta tā, ka jaunās jauktās tautas – gan ģermāņi, gan slāvi – ir dzimušas senajās baltu zemēs un, ja protobalti netiek atzīti par visu indoeiropiešu senčiem, ne ģermāņiem, ne slāviem savas tēvu zemes nemaz nav un nevar būt. Tāpēc nav ērti atzīt, ka tur dzīvoja baltu tautas un tās bija baltu zemes. Cita lieta, ka jaunās ģermāņu tautas izspieda no "savas" teritorijas vēl jaunākas slāvu tautas. Tad vismaz virspusēji viss ir kārtībā. Tāds ar tādu ir nokārtojais rēķins.

Drūms jautājums: vai mūsu vēsturnieki no LPSR Zinātņu akadēmijas būtu bijuši tik akli un nezinoši, lai neredzētu, ka un kā vēstures zinātne ir upurēta ideoloģijai, bet patiesība – meliem? Vai zinātnes pamatuzdevums nav kalpot patiesībai? Vācijas un Krievijas impēriju laiki ir pagājuši, bet ideoloģija turpina dzīvot, turklāt ne tikai dzīvot, bet arī kropļot zinātnisko patiesību. Biedri akadēmiķi turpina tēlot beigtu suni, kas apsargā mirušo impēriju "ideoloģiski vērtīgos melus"...

Seno baltu morāles likumu izpaušme praktiskajā dzīvē

Oto fon Rūtenbergs senos latviešus raksturo kā gaišas noskaņas ļaudis, kas veic darbus brīvā gaisā, dziesmas dziedot, un mērķtiecīgi strādā ar spēku un izveicību.

Līdz 1015. gadam virspriesteris krīvs caur saviem priesteriem, vaidelošiem, ar sava zižļa palīdzību bija uzturējis ticības vienību, dievu bijāšanu un paklausību mutiski pasludinātiem likumiem.

Bērni un sievas atradās ģimenes galvas – tēva neaprobežotā varā. Uguns tika uzskatīta par svētu un šķīstījošu, tāpēc mirušos parasti sadedzināja. Ja nomira ģimenes galva, viņa sieva tam devās līdzī nāvē, jo senie balti nešaubīgi ticēja mūžīgajai dzīvei. Rūtenbergs raksta: "Ja reliģijas augstākais mērķis būtu dot mieru un prieku miršamā stundā, tad seno latviešu ticība varētu mēroties ar jebkuras citas tautas ticību." Šīs ticības augļus redzam sadzīves tradīcijās, ko viņš apraksta turpmāk: "Slinkošana bija vislielākais kauns, ubagošana un zagšana tika stingri sodīta. Bet nevarīgi vecīši varēja staigāt no vienām mājām uz otrām un tos visur uzņēma ar godu un laipnību. Slepķavības atlieka nokautā radi. Latvieši mīlēja pirtis un tīrību. Viesmīlība bija un vēl tagad ir šo tautu jaukāka un vispārējais tikums. Krīvs tika uzskatīts par Dieva gribas tulku.

Atšķirībā no indiešiem, senajiem baltiem arī sievietes varēja būt priesterienes un vaidelotes. Te pār visiem valdīja **viens likums** un viena dzīves kārtība. Kāds bija šis **likums**? Parāles varam meklēt hatu likumos un sanskrita Manu likumos, kuru ievērošana varētu dot O. fon Rūtenberga uzrādītos seno latviešu ticības augļus. Lūk, daži Manu likumi:

2. nod. 146. No diviem tēviem – dzīvības devēja un vēdu sajēgas devēja – vēdu sajēgas devējs ir godājamāks, jo caur vēdu sajēgu piedzimst šajā saulē un arī pēc nāves dzīvo.

119. Sēdošs vai guļošs, lai ceļas un vecāko godina, kad tas nāk iekšā.

121. Kas paradīs vecākos turēt godā, tas vairo sev četrus – mūžu, gudrību, slavu un spēku.

3. nod. 72. Kas piecus nepabaro – dievus, viesus, saimi, senčus un sevi, tas, kaut arī elpo, nav pie dzīvības.

4. nod. 246. Pacietīgais un pazemīgais, kas nezaudē neatlaidību, bet vairās no ļauniem ļaudīm un nedara ļaunu nevienam, kam vien ir dāša, – tāds, kas vien tā dzīvo, reiz iemanto debesis, savaldot juteklus, būdams devīgs.

5. nod. 148. Sievietei bērntībā ir pildāma tēva griba, jaunībā – vīra, bet vecumdienās, ja vīrs miris, – dēlu griba – patstāvība tai mūždien ir lieldzama.

165. Sieva, kura savalda domas, miesu un valodu un nekļūst neuzticīga vīram, pēc nāves nokļūst turpat, kur nonācis vīrs, un ir teicama tikumīgiem par tikumīgu.

6. nod. 45. Dzīve un nāve nav izvēles lietas – jāgaida sava stunda kā kalpam algas brīdis.

8. nod. 45. Tiesājot pēc likuma, jāievēro gan patiesība, gan sūdzība, gan arī paša gods, tāpat liecinieks, laiks, vieta un apstākļi.

111. Prātīgs cilvēks pie tiesas nevar nepatiesi zvērēt, jo melīgi zvērējušu piemeklē pazudināšana šeit un pēc nāves.

350. Uzbrūkošs slepkava nogalināms uz vietas bez kavēšanās, neskatoties uz to, kas viņš ir.

352. Sievu pavinātāji valdniekam jāso da bargi, lai visiem iedvestu šausmas, un izraidāmi.

394. Nodokļu maksāšanu nedrīkst prasīt no akliem, kropliem, plānprātīgiem, septiņdesmitgadīgiem sirmgalvjiem un labdariem, kuri atbalsta vēdu sludinātājus.

9. nod. 225. Spēlmaņi, klejojoši aktieri, ļaundari, viltus mācību piekritēji, dzertuvju turētāji un netikumīgie no pilsētas padzenami uz līdzenas vietas, tas ir, bez tiesas.

10. nod. 112. Trūķumā palicis brahmanis drīkst ievākt vārpa no katra lauka – vārpu vākšana ir cienījamāka nekā ubagošana un pat godājama.

Līdzīgā veidā tautas tikumību sargāja arī senie balti, taču arī viņiem tikumība bija tikai līdzeklis dzīvības saglabāšanai pēc miesas nāves. Līdz neēdīgībai pagrimusi modernā pasaule ne vien aizstāv netikumību, bet pat ar varu un viltu cenšas uzspiest netikumus tikumīgajai tautas daļai.

Pēc mūsdienu pasaules izpratnes senie sodu likumi ir bijuši pārāk drastiski un nežēlīgi. Toties tie efektīvi sargāja tikumību kā visaugstāko vērtību, kas ir priekšnoteikums tautas dzīvībai. Vēsture ir pierādījusi, ka šajā ziņā "mērķis attaisno līdzekļus".

9. nod. 237. Guru laulības gultas apgānītājam uz pieres iededzināma sievietes dzimuma zīme, žūpām – dzēriena kauss, zaglim – suņa kāja, bet garīdznieka slepkavam – līķa zīme bez galvas.

238. Ar tādiem neviens nedrīkst sēdēt pie viena galda, tie no sabiedrības izslēdzami.

276. Tiem, kuri zog, naktīs ielaužoties telpās, ir jāpavēl nocirst rokas un pašus uzsedināt uz mieta.

277. Pirmā zādzībā pieķertam zaglim nocērtami divi pirksti, otrreiz pieķertam – kāja un roka, bet trešoreiz zaglis ir sodāms ar nāvi.

O. fon Rūtenbergs liecina, ka pie senajiem baltiem ubagošana un zagšana tika bargi sodīta. Tā ir vēsturiska patiesība, un patiesība ir arī fakts, ka seno baltu vidū zagļu faktiski nebija. Līdz klejojošo laupītāju – vikingu laikiem baltu mājokļiem durvis nebija slēdzamas. Tas gluži vienkārši bija nevajadzīgi, jo vislabākā atslēga tautas drošībai ir stingri ieaudzīnāts godaprāts.

Galū galā sodu likumi tikai pauž sabiedrības attieksmi pret netikumiem. Ja tie ir izsvērti un bargi, tad sabiedrība var iztikt bez cietumiem un nav jāmaksā par netikumīgo izolēšanu un uzturēšanu. Bet **mulķi vienmēr maksā par savu mulķību, ja neprot likt neliešiem maksāt par viņu nelietību.**

Baltu dievatziņas motīvi Salamana pamācībās

Salamana pamācības noslēdzas ar 31. nodaļu: šie ir Lemuēla – Masas ķēniņa vārdi un pamācības, ko viņam devusi māte. Salamana māte savukārt bija dienvidbaltu – hetu skaistule Batseba, kuras baltiskā dievatziņa un rēķināšanās ar dzīvo Dievu rada izpausmi Salamana pamācībās.

Lūk, **Dieva atziņas izpausmes**: SP, 1,7. Bijība tā Kunga priekšā ir atziņas sākums. 16,22. Gudrība ir dzīvības avots tam, kam tā ir. 9,10. Īstenās atziņas sākums ir tā Kunga bijāšana, un svētuma jēdziena pareiza izpratne ir dziļa prāta darbība. 10,22. Tā Kunga svētība dara cilvēku bagātu bez viņa paša sevišķām pūlēm. 14,11. Bezdievīgo nams tiks izdeldēts, bet rimto būdiņa zaļos. 15,11. Elle un bezdibeņi stāv atklāti tā Kunga priekšā, un vēl jo vairāk cilvēku bērnu sirdis. 21,2. Ikvienam cilvēkam savi ceļi šķiet taisni, bet tas Kungs sver sirdis. 3,12. Ko tas Kungs mīl, to Viņš pārmāca, tomēr turēdams labu prātu uz to kā tēvs pret dēlu. 3,5. No visas sirds palaujies uz to Kungu, bet ne uz sava prāta gudrību.

Dieva likumu izpausmes dzīvē: SP, 6,23. Bauslis ir gaismeklis, un likums ir gaisma, bet pārmācības sods ir dzīvības ceļš. 11,25. Dvēsele, kas bagātīgi svētī citus, taps stiprināta, un kas bagātīgi veldzē citus, arī pats tiks veldzēts. 16,18. Augstprātība nāk pirms bojā ejas. 17,13. Kas labu atlīdzina ar ļaunu, no tā nama ļaunums neatstāsies. 21,13. Kas savas ausis aizbāž pret nabago, tas pats kādreiz lūgs, bet neviens uz viņu neklausīsies. 21,18. Bezdievim jāklūst atdotam taisnīgo, bet nelietim – sirdsskaidro tiesā. 22,8. Kas netaisnību sēj, tas bēdas pļaus un ies bojā no savas blēdības rīkstes. 26,27. Kas citam rok bedri, pats tajā iekritis, un kas veļ kalnup akmeni, to pašu šis akmens nospie-
dis.

Attieksme pret vecākiem: SP, 1,8. Mans bērns, paliec uzticīgs sava tēva pamācību garīgajam saturam un nepamet savas mātes mācības! Un vēl 6,20. Mans dēls, glabā sava tēva baušļus un ar visiem spēkiem centies nepie-mirst tavas mātes tevi iedēstītos sadzīves likumus! 15,32. Kas uzklausa pamācības, tas pieņemas gudrībā. 17,6. Ve-cu cilvēku vainagojums ir viņu bērni, un bērnu gods ir viņu tēvi. 19,26. Kas posta tēvu un padzen māti, tas ir bezkau-nīgs un nolādēts bērns. 20,29. Jaunekļu gods ir viņu spēks, bet sirni mati ir vecuma goda rota. 29,3. Kas mīl dziļāku gudrību, iepriecina savu tēvu, bet kas ar netiklēm pinas, nodzīvo mantu.

Laulības dzīves patiesības: SP, 19,14. Namu un mantu manto no vecākiem, bet saprātīgu sievu no tā Kunga. 14,1. Zinīga sieva stiprina savu namu, bet trakulīga neprāte to izposta. 6,32. Bet kas ar cita sievu pārkāpj laulību, ir neprātis un savu dzīvību ved pazudināšanā. 12,4. Tikumīga sieva ir sava vīra krāšņs vainags, bet ļauna ir kā sastruto-jums viņa kaulos. 23,27. Jo netikle ir dziļa bedre, un laulības pārkāpēja ir šaura aka.

Attiecības ar līdzcilvēkiem: 1,10. Mans bērns, ja ļauni grēcinieki tevi vilina, tad nese ko viņiem. 3,27. Neliedzies labu darīt ikvienam, kam tas nepieciešams, jo Dievs tev piešķīris visu, lai tu to darītu. 11,27. Žēlsirdīgs cilvēks dara labu arī pats sev. 22,26. Neesi starp tiem, kas, roku spiežot, galvo par citu un kļūst par galvnieku viņa parādam. 23,10. Nepārceļ atraitnes robežas un nelauzies bāriņu tīrumā, jo viņu taisnību aizstāv Visvarenais, kas izvedīs lietu pret tevi. 24,11. Glāb tos, kurus bez vainas grib nonāvēt, un neatraujies no tiem, kurus paredz nomākt un nožņaut. 25,26. Taisnais, kas zemojas bezdievīgā priekšā, ir kā duļķaina aka un sajaukts avots. 25,21-22. Ja tavs ienaidnieks cieš badu, tad paēdini viņu ar maizi; ja viņam slāpst, tad atspirdzini viņu ar ūdeni, jo ar to tu sakrāsi kvēlošas ogles uz viņa galvas, un tas Kungs tev to atlīdzinās.

Attieksme pret bagātību: SP, 10,2-3. Netaisna manta neko nepalīdz, bet taisnajam tas Kungs neliek badu ciest. 15,16-17. Labāks ir mazumiņš ar tā Kunga bijāšanu nekā liela manta, kam nemiers un raizes klāt, un labāks ir kāpos-tu virums ar mīlestību nekā barots vērsis ar naidu. 17,1. Sauss kumoss pieticīgā mierā ir labāks nekā pilns nams ar gaļu, bet kopā ar bāršanos un nesaskaņām. 28,6. Labāks ir nabags, kas staigā skaidrībā, nekā bagātnieks, kas staigā aplamus ceļus. 30,8. Elku kalpība un meli, lai būtu tālu projām no manis; nabadzību un bagātību nepiešķir man! Bet atļauj man tomēr mierīgi baudīt manu dienišķo maizi.

Attieksme pret darbu: SP, 6,6. Dodies pie skudrām tu, sliņķi, novēro viņu rīcību un mācies! 12,11. Kas savu zemi kopj, tam maizes būs papildnam, bet kas nevajadzīgām lietām pakal dzenas, tas ir neprātis. 12,27. Sliņķis neceps savu medījumu, bet čakls cilvēks kļūst bagāts. 11,28. Kas palaujas uz savu bagātību, tas ies bojā, bet taisnīgie zaļos kā augoša koka lapas. 21,25. Sliņķis mirst, netikdams tālāk par savām iegribām, jo viņa rokas vairās no darba. Tikumī-gas sievas darba mīlestību slavē (SP 31. nodaļa).

Kritiska attieksme pret augļošanu: SP, 28,8. Kas savu mantu vairo ar augļošanu, pārmērīgi augstus procentus (pagaidas) naudā un graudā ņemdams, tas krāj to tādām, kurš par nabagiem apžēlojas. Proti, tāda bagātība nenes svētību. Pēc seno baltu likumiem par aizdevumiem (pagaidas) procentus ņemt bija aizliegts, turpretī žīdi kļuva par kāriem augļotājiem un nemaz nese ko Salamana no mātes Batsebas mantotajai gudrībai.

Seno baltu reliģijā augstāko vietu ieņēma Svētais un Dzīvais Dievs – Svantevits jeb pelasgu un umbru Dzeivs, no kura atvasināts grieķu Dzevs – Zevs. Svēto un Dzīvo Dievu sauca arī par Debesu Tēvu un pat par Kungu, jo viņa ne-redzamo varu senie balti apzinājās ļoti perfekti. Salemas ķēniņš, Visaugstā Dieva priesteris Melhisedeks nevarēja būt jūdu Jehovas kalps, bet nebija arī nekādā sakarā ar elku dieviem baaliem. Viņš vienkārši bija Dzīvā, jau seno baltu – hetu atzītā Dieva kalps.

Pērkons, Pīkols, Potrimps, Laima, Māra, Praurima u.c. viņiem līdzīgie ir tikai dievišķo spēku personifikācijas. Tā-pēc prūšu Romoves svētnīca un Rujānu Svantevita svētnīca Rīgenes salā vismaz 1000 gadus ilgi sadzīvoja tuvos kaimiņos mierā un saskaņā. Baali dienvidbaltu zemēs bija pēc nāves dievu kārtā ieskaitīti priesteri, kas dzīvojuši cil-vēcīgu dzīvi, kam bijusi ģimene u.t.t.. Piemēram, tā "pārbaalots" kļuva frīģiešu priesteris Salmokslis. Jādomā, ka tieši viņš bija aukstuma radīšanas noslēpuma atklājējs un šī izcilā nopelna dēļ tika ieskaitīts dievu kārtā.

Kādus uzskatus tad pauž Salamana pamācības, un vai tās nepieder Batsebai – viņa mātei? Dieva bijāšana un svētuma pareiza izpratne ir dziļa prāta darbība – šis atzinums vairāk atbilst indiešu reliģiskajiem meklējumiem vēdās un upanišādās, nevis jūdu praviešu atklāsmju reliģijai. Bet šīs pasaules uztveres sākumi meklējami pie hetu tautām,

kas, vērojot neredzamā Dieva varas izpausmes cilvēku dzīvē, saprata analīzes ceļā izsecināja Dieva likumus un visupirms atziņu, ka Dzīvajam Dievam neko nevar apslēpt.

"Mans bērns, paliec uzticīgs sava tēva pamācību garīgajam saturam un nepiemirsti tavas mātes tevī iedēstītos sadzīves likumus!" Šie vārdi precīzi raksturo seno baltu un arī hinduistu ģimenes kārtību. Tēvs ir ģimenes garīgā autoritāte (ind. – guru), bet māte – garīgo likumu sadzīvīskā modeļa veidotāja savos bērnos. Laulāto kopdzīvi seno baltu likumi sargāja modri un bargi, un Salamana pamācības šinī daļā ir pilnīgi identiskas.

Salamana pamācību attieksme pret bagātību ir tikpat noraidoša kā pret nabadzību. Tas nekādi neatbilst jūdu tieksmei pēc bagātības, bet labi sasaucas ar baltu darba tikumu un godprātīgi iegūtu turību. Pavēle mācīties darba tikumu pie skudrām un apsolījums, ka savas zemes kopējam maizes būs papildnam, ir lietas, kas daudz vairāk ievērotas pie baltu tautām, nevis pie jūdiem. Arī ļoti kritiskā attieksme pret tiem, kas savu mantu vairo ar augļošanu, sasaucas ar baltu likumiem, kas aizdevējiem vispār aizliedz ņemt augļus (pagaidas) jeb procentus. Tā nu izrādās, ka Salamana gudrība ir vairāk mantota no hetu tautības mātes un tikai epizodiski atbilst jūdu pasaules uztverei un sadzīvīskajām tieksmēm.

Un vispār Ābrahāma klans lielā mērā ir izaudzis no hetu sievietēm. Tikai apsolījuma dēļ Īzaks ir Sāras dēls. Īzakam ir divi dēli – Ēzavs un Jēkabs. Vismaz trīs no Ēzava sievām ir hetietes un tika viena Ismaēla meita. Soģu laikā par nozīmīgu ciltsmāti kļūst moābiete Rūte, bet ķēniņš Dāvids par troņmantnieku izraugās tieši hetu sievas Batsebas dēlu Salamanu. Cik lielā mērā Ābrahāma habira pēcnācēji ir balti un cik – žīdi? Bet habiri nozīmēja tikai klanu, un no šī vārda nevar atvasināt ebreju tautību.

Piezīmes pie grāfa Ž. A. de Gobino darba par cilvēku rasu nevienlīdzību

Grāfam de Gobino pieder rasu teorijas radītāja gods, smalka domātāja un talantīga rakstnieka slava. Tam var tikai piekrist, taču tas negarantē absolūtu nekļūdību viņa darbam.

Piemēram, viņa atzinums, ka **"valodu izmaiņas nav ilgas laika plūsmas rezultāts, bet gan nacionālās tīrības vai tautu sajaukšanās produkts"**, patiesi ir smalkas un dziļas domāšanas auglis, ko viņa slavētāji diez vai ņem vērā. Taču, tikai izejot no šādas atziņas, var saprast, kāpēc pelasgu-umbru-obru-malēniešu valodu lielā līdzība pastāv apmēram 6000 gadu un, mainoties tautu nosaukumiem, to valoda paliek gandrīz nemainīga. Vai gluži pretēji – atšķirības starp jaunajām vācu un angļu vai poļu un krievu valodām ir visai izteiktas, kaut gan to veidošanās notika paralēli un vecums ir tikai aptuveni tūkstošs gadu. Arī franču valoda un vide, no kuras nāk pats Gobino, ir mūsu ēras otrā gadu tūkstoša produkts. Arī uz Gobino varētu attiecināt vārdus, kurus Solonam teicis ēģiptiešu priesteris no Saisas, ka grieķi ir kā bērni, kuri neko nezina par senatni un to, kas attiecas uz viņiem pašiem. Tāpat ir ar jaunajām tautām Eiropā. Tās zina diezgan daudz par telpā un laikā attālinātām tautām, bet pašas savu izcelsmi neapjēdz.

Gobino piemin pelasgus, umbrus, etruskus, hetus, ketus un kuretus, sīkulus un sabīņus, bet neapjēdz, ka visas šīs tautas pieder pie baltu valodu grupas, no kuras lielākā vai mazākā mērā veidojušās jaunās valodas. Lietuviešus gan Gobino piemin, bet ne to, ka viņu valoda vēl šodien glabā gan hetu, gan trākiešu un umbru saknes. Šo baltu tautu nepazīšanu viņš kompensē ar ķeltu un slāvu minēšanu baltu vietā.

186. lpp. Gobino raksta, ka 1. gadsimtā Gallijā runāja ķeltu un gallu valodā. Patiesībā tur runāja baltu valodās un jaunajā gallu valodā. Kopš tā laika gallu etnosam ir divi nosaukumi – galli un ķelti. Patiesībā par ķeltiem sauca gallu un baltu apvienoto karaspēku, kas bija bruņots ar Ķeltojā kaltiem kaujas cirvjiem – ķelčiem, kurus lietoja pēc komandas: "Šķelt"! Umbru atzaru – kimbrus Gobino pieskaita pie ķeltiem, bet, ja izsekojam viņu dzīvesvietās atstātiem vietvārdiem vai ūdeņu nosaukumiem, tad izrādās, ka kimbru-umbru un obru valodas ir visai tuvas latviešu valodas malēniešu izloksnei. Bet šis trīs pieminētās valodas ir Eiropas pirmiedzīvotāju – pelasgu valodas dialekti. Tātad **Gobino ķelti ir vissenākās baltu tautas.**

476. lpp. Gobino apgalvo, ka 8. gs. pr.Kr. īstie Eiropas mantinieki esot bijuši slāvi. Taču tajā laikā tikai aizsākās skitu, persu un grieķu sajaukšanās sarmatos Donas un Dņepras lejtecē. Sarmatu nosaukumu Gobino tulko kā "tautu iznīcinātāji", balstoties uz sanskritu, bet lietuviski sarmata nozīmē "kauns". Tā nu iznāk, ka šis baltu tautu kauns un posts 8. gs. pr.Kr. vēl nekādi nevarēja saimniekot Eiropā. Arī 300 gadus vēlāk Hērodota laikā sarmati bija vāja vienība Donas lejtecē. Taču **Gobino minētajā laikā Eiropas nedalīti saimnieki bija balti**, jo arī jauktais gallu etnoss Francijas vidienē vēl tikai sāka formēties, lai ap 5. gs. pr.Kr. atklātu savas ekspansīvās tieksmes. 497. lpp. Gobino pavisam nepamatoti arī ibērus nosauc par slāviem. It kā kroni visam uzliek apgalvojums 687. lpp.: **"Slāvi pieder pie vissenākajām, visvairāk sajauktajām un visizdzimušākajām tautām virs zemes... Savas iespējas viņi izsmēla vēl pirms ķeltiem. Normāņi atjaunoja viņos vienotības jūtas, kas bija zudušas."** Slāvi radās tikai mūsu ēras trešajā gadsimtā trīskāršajiem – baltu, persu, grieķu jaukteni sarmatiem sajaucoties ar Karpatu venediem. Pēc tam tā sauktajās slāvu tautās atšķirības nosaka sarmatu un slāvu ietekmes proporcijas. Tāpēc slāvus nevar pieskaitīt pie senākajām tautām, kaut gan visizdzimušākās tās neizbēgami ir. Vēl jāpiebilst, ka ne slāvi, ne ķelti par sevi Āzijā nav atstājuši nekādas senatnes liecības, toties balti – ļoti bagātīgi.

309. lpp. **Gobino centās pierādīt āriešu rases esamību**, kas savā etniskajā pašapziņā saukta par āriešiem, bet viņu zeme Indija – par Ārjāvartu jeb godājamo ļaužu zemi. Sanskritā, umbru, obru vai malēniešu valodā "vārta" nozīmē vērtīga. Tātad Indija saucās par vērtīgu zemi. Vai zeme ir vērtīga tāpēc, ka to pārvalda vērtīgi ļaudis? Vai zemes nosaukumā izteikta tās pašvērtība? Tas paliek nenoskaidrots. Irāņi arī sevi saukuši par artoī, bet persieši – artaioi. Šī sakne ir arī vārdā "aramai" – aramieši, kas pieder pie semītu rases. Visas tālākās spekulācijas ar saknēm "ar", "ir", "er" neko šinī jautājumā nespēj pamatot. Zemes vērtīgākie jeb godājamie ļaudis jēdzieniski atbilst kastu iedibināšanas mērķim, nevis nācijas vai etnosa nosaukumam. Tātad par **Ārjāvartu varētu** godāt augstākās kastas ļaudis, kas pēc etniskās piederības varētu **būt baltu tauta sindi** jeb tagadējie indusi.

Ja ārieši būtu bijuši konkrēts etnoss, tad Āzijas kontinentā vēl šodien būtu sastopami toponīmi un hidronīmi, kas atvasināti no saknes "ar", taču tādu nav. Toties bagātīgi sastopami kūru, sēļu, hetu, ketu un variņu kādreizējo dzīvošanu Āzijā apstiprinoši hidronīmi un toponīmi. Bet **tās ir baltu tautas, kam "indoeiropiešu ciltis" ir tikai pakļīduši mazbērni.**

Grāfam Gobino ir bijuši pieejami plaši vēstures avoti, kurus viņš labprāt citē, tā dodams iespēju lasītājiem vērtēt arī paša autora secinājumus un slēdzienus. Viņš diezgan reti apšaubā seno vēsturnieku informāciju, un to var vērtēt tikai pozitīvi. Tomēr ķeltu un slāvu tautām viņš bez pamata piešķir nebijušu senatnīgumu, bet par āriešiem atļaujas arī pafantazēt. 308. lpp. viņš raksta: **"Ārieši atdalījās no ķeltu tautām, kuras virzījās uz ziemeļrietumiem, apejot Kaspijas jūras ziemeļkrastu, kad slāvi, kuri maz atšķīrās no šīs pēdējās daudzskaitlīgās tautu saimes, pārvietojās uz Eiropu pa tālāku ziemeļu ceļu."**

Šinī gadījumā ar ķeltu vārdu tiek apzīmēts nevis etnoss, bet rase – daudzskaitlīgā tautu saime, taču Gobino slāvi ir tikai no šīs tautu saimes maz atšķirīga grupa. Tomēr galveno uzmanību viņš pievērš āriešiem. Te jāatgādina, ka indoāriešu senākais rakstu pieminēklis "Rigvēda" vislielāko valodas līdzību uzrāda ar latviešu un tad ar lietuviešu valodu. **Lūk, jums ķelti un slāvi! Izrādās, ka vismaz toreiz tie bija tikai balti.** Jā, daudzskaitlīgā tautu saime, kā to raksta Gobino; kūri, sēļi, heti, keti un variņi piederēja pie tā senākā baltu tautu slāņa, kas savu vēsturisko eksistenci iemūžinājis bagātīgā Āzijas hidronīmu un toponīmu klāstā. Ne ķeltu, ne slāvu toreiz vēl nebija, bet par āriešiem saucās tikai Indijas kastu sabiedrības augstākā – valdošā kasta.

Gobino kļūdas ir viegli saprast. Slāvu straujā vairošanās gan bija jauna etnosa pazīme, bet viņu lielais kopskaits vedināja domāt, ka tie savairojušies kopš dziļas senatnes. Bet gallu-baltu apvienotajā karaspēkā ķeltu loma Romas impērijas tīkojumu ierobežošanā lika domāt, ka ķelti ir sena un varena tauta. Tas tā bija, tikai šie ķelti bija balti, kas uz Gobino dzīves laiku bija atspiesti uz šauro Baltijas reģionu un gandrīz izslēgti no aktīvās vēstures veidošanas.

Pat mēģinot atrast iespējamās sindu grupas, kas varbūt sevi sauca par āriešiem, "aria" vai "ārjā", piesaistīt tās ģeogrāfiskām vietām, vislīdzīgākais toponīms būs Āraiši tepat Latvijā un Araišas pilsētiņa Marokā. Taču tās atrodas tālu no Gobino minētā āriešu ceļa uz Indiju. Turklāt ne Indijā, ne Pakistānā ārieši nekādā veidā savu klātbūtni nav iemūžinājuši. Vienīgi Kazahijas dienvidos atrodam Arisas upīti un Arises pilsētiņu tās krastā. Varētu pieļaut, ka tur ilgāku laiku dzīvojusi dižciltīgu sindu grupa, kas sevi sauca par āriešiem un kas vēlāk devusies uz Indas baseinu, kur pārtapa par indusu jeb tagadējo hindustāņu tautu.

Tā nu no dižciltīgās āriešu rases iznāk tikai Indijā valdošā kasta.

Pēcvārds

Latvijas Valsts un Ministru prezidents Kārlis Ulmanis savā laikā rakstīja: "Tagad pasaulē valda uzskats, ka **katra tauta pati raksta savu vēsturi un tikai viņa var savu vēsturi uzrakstīt.** Tādēļ arī mums vajadzīgs ķerties pie avotu pētīšanas un rakstīt savas zemes vēsturi." Ar darbiem un jauncelsmi tauta uzrakstīja Ulmaņlaiku vēsturi, bet avotus izpētīt vēl nepaspēja. Latvijas Universitātē par vēstures profesoru strādāja uzticamais Krievijas impērijas vergs Arbuзовs. Viņš uzturēja spēkā Krievijā veidoto melīgo vēstures versiju, ko tālāk balstīja padomju okupācijas spēki un komunistu veidotā Latvijas Zinātņu akadēmija. Latviešu vēsturnieki Balodis un dr. Spekke bija kļuvuši par trimdiniekiem, bet Latvijā palikušie verdziski kalpoja okupācijas varai un neiebilda pret absurdu, ka vecāko Eiropas tautu vēsture sākas tikai ar mūsu ēras otro gadu tūkstoši...

Baltu senvēsturē paustā informācija pamatojas burtņieku mutvārdu tradīcijā, kas labi saskan ar godprātīgāko oficiālās, rakstītās vēstures autoru liecībām. Taču šajā konkrētajā materiālā izmantota tikai maza daļa no mutvārdu tradīcijā glabātās senvēstures, kuru nepamatoti un ietiepīgi turpina ignorēt LZA titulētie "vēsturnieki". Tas ir vairāk nekā dīvaini, jo rakstītās vēstures tēvs Hērodots savu bagātīgo informāciju arī smēlās no mutvārdos glabātām liecībām un tai ir nezūdoša vērtība.

Tāpat no Zemes vaiga neizdzēstie toponīmi un hidronīmi apstiprina baltu tautu senatnīgumu un to apdzīvoto teritoriju plašumu. Šo labi saglabāto liecību daudzums pilnīgi izslēdz šaubas par iespējamām gadījuma rakstura sakritībām. Man var pārņemt Jākoba Grimma skaņu pārvērtību likuma neievērošanu un mazu interesi par vārdisko liecību izcelsmes pētīšanu. Uz to atbildēšu šādi: "Grimma likums var būt noderīgs jauno valodu tapšanas pētniecībā, bet tas ir nenozīmīgs attiecībā uz senajām konservatīvajām baltu valodām. Arī katra cita toponīmu un hidronīmu izcelsmes pētniecība gadījumos, kad interesējošais vārds ir loģiski motivēts un pašsaprotams kādā no baltu valodām vai dialektiem, ir lieka un nevajadzīga."

Ikvienam tādām zinātnisko metožu aizstāvim es ieteiktu atrast kādu no jaunajām valodām, kurā loģiski motivēti un pašsaprotami būtu tikpat daudzi hidronīmi un toponīmi tikpat plašā teritorijā.

Tāpat gribu aizrādīt, ka Grimma skaņu pārvērtību likums tapa jaunveidojamās vācu valodas areālā un to ļoti aktīvi propagandēja Koberšteins Pfortas koledžā, tanī pašā Pfortas klosterī, no kura dažus gadsimtus agrāk, pēc Dr. Zeiferta liecībām, tika koordinēta un vadīta Baltijas iekarošana. Zinātnes metodes var kalpot arī politikai kā līdzeklis, ar kuru piesegt acīm redzamu citas tautas teritorijas piesavināšanos.

Patiesība tomēr ir kā īlens maisā. To nevar noslēpt, tā lien ārā un top redzama. Visas neziņas tumsā tītās lietas nāk gaismā – un jāsabrūk gan naivai nezināšanai, gan apzinātai krāpšanai. Tas pilnā mērā attiecas arī uz baltu senvēsturi. Mūsu senvēstures zagļi ir zināmi, un patiesā vēsture viņus pienaglo pie kauna staba.

Lai sirsnīga pateicība Lienei Apinei un visiem patiesajiem "Viedas" kolektīva latviešiem par kārtējo palīdzību nākt gaismā patiesībai! Lai Dievs svētī viņu darbu un mūsu tautu, ka tā spētu izslieties taisni un atgūt pašcieņu, spēju cīnīties un uzvarēt!

A. Kavacis

Izmantotā literatūra

O. Zilickis. Baltu tautu civilizācija
Indriķa Livonijas hronika
Atskaņu hronika
M. Gimbutiene. Balti aizvēsturiskajos laikos
L. Birgins. Noklusētie arheoloģijas atklājumi
F. Schlette. Kelten zwischen Alesia und Pergamon
B. Seyfert. Geschichte im Bilde
A. Spekke. Latvijas vēsture
Oto fon Rūtenbergs. Baltijas vēsture
A. Grīns. Pasaules vēsture
A. Nemirovskis un A. Harsekins. Etruski
S. K. Čaterdži. Balti un ārieši
P. Theeuws. Bībele
Aristotelis. Raksti
P. U. Dini. Baltu valodas
De Gobino. Опыт о неравенстве человеческих рас
Enciklopēdija "Planēta"
I. Vīks. Mūsu dižā senatne
U. Saarnivāra. Vai Bībelei var uzticēties?
A. Gorbovskis. Fakti, minējumi, hipotēzes

Saturs

Priekšvārds.....	1
Seno baltu tautu nosaukumi.....	1
Protobalti	2
Mīts ar patiesības segumu	2
Patiesība no drumslām	4
Dalīšanās ziemeļu un dienvidu baltos	9
Dienvidbaltu tautas un valstis.....	10
Ziemeļbaltu tautas	16
Romove – baltu teokrātijas pēdējais balsts.....	18
Slāvu tautu veidošanās.....	19
Kur ir ģermāņu dzimtene?.....	21
Romove pārdzīvo Romas impēriju.....	21
Ģermāņu pirmu stratēģija.....	22
Baltu tautu atlikums Rietumeiropā.....	23
Stāvoklis pēc Romoves izpostīšanas	23
Baltu pakļaušanas pēdējais posms	26
Paverdzināšanas politika Baltijā	26
Iznīcināšanas politika Prūsijā un Krievijā	27
Noklusētie vācu pirmu labie darbi.....	28
Lietuva aptur baltu iznīcināšanu	29
Baltu aizvēstures un seno laiku hronoloģija.....	30
Ticības un varas darbu nesavienojamība	30

Pielikums

Baltu teokrātija un militārā demokrātija.....	31
Vai senajiem baltiem bija sava rakstība?	33
Seno baltu valodu īpatnības.....	34
Viduseiropas un Baltijas hidronīmi.....	35
Vienādo un saknē līdzīgo baltu hidronīmu izplatība	36
Saglabājušies baltu hidronīmi un toponīmi	37
Pirmbaltu valoda – indoeiropiešu valodu saimes pamats.....	38
Eiropas valodu aizmetņi baltu pirmvalodā.....	40
Eiropas valodu aizmetņi ziemeļbaltu valodā	41
Tuvums un tālums slāvu un ģermāņu valodās	42
Itāļu un latviešu valodas paralēles	43
Ko latvietim atklāj itāļu valoda?	54
Ko atklāj itāļu un ziemeļbaltu kontaktvārdi?	54

